ilke

AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ

* Anti-Faşist Mücadele Stratejisi
* TSİP Belgrad Konferansına Muhtıra Gönderdi
* İLERİ DEMOKRASİ NEDİR ?
* 5 HAZİRAN SEÇİMLERİ VE HÜKUMET MESELESİ

CİLT / 7 HAZİRAN 1977 SAYI / 42

ilke

HAZİRAN / 1977
Sayı : 42

AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ

İÇİNDEKİLER

* S U N U ... 3
* 27 Nisan 1977'den, 26 Mayıs 1977'e ... 5
* 1 Mayıs 1977 ... 7
* Anti-Faşist Strateji ve Komintern'in 7. Kongresi ... 17
* TSİP MYK'nun MC Hükümetine Muhtırası ... 35
* İleri Demokrasi Nedir? ... 67

Sahibi: **Öner Ciravoğlu** / Yazıişleri Müdürü: **İlker Demir** / Yazışma adresi: **PK. 71** İstanbul / Yönetim ve Havale adresi: **Öner Ciravoğlu,** Cağaloğlu Başmusahip sok. Tan Apt. No: 10/11 İstanbul / Abone şartları yıllık **150,** altı aylık **75 lira.** Dış ülkeler için iki katıdır / Baskı: **Ören Basımevi** / Dizgi: **Evren Matbaası** **İlân :** Tam sayfa 500 lira, Diğer ilânlar santimi 25 lira / Basıldığı tarih: **15 Haziran 1977**

SUNU

Elinizdeki sayı ile 42 ayı aşkın bir süreyi geride bırakıyor İLKE Dergisi. Bu, aylık bir yayın organı için, hele işçi sınıfı bilimine bağlı bir yayın organı için küçümsenmeyecek bir başarı olsa gerektir. İLKE Dergisi, bugüne değin çeşitli zorlukları aşarak yayın hayatını sürdürdü. Kimi dönemler, iki ayda bir çıkabilmek zorunda kaldı. Ama, elinden geldiğince bilimin ilkelerini yaygınlaştırmaya çabalayarak, bu zorlukların üstesinden gelmenin biricik koşulunu, yine de bilime bağlı olmakta, bu konuda ısrarlı bir tutum içinde olmakta buldu.

Sözü şuraya getireceğiz. Bugün Babıâli'de hüküm sürmekte olan ve genel olarak halkımızın öteden beri sırtında hissettiği hayat pahalılığı bizi teknik açıdan müşkül bir duruma itmektedir. Gerek kağıt fiyatlarının hızla artışı, hatta karaborsa kağıt aramak durumunda kalınması, gerekse baskı, dizgi ücretlerinin hızla yükselmesi İLKE'nin maliyetini büyük ölçüde etkilemektedir. Şimdiye değin 80 sayfanın altına düşmeyen Dergimizin hacmini aynı düzeyde tutabilmek bizim için olağanüstü çabaları gerektirmekte, kısacası zarar etme sınırına itmektedir.

Matbaa giderlerinin artması karşısında her yayın organının yapabileceği iki şey vardır. Ya derginin sayfa sayısını azaltırsınız, ya da fiyatını arttırırsınız. Biz sayfa sayısını azaltmayı İLKE'nin üstlendiği görevlerin bir ölçüde aksaması olarak değerlendirdik ve Dergimizin fiyatının bundan böyle 15 TL. olmasına karar verdik.

Ortaya çıkan bu durumu okurlarımızın hoşgörüyle karşılayacağını umuyoruz. Kaldı ki, Türkiye'yi yakında önemli ölçüde bir enflasyon beklemektedir. Satın aldığımız hemen herşeyin fiyatı artacaktır. Gelecek enflasyonunun doğuracağı zorunlu fiyat dalgalanmalarından böylece İLKE Dergisi etkilenmemiş olacaktır.

■

İLKE'nin bu sayısında biraz da geç kalmış bir yazı bulacaksınız. Anti-Faşist Mücadele Stratejisi adını taşıyan yazı serisinin yeni bir bölümünü, önceden birkaç kez duyurduğumuz halde teknik nedenlerle yayınlayamamıştık. Bu yazı serisi gelecek sayımızda tamamlanacak ve bir broşür halinde derlenip yeniden yayınlanacak.

Bu sayımızda yer alması gereken «Ulusal Sorun» dizisini gelecek sayımızda sürdüreceğiz.

Yine bu sayıda, bugünlerde toplanan Belgrad Konferansı hazırlık toplantılarına sunulmak üzere Türkiye Sosyalist İşçi Partisi tarafından hazırlanmış olan bir muhtırayı yayınlıyoruz. Türkiye Cumhuriyeti Hükümetine ve Konferansın iştirakçilerine gönderilen bu muhtıra, bugüne değin yapılmış en kapsamlı bir belge niteliğindedir.

Ülkemizde son yıllarda en çok sözü edilen sorunlardan birisi de İleri Demokrasi sorunudur. İleri Demokrasi'nin bilimsel sosyalist ideolojide ne anlama geldiği, hangi ülkelerde geçerli olduğu ya da ülkemiz açısından ne kadar öneme sahip olduğu bu sayımızda yer alan uzun bir incelemede ele alınmaktadır.

Konu ile ilgili tartışmalara aydınlık getireceğini inandığımız bu ve benzeri incelemeleri yayımlamakta sayısız yarar görüyor ve ivedi bir görev sayıyoruz.

Okurlarımızla yazışmalarımızdan İLKE Dergisinin artık. evrensel tezleri işleyen ve açan çeviri yazılara yer verilmediği şeklinde yakınmalar alıyoruz. Bu son aylar için bir ölçüde doğru. Bu eksikliğimiz ayrı bir çeviri dergisini zorunlu kılıyor. Biz şimdilik mümkün olduğu ölçüde kısa çevirilere de yer vererek, yeni bir çeviri dergisinin çıkarılması için çabaların sonuçlanmasını bekleyeceğiz.

Fiyatı 15 TL. olan İLKE'yi okuyucularımızın aynı fedakârlıkla izleyeceklerine inancımız tamdır.

İ L K E

27 NİSAN 1977'den 26 MAYIS 1977'ye

27 Nisan 1977

- Ecevit, Gümüşhane'nin Şiran ilçesinde komandoların silahlı saldırısına uğradı.
- Ecevit'e saldırılar, Avrupa Konseyi'nde Türkiye aleyhine tepki yarattı.
- Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Genel Sekreteri İbrahimoğlu, «SSK gibi sigorta kuruluşlarının fonlarının sanayi yatırımları için kullanılmasını» istedi.
- TİS-İŞ Sendikası DİSK'e katılma kararı aldı.
- Kamu ithalatının tümünü durduran cephe hükümeti, döviz rezervlerini özel kesimin ithalat gereklerini karşılamak amacıyla kullanmaya başladı.
- Güney Kore'deki 17 bin ABD erinin çekilmesini öngören bir öneriyi Temsilciler Meclisi reddetti.

28 Nisan 1977

- İzmir'de 1 Mayıs afişi asan DİSK üyesi işçilere maocular saldırdı. Üç işçi yaralandı, Maocu bir öğrenci öldü.
- Pakistan'da ordu komutanları, Başbakan Butto'yu desteklediklerini açıkladılar.
- 50'den fazla ülkenin komünist parti yöneticileri Belgrad Konferansında ele alınacak konuları görüşmek üzere Prag'da toplandılar.
- Türk-İş'ten ayrılmaya karar veren OLEYİS, seçimlerde CHP'yi destekleyeceğini açıkladı.

29 Nisan 1977

- İspanya'da sendikalar, 1 Mayıs törenlerinin, hükümet tarafından yasaklanmasına rağmen yapılacağını açıkladılar.
- Pakistan Başbakanı Butto, ABD'yi açıkça Pakistan'ın içişlerine karışmak ve Pakistan'daki rejimi düşürmek üzere komplo girişimlerinde bulunmakla suçladı.

30 Nisan 1977

- Ecevit, «Yüzelli kişi bu hükümetin sorumluluğu altında öldürüldü.» dedi.
- Antalya'nın Gazipaşa ilçesinde iki öğretmen, kaldıkları eve bomba atılması sonucunda ağır yaralandılar.
- ODTÜ Rektörü Tan hakkında «kamu görevini kötüye kullanmaktan» savcılık soruşturması açıldı.

1 Mayıs 1977

- 500 bin kişinin katıldığı 1 Mayıs İşçi Bayramı, sona ermek üzereyken CIA ve MC güdümlü faşist ve maocu komandoların silahlı saldırısına uğradı. 39 kişi öldü, yüzlerce yaralı var.
- 66 ilde önseçimler yapıldı.
- DİSK'e bağlı Maden-İş Sendikası, toplu sözleşme görüşmelerinde MESS'in uzlaşmaz tutumu nedeniyle, 7 bin 576 işçiyi kapsayan 17 işyerinde grev kararı aldı.
- TASS Ajansı, Mozambik Devlet Başkanı Machel, Angola Devlet Başkanı Neto ve Allende'nin eşine, «Uluslararası barışı güçlendirme» çalışmalarından dolayı, 1977 Lenin Barış Ödülü'nün verildiğini bildirdi.
- Vietnam Sosyalist Cumhuriyeti Başbakanı Pham Van Dong, Sovyetler Birliği'ne gitti.
- Beyrut'ta 1 Mayıs törenlerinde bir kişi öldü, 4 kişi yaralandı.

bir YORUM

1 MAYIS 1977

Milliyetçi Cephe'nin kurulmasından bu yana gericiliğin demokrasi güçlerine genel saldırısı ve bunun içinde faşist terör eylemleri 1 Mayıs 1977'de doruk noktasına vardı. Sınıf mücadelesinin keskinleşmekte ve genel seçimlerin yaklaşmakta olduğu bir sırada, geniş işçi kitleleri üzerinde terör estiren ve 34 ölü ve birçok yaralı ile sonuçlanan katliam, MC'nin seçimleri etkileme provokasyonu olarak tezgahlandı. 1 Mayıs'ın geçen yıldan da daha görkemli olacağı, sarı yöneticilerin tasallutunda bulunan birçok sendikaya bağlı işçilerin de katılacağı, yığınsal bir hareket karşısında egemen güçler telaşlarını gizleyemediler. Gerici yayın organlarında provokasyona yönelik isterik çığlıklar attılar.

İşçi sınıfımızı 1 Mayıs 1977'ye ulaştıran güç, sınıf mücadelesinin inişçıkışlarla dolu mecrasında, kanlı baskı dönemlerinden geçen, hâkim sınıfların sürekli ve genel saldırısı altında yılmadan savaşan, işçi hareketi içindeki devrimci yönelimleri derleyip, toparlayan, ekonomik mücadeleyi boyutlandıran sabırlı bir çalışmadır. İşçi sınıfımıza 1 Mayıs 1977'de kanlı bir katliam düzenleyen güç ise, yine hayatın her alanında sömürü ve çıkarın sahipleri olan egemen güçler ve onların yardakçısı işçi sınıfı düşmanı maoculuktur.

1 Mayıs katliamından kalıcı dersler çıkarmak, sınıf mücadelesi içinde işçi sınıfının giderek ağırlık koymasını ve bunun taktiklerini iyi hesaplayıp, ilkeli bir tutum almak işçi sınıfı sosyalistlerinin görevidir.

İşçi hareketinin ekonomik mücadelesinin yükselip etkin siyasi mücadeleye dönüşmeye hazırlandığı bir dönemde, bir geçiş deneyi sayılabilecek bu 1 Mayıs kutlamaları, onun yeni sıçrayışlar eşiğinde olduğunu bir kez daha göstermekte ve ispatlamaktadır. Bu konuda işçi sınıfının sendikal örgütlerine büyük sorumluluklar düşmektedir. Bu sorumluluk, işçi sınıfını siyasi yönlendirmeden uzak tutmaya yönelik çabaların derinleşmemesidir.

İçinde bulunduğumuz aşamada, yani genel seçimler arefesinde toplumun tüm kesimleri gibi ve hatta bunların da ötesinde en politize güç işçi kitleleridir. 1 Mayıs'ta Taksim Alanını dolduran toplulukların en önemli istemi, gerici güçlerin siyasi temsilcisi MC nin biran önce iktidardan edilmesi, üzerindeki ağır baskıların kalkması idi.

Gelecek 1 Mayıs'ların daha bir coşkunlukla, daha görkemli kutlanacağına şüphe yoktur. Ama, eğer işçi sınıfı siyasi perspektiften yoksun ola-

rak, işçi kitlelerinin politize olması dizginlenmiş, kısaca ekonomik mücadelenin dar alanına sıkıştırılmış olarak, siyasi hedeflerden yoksun bir konumda kalırsa gelecek 1 Mayısları göğüsleme gücünü kendisinde bulamaz. Özetle, siyasi çalışma ilkesini zorlamaktadır işçi hareketinin eriştiği bugünkü seviye...

İşçi sınıfı sosyalistlerinin bir diğer görevi ise, demokrasi güçlerini yığınsal gösterilerde provoke etmeye çalışan uluslararası gericiliğin hizmetine girmiş bulunan maoculuğun tecrit edilmesidir. Bu konuda Türkiye Sosyalist İşçi Partisinin öteden beri sürdürdüğü ısrarlı çalışma ve açıklamalar, bugünkü koşullarda maoculuğun daha fazla bela olmasını engelleyen önemli bir katkıdır. Maoculuğun tecriti konusunda yapılacak çalışmalar bitmemiştir. Daha hâlâ DİSK Genel Başkanı dahi, maocuların miting baltalamak için neler yapabileceklerini anlayabilmiş değildir. 1 Mayıs konuşmasında ise, maocuları, demokratik harekete, disipline uydukları takdirde katabileceklerini belirtmiştir. Bu maoculuğun sınıfsal özünü, yani onların sınıf düşmanlarımız olduğunu anlayamamaktan, sol içinde sayma yanılgısından kaynaklanmaktadır.

Üçüncü olarak, bir diğer görev ise, tüm demokratik güçlerin birliği konusudur. 1 Mayıs katliamında, nisbî de olsa, tüm demokratik güçlerle mitingin ve yürüyüşün düzeni konusunda diyalog yapılmaması bir zaafdır, bir hatadır.

İLKE Dergisi 1 Mayıs olayını, daha yıllar sürecek keskin bir sınıf mücadelesi içinde mevzi bir yenilgi olarak değerlendirmektedir. Bu yenilgi kitleleri uzun erimli bir paniğe sürükleyememiştir. Bunca ölü, yaralı ve tutuklamalara karşı, işçi hareketi kararlı bir geriye çekiliş içinde bulunmuş, yenilginin mevzi olduğunun bilincine vararak, onu mutlaklaştırmamıştır. Bu işçi hareketini yeni 1 Mayıs'lara hazırlayan en önemli potansiyel güç olarak değerlendirilmeyi beklemektedir.

İşçi sınıfımızın ileri sendikal örgütü DİSK'in gelişip güçlenmesine de katkısı olacak böylesi bir çalışma ve görevler bütünlüğünün muhtemel sosyal demokrat bir iktidar karşısında da gücünü koruyacağının güvencesidir.

1 Mayıs 1977 işçi sınıfı tarihimizde önemli bir yer tutacaktır. Yukarıda sıraladığımız nedenlerden ötürü olduğu kadar, işçi kitlelerinin belirli bir dönemecin önünde olduğu gerçeğinin, gerek egemen sınıflar tarafından anlaşılması, gerekse parçalanan Türk-İş'in kişiliksiz, silik siyasetinin açığa çıkmasındandır da...

İşçi hareketinin birliği önümüzdeki dönemde gündeme gelecek ve ileri sendikal örgütün güçlenmesini doğuracak olumlu sonuçlara gidilmesi,

bu yolda adımlar atılması beklenecektir. Konuyla yakın ilişkisi olan işçi sınıfının siyasi hareketinin birliği ise, işçi hareketinin birliğinin sağlanmasına doğrudan bağlı olmamakla birlikte, işçi hareketinin birliği bu sürecin hızlanmasına yol açabilecektir. Doğaldır ki, işçi sınıfı sosyalistlerinin, işçi hareketinin birliğini beklemeye, sorunun aciliyeti açısından tahammülleri yoktur.

İ L K E

2 Mayıs 1977

- DİSK Genel Başkanı, «Saldırganlara karşı mitingin güvenliğini sağlamak hükümetin göreviydi» dedi.
- TSİP Genel Başkanı Ahmet Kaçmaz: «Maocu provokatörler yüzlerce kişiye kurşun sıkarak faşistlerin işlerini gördüler. Maocular halkımıza, sosyalizme ve demokrasiye kastetmektedirler. Son kanlı olay, Niksar, Şiran, Erzincan ve İzmir olaylarının bir devamı olup, bütün bu mizansenlerin içinde CIA'nın ve diğer yerli yabancı gizli servislerin bulunduğu anlaşılmaktadır. Halkımız, seçimler öncesinde tezgahlanmak istenen demokrasi düşmanı oyunlara gelmeyecektir. Maocu halk düşmanlarının provokasyonlarını boşa çıkarmak ve tecrit etmek tüm demokrasi güçlerinin görevidir.» dedi.
- Eskişehir Sümerbank Basma Fabrikasında çalışan, TEKSİF'e bağlı 1500 işçi, toplu sözleşme görüşmelerinde anlaşmazlık çıkması nedeniyle greve başladı.
- Mısır Devlet Başkanı Sedat, Zaire'ye yardım göndereceğini ve istilanın püskürtülmesinin Mısır için ölüm kalım meselesi olduğunu söyledi.
- İstanbul Valisi, DİSK yöneticileri ve Belediye Başkanı İsvan hakkında soruşturma açıldığını bildirdi.

3 Mayıs 1977

- Alman işadamlarının Türkiye ile ilgili raporunda, Türk kalkınma planının hazırlanmasına Almanya'nın da katılması gerektiği öne sürüldü.
- Fransız Genel-İş Konfederasyonu, 1 Mayıs törenine yapılan saldırıyı kınadı.
- TSİP Genel Başkanı Ahmet Kaçmaz, 1 Mayıs'ta ölenler için büyük bir cenaze töreni yapılmasını önererek, bütün yurtta tüm çalışanları yarım gün işi bırakmaya çağırdı.
- İspanya'da maden işçileri, 1 Mayıs gösterilerine polis tarafından girişilen kanlı bastırma hareketini protesto için greve gittiler.
- TÖB-DER Genel Başkanı Gazioğlu, 1 Mayıs'ta Taksim Alanında emperyalizmin ve faşizmin uşakları tarafından pusu kurulduğunu, ancak bu tür saldırıların bağımsızlık, demokrasi, barış ve özgürlük mücadelesini durduramayacağını söyledi.

4 Mayıs 1977

- DİSK Genel Başkanı Türkler, 1 Mayıs için, «Ben maocuların dahi isteyerek yaptıkları bir olay olarak görmüyorum» dedi.
- Milli Birlik Grubu; «1 Mayıs olaylarını önceden bildiren MİT raporu açıklanmalı.»
- Vehbi Koç: «1 Mayıs olaylarının özel sektör yatırımlarına çok etkisi olmuştur. Bu gibi olaylar yatırımları etkilemektedir. Turizme olan tesirleri de var.» dedi.
- Türkiye'ye yapılacak hibe şeklindeki Amerikan askeri yardımı komisyondan geçti.
- Türkiye Uluslararası Para Fonundan 21 milyon dolar borç istedi.
- İran'da Şah yönetimine karşı olan 5 kişi kurşuna dizildi.
- FKÖ Sendikalar Birliği ve FİDEF 1 Mayıs'a yapılan saldırıyı kınadı.
- Dünya Barış Konseyi, ulusal kurtuluş hareketlerinin desteklenmesini istedi.

5 Mayıs 1977

- Ecevit, «İç olaylarda Amerika'nın etkisi olduğu kuşkusu yayılırsa Washington ile ilişkilerimiz zedelenir» dedi.
- ABD Senatosu Türkiye'ye 175 milyon dolarlık askeri kredi açılmasını kabul etti.

6 Mayıs 1977

- Polonya Dışişleri Bakanı Emil Wojtoszek, resmi bir ziyaret için Türkiye'ye geldi.
- SBKP resmi organı Pravda gazetesi, ABD'nin yabancı ülkelerdeki askeri üslerinin, bu ülkelerin güvenliği için bir tehdit olduğunu belirtti.
- Bursa cezaevinde ayaklanan 900 mahkum, revir ve kantini tahrip edip, resmi belgeleri yaktılar.

7 Mayıs 1977

- Carter, ABD istihbarat örgütlerinin yeniden düzenlenmesini istedi.
- Komandolar, Tariş Üzüm İşletmelerinde afiş asan CHP'li gençlere ateş açtı. 1 yaralı var.
- Hindistan Kongre Partisi Başkanlığına, İndra Gandi hükümetinde İçişleri Bakanlığı yapmış olan Kasu Brahamanda Reddy seçildi.

8 Mayıs 1977

- Londra'da yedi batılı kapitalist ülke liderlerinin oluşturduğu zirvede, işsizlik ve enflasyonun önlenmesi için getirilen önerilerle, Carter'ın nükleer silahların yayılmasının engellenmesi yolundaki önerileri görüşüldü.
- Arjantin Dışişleri Bakanı, bir

suikast girişiminde ağır yaralandı.
- Romanya'nın bağımsızlığının 100. yıldönümünde 19 bin tutuklu serbest bırakıldı.
- Maden-Iş, Eskişehir Arçelik fabrikasında grev kararı aldı.
- TSİP Genel Merkezi tarafından yapılan açıklamada, Ecevit'in İzmir konuşmasının 1 Mayıs olaylarına açıklık getirdiği, MC partilerinin 1 Mayıs olayının asli tertipçileri olduğunun ortaya çıktığı belirtildi. Ayrıca olayda maocuların demokrasi düşmanı politikalarının da gözden kaçırılmaması ve mahkum edilmesi gerektiği bildirildi.

9 Mayıs 1977

- AP Adana İl Başkanı, 5 Haziranda «sandık başı güvenliğini sağlamak için» MHP ile sokakta birleşmeye karar verdiklerini açıkladı.
- Anayasa Mahkemesi, özel sigorta kuruluşlarının SSK'ya bağlanmasını öngören hükmü iptal etti.
- Sovyet Tass Ajansı, Londra'daki patronlar zirvesinde ekonomik konular üzerinde somut kararlar alınamadığını, nükleer enerji programı konusunda Carter ile diğer liderler arasında anlaşmazlık çıktığını bildirdi.
- PETKİM'in sermayesi 2,5 milyar liraya yükseltildi.
- Alman faşizmine karşı kazanılan zaferin 32. yıldönümü kutlandı.

10 Mayıs 1977

- Anayasa Mahkemesi, Toprak ve Tarım Reformu Yasası'nı biçim yönünden iptal etti.
- Demirel, ABD Başkanı Carter ile görüştü.
- TÖB-DER Genel Başkanı, son bir ayda 8, MC döneminde ise 17 öğretmenin öldürüldüğünü açıkladı.
- TEKSİF üyesi 1600 işçi, Bakırköy Pamuklu Sanayi Müessesesinde greve başladı.

11 Mayıs 1977

- Mülkiye müfettişleri tarafından hazırlanan 1 Mayıs olayları ile ilgili raporlarda «güvenlik tedbirleri» yetersiz bulundu.
- Almanya'da fabrika duvarları, Türkiye'deki seçimlerle ilgili afişlerle donatıldı.
- NATO'nun kadın subayları, Brüksel'de yaptıkları zirve toplantısında «eşit ücret» istediler.
- 1975 yıllarının ünlü teröristi Klein, şiddet eylemlerini bıraktığını açıklayarak, «Yaptığım işin devrimcilikle ilgisi yok» dedi.
- TASS Ajansı: «İnsan haklarından sözeden batı, aslında uluslararası işbirliği ve çalışma haklarını çeşitli nedenlerle engellemektedir. Bunun başında da ırkçılık ve kadınlara karşı ayrım yapılması olgusu gelmektedir. Önce bunları düzeltsinler.»

12 Mayıs 1977

- Yunanistan'da 1 Mayıs'ta olay çıkaran maocular hapse mahkum oldu.
- İstanbul'da en yüksek vergiyi, 119 milyon lira ile Akbank verdi.
- Sovyetler Birliği, NATO zirvesinde alınan kararları «tehlikeli» olarak niteledi.
- Etopya Devrim Konseyi Başkanı, Moskova dönüşü verdiği demeçte, Sovyetler Birliğinin ülkedeki emperyalist komploların ezilmesi için gerekli bütün yardımları yapacağını açıkladı.
- Finlandiya'da iktidardaki sağ cephe hükümeti çöktü. Başbakan Miettunen istifa etti.
- Varşova'da toplanan Dünya Barış Kurucuları forumunda, Helsinki Konferansında alınan kararların uygulanması konusunda, dünyanın barışsever güçlerinin duyarlı davranmaları gerektiğine işaret edildi.
- Ankara Valiliğince, 5 Şubat 1977 tarihinde düzenlenen «Ekonomik ve Demokratik Haklar» mitinginden sonra kapatılan Sosyalist Gençlik Birliği (SGB), Danıştay'ca yürütmenin durdurulması kararı verilmesi üzerine yeniden açıldı. SGB Genel Sekreteri Mete Alpsar verdiği demeçte: «Sosyalist gençlik hareketinin gelişip güçlenmesini engellemeye yönelik anti-demokratik baskı ve uygulamaların hiçbir sonuç vermeyeceğini, genç sosyalistlerin tüm anti-demokratik baskılardan yılmadıklarını kanıtladıklarını» söyledi.

13 Mayıs 1977

- FİDEF oy kullanmak için yurda dönmek isteyen işçilere güçlük çıkartıldığını belirtti.
- Büyük Alman Bankasının, Şili'deki faşist Pinochet rejimine 50 milyon marklık yardım yapacağı açıklandı.
- İspanya'da 200 bin Bask'lı işçi, «topyekun siyasal af» isteğiyle genel greve gitti. Bu arada polisin açtığı ateşte bir kişi öldü.

14 Mayıs 1977

- İspanya'da gösterilerde bir solcu sendika lideri öldürüldü.
- Maliye Bakanlığı 5 Haziran seçimleri öncesinde, petrol şirketlerine ve bayilerine 250 milyon lira dağıtmayı kararlaştırdı.
- Brezilya'da hükümet, ülkede tüm gösterileri yasakladı.
- Odalar Birliği Başkanı Dıblan: «Bugün Türkiye'de iç tasarruf yetersizliği, sermaye ve kredi darlığı, önemli altyapı noksanlıkları, döviz darboğazı, bürokratik engeller vardır. Müteşebbis kararsızdır. Bütün bunların üzerinde siyasal güvensizlik mevcuttur.»

15 Mayıs 1977

- ÇKP Başkanı Hua Kua Feng'i şiddetle eleştiren Pravda, «Pekin, bir nükleer savaş sırasında Çin'in nüfusunun kalabalık oluşu

nedeniyle ayakta kalacağını hayal ediyor» diye yazdı.

- CENTO Bakanlar Konseyi Toplantısı'nda konuşan ABD ve İngiltere Dışişleri Bakanları, bundan 22 yıl önce bir komünist saldırısı ya da yıkıcı faaliyetlere karşı kurulmuş olan ittifaka, ülkelerinin desteğini sürdürecekleri güvencesini tekrarladılar.
- Japon resmi makamları, Türkiye' den alacaklı olan Japon firmalarının alacaklarını ödemek amacıyla, T.C. Merkez Bankası'nın Tokyo City Bank nezdindeki hesabına el koydu.
- POL-DER Cumhurbaşkanına bir telgraf çekerek, «eylem ve işlemleriyle belli bir siyasi partinin militanlığını yapan ve emniyet örgütünde etkin olan azınlık bir grup, POL-DER üye ve yöneticilerini tahrik ederek suç işlemeye zorlamaktadırlar» dedi.

16 Mayıs 1977

- Merkez Bankası çeklerinin, Japonya ve İsviçre'deki bankalar tarafından «karşılığı olmadığı» gerekçesiyle ödenmediği belgelerle açıklandı.
- Finlandiya'da, Sosyal Demokrat Parti'nin ağırlıkta olduğu, Komünist Parti'sinin de katıldığı beş partiden oluşan bir koalisyon hükümeti kuruldu.
- Vietnam'da birleşmeden sonra ilk kez yapılan «Halk Konseyleri» seçimine katılma oranının çok yüksek olduğu bildirildi. Seçimi hükümet ve yurtsever cephenin gösterdiği adayların kazandığı açıklandı.
- Anayasa Mahkemesi, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası'nda yer alan ve valiler ile İçişleri Bakanına toplantı ve gösteri yürüyüşlerini belli bir süre erteleme olanağı veren hükümleri iptal etti.
- Varşova'da toplanan Dünya Barış Kurucuları Forumu'nda Türkiye için alınan kararda «1 Mayıs saldırısı» kınandı.
- Sovyetler Birliği, Çin'in tehlikeli düşünceleri ile eylemlerini durdurmak ve açığa çıkarmak amacı ile ortak çabalar gösterilmesi için çağrıda bulundu.
- Grup sözleşmeleri ile işçi ücretlerindeki artışları dondurmak isteyen MESS'e bağlı işyerlerinin 1976 yılında yüzde 77'ye varan kârlar elde ettiği açıklandı.
- İslâm ülkeleri Dışişleri Bakanları Konferansı Trablus'ta başladı. Konferansa Mısır, Sudan ve İran katılmıyor.

17 Mayıs 1977

- Ankara Savcılığı, Danıştay kararlarına uymadığı gerekçesiyle Şaban Karataş hakkında kamu davası açtı.
- Merkez Bankası kasalarında döviz darlığı ortaya çıkınca Ticaret Bakanlığı, Sovyetler Birliği ile bir anlaşma yaparak, daha önce yapılan dış ticaret anlaşmasının kapsamını 45 milyon liralık yerfıstığı satışıyla genişletti.
- İsrail'de seçimler yapıldı.
- Zambia Hükümeti, Rodezya'ya karşı savaş durumuna geçtiğini açıkladı.

18 Mayıs 1977

- İktisat Fakültesi Profesörü Erdoğan Alkın, gayrıresmi ithalatın 1 milyar dolar civarında olduğunu söyledi.
- Amerika'da devrimci gençliği bastırmak amacıyla komando birlikleri kurulduğu açıklandı. Komando birlikleri, Federal Soruşturma Bürosu (FBI) ajanları tarafından eğitiliyor.
- İsrail'de seçimi sağcı Likud Partisi kazandı.
- Bu arada İsrail Komünist Partisi, geçen seçime göre oylarını iki katına çıkartarak, 6 iskemle kazandı.

19 Mayıs 1977

- İsrail'de seçimi kazanan Likud Grubu lideri Beğin, işgal altındaki Arap toprakları için «kurtarılmış bölgeler» dedi. Likud Partisinin koalisyon teklifini İşçi Partisi reddetti.
- Sudan Hükümeti, 90 Sovyet askeri danışmanını sınırdışı etti. Sovyetler Birliği'nin resmi TASS Ajansı; «Sudan son yıllarda Batılı ülkelerden çok fazla yardım almakta, ve bu çevreler Sovyetler Birliği'nin Afrika ülkeleri ile gittikçe artan dostluğundan tedirgin oldular. Sudan Devlet Başkanı Numeyri, bu çevreleri hoşnut etmek için böyle bir girişimde bulundu.» TASS ayrıca, Sudan'ın büyük bir ekonomik bunalımla karşı karşıya bulunduğunu da kaydetti.
- Korutürk, Gençlik ve Spor Bayramı nedeniyle yayınladığı mesajda. «Bugün asker kışlasındadır. Ve devlet, seçimlerin güvence altında cereyan etmesi için bağımsız yargı organını görevlendirmiştir.» dedi.

20 Mayıs 1977

- Bursa Üniversitesinde düzenlenen seminerde, Bilim Adamları, dış ticaret açığının olağanüstü boyutlara ulaştığını kaydederek, yüksek oranlı bir devalüasyonun kaçınılmaz olduğunu söylediler.
- CHP'li gençleri yaralayan MHP Kocaeli adayı ve Ülkü Ocağı şubesi Başkanı tutuklandı.

21 Mayıs 1977

- 1 Mayıs olaylarından sonra tutuklanan 17 kişinin serbest bırakılması isteniyor.
- Akajans çalışanları pasif direnişe geçtiler.

22 Mayıs 1977

- Ecevit, «halka değil, halkı sömürenlere kemer sıktıracağız» dedi.
- İYÖD Başkanına işkence yapan üç polis hakkında kamu davası açıldı.

- Leyland Olayı yeni Locheed Skandalına dönüşüyor.
- Demirel Trabzon'da Seçim Kurulunun kararına rağmen konuşma yaptı.

23 Mayıs 1977

- TÖB-DER Genel Merkezine dinamit atıldı.
- Ecevit'in gezisinde bu kez maocular olay çıkardı.
- TSİP, «5 Haziran Seçimleri Demokrasi Güçlerinin Başarısıyla Noktalanacaktır».

24 Mayıs 1977

- Bozbeyli: «CHP ile koalisyon kurup iktidara gelebiliriz.»
- MC, Japonya'dan ithalatı durdurdu.
- Şaban Karataş, TRT'yi işgalden yargılanmaya başladı.
- BANK-SEN, 76 Şubesinde grev kararı aldı.

25 Mayıs 1977

- Seçim propagandaları güvenlikten yoksun bir ortamda sürüyor.
- Arafat, «Batı Şeria'yı ölünceye kadar savunacağız» dedi.
- İstanbul ve İzmir'de iki banka soyuldu.
- İstanbul Küçükyalı'da 70 gecekondu yıkıldı. 17 kişi tutuklandı.

Anti-Faşist Strateji ve Komintern 7 ci Kongresi

Bugünkü dünya komünist hareketinin stratejik kökenlerini objektif bir tarihsel etüd olarak yayınlamağa başlamıştık. Bilindiği gibi, 1919'dan sonra Komintern tarafından geliştirilen dünya komünist hareketinin stratejisi Avrupa'da faşizmin birkaç ülkede iktidara gelmesi ve diğer bazı ülkelerde de faşist hareketin güçlenmesi ile —özellikle Nazi'lerin Almanya'da devleti ele geçirerek proleteryanın anayurdu olan tek sosyalist ülkeyi, dolayısiyle tüm dünya sosyalizmini tehdide başlaması ve sadece dünya sosyalizmini değil, aynı zamanda Avrupa ve dünyada barış ve güvenliği, faşizm ve savaş tehlikesiyle karşı karşıya bırakması ile— anti-faşist ve savaş aleyhtarı mücadele, uluslararası komünist ve işçi hareketinin ve tüm halkların genel demokratik mücadelesinin baş gündemi haline gelmişti. Yayınlamakta olduğumuz yazı dizisinde bu stratejik gelişimin özetini iletmeğe devam ediyoruz.

İ L K E

Yazı dizisinin bu bölümünde esas olarak Komintern Yedinci Dünya Kongresi yer alacaktır. Türkiye'de işçi sınıfı sosyalizminin yayın organlarından KİTLE'de de işlenmiş olan Yedinci Kongre bilgilerini, anti-faşist mücadelenin günümüz Türkiye'sinde taşıdığı büyük önem bakımından, burada genişletilerek tekrarlanmasında yarar olacağı kanısındayız.

YEDİNCİ KONGRE HAZIRLIK KOMİTESİ ÇALIŞMALARI

Komintern'in Yedinci Kongresi için seçilen ve 14 Haziran 1934'de gündem taslağını görüşmeye başlayan hazırlık komitesi, geçen yazıda da belirtildiği gibi zamanın seçkin Komünist liderlerinden oluşuyordu. **(Giorgi Dimitrov, Maurice Thorez, Marry Pollitt, Dimitry Manuilsky, Otto Kuusinen, Joseph Pya-**

tnitsky, **Wilhelm Pieck, Fritz Heckert, Bohumir Smeral, Bela Kun, vb.)**

Bu toplantıda Dimitry Manuilsky, gelişkin kapitalist ülkelerde proletaryanın sınıf mücadelesinin, temel stratejik görevlerine değindi. Manuilsky, mevcut koşullar altında, birçok ileri kapitalist ülkede proletaryanın **acil görevinin** proletarya diktatörlüğü olmadığını söyleyerek, somut bir mücadele programının hazırlanmasını istiyen bu program'ın proletarya diktatörlüğü ve sosyalizm programı olmaması gerektiğini, kitleleri o mücadeleye doğru götürecek bir program niteliğini taşımasını istiyordu.

Anti-faşist mücadele stratejisine en fazla eğilen Komintern liderlerinin başında Dimitrov geliyordu. Dimitrov'un bu konudaki ilk evrensel temel dökümanları, o sırada Komintern Yürütmesi'ne ve SBKP (B) Merkez Komitesi'ne yazdığı bir mektupta, Hazırlık Komitesi'nin 2 Temmuz 1934 tarihli toplantısında yaptığı konuşmada, bu toplantıya sunduğu özet raporda somutlanır. (Dimitrov bu görüşlerini daha da geliştirerek anti-faşist mücadele konusunda Komintern Yedinci Kongresine sunduğu tarihi raporunda dile getirdi)

— Birleşik işçi cephesi için verilecek mücadele, Yedinci Kongre gündeminin ana maddesi olmalıdır.

Dimitrov, Hazırlık Komitesi'nin 2 Temmuz 1924 tarihli sözkonusu toplantısında yaptığı konuşmada ve sunduğu raporda — ve yukarıda sözünü ettiğimiz mektupta — başlıca şu noktaların altını çiziyordu:

— Sosyal demokrasiyi «sosyal faşizm» olarak ilân eden, veya «burjuvazinin başlıca kalesi» sayan tutum yeni baştan ve kökten gözden geçirilmeli ve değiştirilmelidir .

— Reformist parti ve sendika üyelerini anti-faşist mücadeleye kazanmak gerekir ve bu mümkündür.

— Bu amaçla öncelikle devrimci ve reformist sendikaların birlik ve dayanışması sağlanmalıdır.

— Komintern'in yönetim biçiminde değişiklik yapılmalı ve Komintern seksiyonlarının (üye Komünist Partilerin) bağımsızlıkları arttırılmalıdır.

(Leninism and the World Revolutionary Working Class Movement, SSCB Bilimler Akademisi Uluslararası İşçi Sınıfı Hareketi Enstitüsü, Moskova 1971, 1976, sf. 227)

Bu toplantıda **Dimitrov, Manuilsky** ve **Kuusinen**, birleşik işçi cephesi sorununun, her zamankinden (geçmiştekinden) daha da büyük bir önem taşıdığını belirterek, bu taktiğin daha da geniş çapta uygulanmasının zorunluluğunu dile getirdiler ve böyle bir cephe programının Komünistlerin nihai amaçlarını değil, fakat bütün işçilerin en belirgin, en acil taleplerini, özellikle ve en başta anti-faşist talepleri taşıması gerektiğini ifade ettiler. Gene, birleşik işçi cephesi, sadece —komünist olan ve olmayan— tüm işçilerin birleşik bir cephesi olarak kalmamalı, aynı zamanda proleter olmayan tüm anti - faşist partileri kesimleri ve unsurları da içerecek şekilde genişletilmeliydi.

SBKP de Dimitrov'un tezlerini destekledi. Dimitrov'un tezleri «cephe birimlerinde, Komünist Partilerinin dar rekabetçilikten kurtulmasını, Komünist Partisi'nin hegemonyasına dair **beyanlar** yerine Komünist Partisi önderliğinin **pratikte**, gösterilmesini ve kitlelerin militan insiyatifinin teşvik edilmesini» öngörüyordu.

Hazırlık Komitesi'nin benimsediği bu tezler arasında «birleşik cephenin büyük ölçüde tabandan oluşacağı görüşü» şeklindeki çizginin terkedilmesi ve Sosyal Demokrat liderliğe yöneltilen oportünist ithamlarına son verilmesi noktası da taktik olarak öneriliyordu. Dimitrov, birleşik cephe taktiğinin Sosyal Demokrasiyi yaygınca teşhir etmeyi değil, onu faşist saldırıya karşı kitle mücadelesini örgütlemede etkili bir güç haline getirmeyi gerektirdiğini söylemekteydi.

Bu tezler Sosyal Demokrat Partilere ve örgütlere karşı farklı bir yaklaşımın zorunluluğunu belirtiyor ve burjuvaziyle uzlaşma politikası gütmeyerek devrimci mücadeleye giren Sosyal Demokrat örgütlerle birliği öneriyor, birleşik işçi sınıfı cephesinin dayatan yeni görev olduğunu vurguluyordu.

Özetle anti-faşist platformda geniş bir birleşik cephe düşüncesi gerek Komintern merkez organlarında, gerekse Kongre Hazırlık Komitesinde giderek güçlenen bir eğilim haline gelmekteydi. Başlangıçta A. Lozovky, Wilhelm Knorin gibi bazı komünist parti yöneticileri bu görüşlere karşı çıktılarsa da, tartışmalar geliştikçe, bu eğilimler giderildi, böylelikle **«Birleşik İşçi Cephesi ve Geniş Anti-faşist Halk Cephesi»** sloganı ve politikası Komintern merkez organlarının ve büyük komünist partilerin çabalarıyla, uluslararası komünist hareket tarafından benimsendi.

1934 Ekim'inde **Maurice Thorez,** Fransız Komünist Partisi adına bir halk cephesi formülü getirerek, faşist örgütleri geriletecek, silahsızlandıracak ve kapatacak, ayrıca Fransız halkının acil ekonomik ihtiyaçlarına cevap verecek bir halk cephesinin, bütün proleter ve demokratik güçlerin militen bir ittifakının kurulması çağrısını yaptı. Bazı Komintern yöneticileri bu çağrıyı soğuk karşıladılarsa da, Halk Cephesi sloganı kitleler arasında büyük bir yaygınlık kazandı, Komintern Yürütme Komitesi Başkanlık Kurulu (Prezidyumu) 1934 yılı sonunda bu sloganı desteklediğini açıkladı, 1935'in başlarında pek çok Komünist Partisi, kendi içinde bu slogana karşı çıkan, sekter, dogmatik grupların muhalefetlerini ve dirençlerini kırdı. Bu «sol» doktriner eğilimlerin bir kısmı ikna aracılığıyla, bir kısmı de Partilerden tasfiye yoluyla giderildiler.

KOMİNTERN YEDİNCİ KONGRESİ ve DİMİTROV'UN RAPORU

Komintern'in 1935 Temmuz - Ağustos aylarında Moskova'da toplanan Yedinci Kongresi faşizme karşı işçi sınıfının ve tüm demokratik güçlerin ortak bir cephe halinde mücadele etmesini esas kabul eden çok önemli tarihsel kararlarıyla, dünya komünist hareketinin ve işçi sınıfı öncülüğündeki genel demokratik, anti-faşist mücadelenin tarihinde önemli bir yer tutar.

Komintern'in tarihi 7 ci Kongresi 25 Temmuz ile 21 Ağustos tarihleri arasında Moskova'da yapıldı. Görüldüğü gibi bir ay kadar süren bu önemli kongreye 65 Komünist Partisini ve çok sayıda uluslararası militan örgütü temsilen 513 delege katıldı.

Kongre gündeminde, büyük tarihsel ve teorik önem taşıyan esas maddeler ve bunlara ilişkin dört ana rapor yer almaktaydı. Gündemin ikinci maddesini oluşturan **faşizm ve anti-faşist mücadele** konusundaki ünlü raporunu, Dimitrov, 2 Ağustos'da sundu. Rapor: **«Faşizmin Saldırısı ve Komünist Enternasyonal'in Faşizm Karşısında İşçi Sınıfının Birlik Mücadelesindeki Görevleri»** başlığını taşıyordu.

Dimitrov, bu tarihsel raporunda uluslararası durumun **«dünya komünist hareketi önüne koyduğu acil sorunları»** belirtiyor; Komünist partilerinin, —faşizmin saldırısı ve savaş tehdidi karşısında— verecekleri mücadele için net bir programı ve esnek tektikleri ana çizgileriyle özetliyordu.

FAŞİZMİN SINIFSAL ÖZÜ

Dimitrov hem sözkonusu raporunda, hem de Kongre tartışmaları sonucunda getirdiği nihai görüşlerde faşizmi **«uluslararası komünist ve işçi hareketinin en âcil, en tehlikeli ve en vahşi düşmanı»** olarak niteliyor, ve faşizme karşı olan bütün güçlerin anti-faşist mücadele yoğunlaştırılmasını öneriyordu.

Kapitalizmin bunalımının şiddetlen-

mesi ve devrimci dalganın emekçi yığınlar arasında hızla yayılması karşısında «**eğemen burjuvazinin kurtuluşu faşizmde arama eğiliminin güçlendiğini**» vurgulayan Dimitrov, «**emekçiler üzerinde eşi görülmemiş bir haydutluğun uygulanmak istendiğini ve zorba bir emperyalist savaşın hazırlıklarının yapıldığını**» belirtiyordu. (Dimitrov, **Eserler**, Cilt 10, sf. 27).

Rapor, faşizmin sınıf özünün karakteristiğini özetlemek için Komintern Yürütme Komitesi'nin 13 cü Plenumu'nda yapılan tarife yer vermekteydi; yaygınca bilindiği gibi, bu tanım, faşizmi, «**finans kapitalin en gerici, en şoven, en emperyalist unsurlarının açık terörcü diktatörlüğü**» olarak niteler. Dimitrov bu tanımdan yola çıkarak faşizmin sınıf özünü «tekelci sermayenin bir aracı» olarak ifade ediyor ve soruna faşizmin toplumsal doğası üzerindeki tüm tartışmaları sona erdiren bir açıklık getiriyordu. Bilindiği gibi, özellikle sosyal demokratlar faşizmi sınıflar üstü bir güç veya bir küçük burjuva hareketi ya da küçük burjuvazi ile lumpen proletaryanın finans kapital üzerindeki egemenliği olarak tanıtmaktaydılar.

Faşizmin rolünün tekelci sermayenin en gerici kesimlerinin aracı olarak tekrar vurgulayan Dimitrov ayrı ayrı ülkelerde faşizmin gelişimi ve faşist diktatörlüğün aldığı biçimler konusunda klişe yargılar taşımanın ve faşizmi bir tek tip rejim gibi görmenin yanlışlığına değinerek şu noktayı dile getiriyordu:

«**Faşizmin her ülkedeki özelliklerini, ulusal özgüllüklerini araştırmamız, incelememiz ve izlememiz ve faşizme karşı mücadelenin biçimlerini ve eylem yöntemlerini buna göre belirlememiz gerekir.**» (G. Dimitrov, **Eserler, C.** 10, sf. 136).

Dimitrov Alman faşizminin özellikle tehlikeli olduğunu söylüyor, onu faşizmin en gerici biçimi, faşist hareketin en canavar kesimi olarak niteliyor ve: «**Alman faşizmi uluslararası karşı devrimin vurucu gücü, emperyalist savaşın baş kundakçısı ve Sovyetler Birliği'ne — tüm dünya emekçilerinin anayurduna karşı bir haçlı seferinin kışkırtıcısı olarak hareket etmektedir**» diyordu. (a.g.e., sf. 29).

BURJUVA DEMOKRASİSİ VE FAŞİZM

Rapor burjuva parlamenter rejim ile faşizm arasındaki farklılığa ve faşizm ile burjuva demokrasisi arasındaki çelişkilere de önemle değiniyordu:

«**Faşizmin iktidara gelişi — bir burjuva hükümetinin yerine bir başkasının geldiği** basit bir değişiklik değildir, **ondan farklı olarak, burjuvazinin sınıf egemenliğinin bir devlet biçiminin — açık terörcü diktatörlüğe terkettiği bir** değişikliktir.» (Dimitrov, **Eserler, C.** 10, sf. 31).

Rapor faşist karşı-devrimin burjuva demokrasisine de saldırdığını, onu yıkıp yerine en vahşi baskı ve sömürüyü kurmak istediğini belirtmekteydi.

Burjuva demokrasisi ile faşizm arasındaki farkı gösteren ve bu noktadan hareketle faşizme karşı mücadelenin stratejisine ve taktiklerine gelen birçok kapitalist ülkede Dimitrov, faşist saldırı koşullarında emekçilerin «**proletarya diktatörlüğü ile burjuva demokrasisi arasında değil, burjuva demokrasisi ile faşizm arasında**» tercih yapmak durumunda olduklarını hatırlatıyordu. (Dimitrov, **Eserler** C. 10, sf. 152).

Bu noktada bir parantez açmak istiyoruz: Türkiye ve benzeri ülkelerdeki son derece kısıtlı burjuva demokrasilerini faşizm kabul eden, bu ülkelerde o çok kısıtlı burjuva demokrasisi ile aynı ülkedeki faşizm arasında dahi önemli nitel farklılık olduğunu kabul etmek istemeyen, — ve aynı mantıkla örneğin, bugün Şili, Arjantin, Uruguay vb. gibi Latin Amerika faşist rejimleriyle Venezüella, Meksika, veya 1970 öncesi Şili burjuva demokrasileri arasında nitel

farklılık olmadığı yanılgısına düşen, gene aynı şekilde, örneğin bugün İran'daki monarşist faşist diktatörlükle Türkiye'deki MC iktidarının ikisini birden faşits sayan, vb., vb. — kimi «sol»-revizyonist eğilimler emperyalizme bağımlı Türkiye ve benzeri azgelişmiş ülkelerin rejiminin sürekli faşizm olduğunu iddia ettikleri için, yani bu gibi ülkelerde burjuva iktidarının her türlüsünü faşizm diye nitelendirdikleri, bir başka deyimle tekelci burjuva iktidarını faşizmle özdeşleştirdikleri için, doğal olarak, faşizmin yıkılışını ancak bir devrim meselesi olarak görmektedirler. Oysa bir ülkenin rejimi gerçekten faşizm olsa — iktidar bir faşist diktatörlük niteliğinde bulunsa bile — faşizmin yıkılması, her zaman bir devrim sorunu değildir. Proletarya devrimi gerçekleşmeden de birçok ülkede iktidardaki faşizmin halk güçleri tarafından yıkılmasının mümkün olduğunun sayısız örnekleri vardır. Bu önemli farkı, Komintern ve Dimitrov, proletarya diktatörlüğünün kurulması ile faşist rejimin yıkılması arasındaki fark olarak göstermişlerdir. Bazı «sol»-revizyonist eğilimlerin ve karşı-devrimci Maocu grupların faşizm konusunda kavram kargaşası yarattıkları günümüz Türkiye'sinde bu noktanın taşıdığı önem bakımından, Dimitrov'un raporundaki bu noktayı, yanlış anlamalara ve spekülasyonlara yer vermeyecek şekilde, olduğu gibi buraya aktarıyoruz: «Bugün faşist karşıdevrim, en barbar bir sömürü ve baskı rejimini emekçilere dayatmak için burjuva demokrasisine saldırmaktadır. Bazı kapitalist ülkelerde emekçi yığınlar şu anda somut olarak, proletarya diktatörlüğü ile burjuva demokrasisi arasında değil, fakat burjuva demokrasisi ile faşizm arasında **tercih yapmak** durumundadırlar.»

Demek ki, faşizm tehlikesinin ve tehdidinin sözkonusu olduğu bir koşulda, eğer o ülkede devrimci durum yoksa, işçi sınıfı ve halk güçleri burjuva demokrasisi ile faşizm arasında tercih yapmak zorundadırlar. Yani böyle bir durumda faşizm, «bir devrim sorunu» değildir.

Faşist bir rejim, o ülkede sosyal devrim olmadan da yıkılabilir. Fakat «sürekli faşizm» tezlerini ileri süren, revizyonistler demokrasi'yi «saf demokrasi» olarak mutlaklaştırdıkları için, burjuva demokrasisinin kısıtlı biçimlerini faşizm diye tanıtırlar, ve faşizm'in yıkılmasıyla, burjuvazinin yıkılmasını özdeleştirirler. Böylece kitlelerin acil demokratik hedeflerini önemsemezler.

Nitekim, raporda da belirtildiği gibi, sözkonusu ülkelerde emekçilerin o anki aşamada esas görevleri sosyalist değil, «anti-faşist ve genel demokratik» karakterdeydi, ancak bu görevlerin yerine getirilmesiyle, —faşizm ve anti-faşist mücadele sorununun çözülmesiyle sosyalizm sorunlarının çözülmesi için yol açılacaktı. Böylece işçi sınıfı partileri demokrasi mücadelesiyle sosyalizm mücadelesinin birliği konusundaki klasik Leninist prensiple somut olarak karşı karşıya bulunmaktaydılar.

Faşizm, burjuva demokrasisine saldırmakla, sadece komünist ve devrimci işçi hareketinin hayati çıkarlarını tehlikeye sokmamış, aynı zamanda, siyasî eğilimlerine bakmaksızın tüm işçi partilerinin ve örgütlerinin ve dolayısıyle demokrasiden, barıştan, sosyal ilerlemeden yana olan f,aşizmden nefret eden ve canavarca baskıya karşı, savaşa karşı mücadele veren tüm emekçilerin çıkarlarını da tehdit etmişti. Böylece proletaryanın köylü yığınlarıyla, şehir küçük burjuvazisi ile zanaatkârlar ve çalışan aydınlarla ve hatta kimi münferit durumda anti-faşist eğilimli bazı burjuva çevreleri ile anti-faşist eylem birliği kurabilmesi için elverişli şartlar oluşmuştu.

BİRLEŞİK İŞÇİ CEPHESİ

Bu objektif koşulları göz önüne alan Komintern, birleşik işçi cephelerinin kurulması politikasını önermişti.

Komintern'in bu politikasına raporunda önemli yer veren Dimitrov bu politikanın maddileşmesi için ön koşulları vurguladı, bu politikanın proletaryanın daha ileri mücadeleleri için taşıdığı önemi belirtti, bu politikaya karşı getirilen görüşleri irdeledi, birleşik cephelerin muhteva ve biçimleri üzerinde durdu, birleşik cepheleri gerçekleştirebilmenin en başarılı yollarını ele aldı ve birleşik cephe hareketinin gelişim perspektivlerini ve olanaklarını inceledi.

Faşist diktatörlüğün kudurgan ama sabit olmayan bir yönetim olduğunu vurgulayan Dimitrov, bu yargıya neden olarak, faşizmin burjuva kampının çelişkilerini çözemediğini, sınıf mücadelesini önleyemediğini, tam tersine bu mücadeleyi şiddetlendirdiğini, kitlelerin kapitalist sisteme karşı nefretini ve sınıf kinini arttırdığını, onların devrimcileşmesine yardım ettiğini, faşizme karşı proleteryanın birlik cephesi için güçlü bir hızlandırıcı faktör oluşturduğunu gösterdi.

«Ancak işçi sınıfının devrimci faaliyeti» diyordu Dimitrov, **«burjuva kampı içinde kaçınılmaz olarak doğan ihtilâflardan faşist diktatörlüğü zayıflatıp yıkmak üzere yararlanabilir.»** (Eserler, C. 10, sf. 49).

Faşizmin bazı ülkelerde iktidarı ele geçirmesine her şeyden çok sosyal demokrat liderlerin burjuvaziyle sınıf uzlaşmacısı politikalarının yol açtığını belirten Dimitrov, işçi sınıfının **«saldıran burjuvazi karşısında hem siyasi, hem de örgütsel bakımdan bölünmüş ve silahsız»** kaldığını hatırlatıyor ve Komünist partilerinin kendi açılarından faşizme karşı başkaldırıp sosyal demokrat olmadan kitleleri sürükleyecek veya sosyal demokratları da karşılarına alacak güce sahip bulunmadıklarını» söylüyordu. (a.g.e., sf 61) .

İşte bu nedenle faşizme galebe çalmanın ön şartı birleşik cephenin kurulması ve işçi sınıfı birliğinin başarılmasında yatmaktaydı. Proletaryanın hem ulusal düzeyde hem de dünya çapındaki eylem birliği **«işçi sınıfını sadece savunmada değil aynı zamanda faşizme karşı, sınıf düşmanına karşı girişeceği bir karşı-saldırıda yeterli kılacak güçlü silah»** idi. (a.g.e., sf. 53).

Fransa, İspanya ve diğer bazı ülkelerdeki Komünistlerin birleşik işçi cephelerin, ortak anti-faşist ve kapsamlı demokratik talepleri gerçekleştirmek üzere, bu sloganları ve programları ön plana çıkararak başarıyla kurulabileğini söylüyordu. Çeşitli siyasî eğilimlerin etkisi altında olan işçilerin hepsi kapitalizme karşı mücadele saflarında henüz toplanmamışlardı, ama onları faşizme karşı ve acil ekonomki, politik taleplerini savunmak için birleştirmek mümkündü. Bu ıçkarların savnulması birleşik işçi cephelerinin başlangıç amaçlarını ve birleşik işçi cephesinin temel muhtevasını oluşturacaktı. Dimitrov birleşik cephelerin ülkeden ülkeye değişebileceğini belirterek şunları söylüyordu:

«Hiç kuşkusuz, çeşitli ülkelerde birleşik cephelerin somut olarak maddileşmesi çeşitli yol ve biçimlerle olacaktır; bu farklılıklar, ilgili işçi sınıfı örgütlerinin durumuna ve karakterine, onların olgunluk derecelerine, sözkonusu ülkedeki somut duruma ve uluslararası işçi hareketinde meydana gelen değişimlere bağlıdır.» (a.g.e., sf. 39).

ANTİ-FAŞİST MÜCADELE VE SOSYAL DEMOKRASİ

Birleşik işçi cephesinin ulusal ve uluslararası düzeyde kurulması büyük ölçüde Komünist ve sosyal demokrat partilerin karşılıklı ilişkilerine bağlıydı. Devrimci mücadelesinde bu konuya sık sık eğilmiş olan Dimitrov hem raporunda, hem de kongre sonundaki kapanış konuşmasında önemli bir yer verdi. Sosyal demokratların burjuvazi ile sınıf uzlaşmacısı politikasını hatırlatan Dimitrov, bu durumun işçi sınıfına yeni ızdıraplar getirdiğini söyledi. Faşizmin sal-

dırısının sadece sınıf uzlaşmacılığını güçleştirmekle kalmayıp aynı zamanda sosyal konumunu güçlendirdiğini ve bu grupların devrimci sınıf mücadelesinde yer almağa başladıklarını belirtti. Bu durum sosyal demokratlarla her düzeyde, fabrika, kent, ulus ve uluslararası düzeyde birleşik cephe oluşturmayı kolaylaştıran bir faktördü.

Sadece faşizmin iktidara geldiği veya güçlü bir tehlike olduğu ülkelerde değil, aynı zamanda sosyal demokratların tek başlarına veya sosyalistlerle birlikte hükümeti oluşturdukları Danimarka, Norveç, İsveç, Çekoslovakya ve Belçika gibi ülkelerde de birleşik işçi cephelerini oluşturmak mümkündü. Dimitrov bu ülkelerde komünistlerin iktidardaki sosyal demokrat partilerinin programını ve sosyal demokrat bankaların seçim kampanyalarında öne sürdükleri vaadleri çeşitli talepler açısından — sosyal demokrat partilerle birleşik bir eyleme girmek üzere— çıkış noktası olarak almalarını öneriyordu; daha sonra sosyal demokrat partilerle ortak eylem halinde çeşitli kampanyalar başlatmak ve bir seri diğer talep adına bir birleşip cephe oluşturmak mümkündü. Hatta bazı ülkelerde, sol kanat sosyal demokratları ile işçi sınıfının bir birliğine varmak ve tek bir parti çatısı altında birleşmek bile mümkündü, fakat böyle bir politik parti birliğinin olabilmesi için **Marksist-Leninist** temel şarttı.

FAŞİZME KARŞI SENDİKALARIN, GENÇLİĞİN VE KADINLARIN BİRLİĞİ

Raporun önemli bölümlerinden birisini de sendikal birlik sorunu oluşturmaktaydı. Dimitrov, birleşik işçi cephesinin kurulma ve güçlendirilme sürecinde sendikal birliğin önemini vurguladı, sendikal birliğin nasıl başarılabileceğini formülleştirdi. Fransa, Avusturya Finlandiya ve diğer ülkelerdeki Komünist Partilerinin deneyleri, böyle bir birliğin mümkün olduğunu kanıtlamıştı. Çünkü faşizmin ve gericiliğin saldırısı işçileri kendi sendikaları etrafında daha çok yakınlaştırmaktaydı, farklı siyasî eğilimlerden olan işçiler bağlı bulundukları sendikaların, kendi sınıf çıkarlarını militanca savunmasını istemekteydiler. İşte bu nedenle Komünistler sendikal birlik konusundaki mücadelelerini yoğunlaştırmalı, bunun için başarılı yöntemler ve biçimler bulmalı, gerek ülke gerekse dünya çapında her sanayi kolundaki sendikaları birleştirebilmeliydiler. **«Biz sınıf bilincine varmış birleşik sendikalar istiyoruz,»** diyordu Dimitrov, **«bu olgu sermayenin ve faşizmin saldırısına karşı işçi sınıfının en önemli barikatlarından birisidir. Sendikaların birleşmesi için sadece tek şartımız vardır: onların sermayeye karşı, faşizme karşı savaşmaları ve sendika içi demokrasi için mücadele etmeleri.»** (a.g.e., sf. 93).

Dimitrov raporunda gençlik sorunlarına ve gençliğin anti - faşist mücadelesine de eğildi. Gençlik içinde çalışmak gerektiğini, gençliğin anti - faşist birliğini sağlamak zorunluluğunu gösterdi. Bazı partilerin ve Komintern'in yeni yetişmekte olan kuşak içinde başgösteren zaaflara engel olamadığını hatırlattı. Faşizm kimi yerde gençliğin bu zaaflarından yararlanmış ve onları işçi düşmanı bir konuma çekmişti. Artık Komünistler bu hatalarını telâfi etmeli, gençliği kazanmak için kararlı adımlar atmalıydılar. Bunun için başlıca amaç birleşik gençlik cephelerini oluşturmak olmalıydı; ama bu cepheler ve biçimleri katı (rijid) tarzda ele alınmamalı, somut ulusal koşullar gözönünde bulundurulmalıydı. Önce faşist olmayan gençlik örgütlerinden işe başlamak gerekiyordu, ayrıca anti - faşist mücadele için yeni örgütler kurulmalıydı. Var olan ve kurulacak olan anti - faşist örgütler faşizmin gençlik üzerindeki zorbalıklarına ve gençliğin askerleştiril-

mesine (militarize edilmesine) karşı ve genç kuşağın ekonomik ve kültürel özlemleri doğrultusunda mücadele vermeliydiler.

FAŞİST ÖRGÜTLERE SIZMAK

Öte yandan, faşist kitle örgütlerine sızmak konusunu da raporunda inceliyordu. Dimitrov faşizmin egemen olduğu ülkelerde Komünistlerin **«kitlelerin bulunduğu her yerde bulunmak»** zorunda olduklarını vurguluyordu.

«Faşizm işçileri kendi legal örgütlerinden yoksun bırakmıştır. Onları faşist örgütlere girmeğe zorlamıştır; yığınlar oralardadır — kimisi zorla kimisi ise kendi istekleriyle bu örgütlere katılmışlardır. Faşizmin bu kitle örgütleri bizim kitlelerle ilişki kuracağımız legal ve yarı-legal eylem alanlarımız olabilir ve olmalıdır da. Bu örgütler kitlelerin günlük çıkarlarını savunabilmemiz için bizim legal veya yarı - legal çıkış noktamız olmalıdır. Komünistler bu imkânlardan uzak duracaklarına bu örgütlerde yönetim kademelerini ele geçirmek için çalışmalıdırlar... Ve böyle bir çalışmanın devrimci işçinin kendisine duyduğu saygıya ve şerefine uygun düşmeyeceği şeklindeki önyargıdan tümüyle kurtulmalıdırlar.» (a.g.e., sf. 78)

HALK CEPHESİ POLİTİKASI

Halk Cephesi politikası Dimitrov'un hem raporunda hem de kapanış konuşmasında ayrıntılı ve kapsamlı olarak yer verdiği konulardan birisiydi. Mesele o zamana kadar çoğunlukla ihtiyatlı bir şekilde tartışılmıştı. Bazı Komünist liderler genel demokratik talepleri ön plana çıkarmanın kitlelerde demokratik illüzyonlar yaratacağından endişe etmekteydiler. Örneğin Polonyalı delegeler bu kaygılarını Kongreden önce dile getirmişlerdi. Öte yandan Dimitrov, aynı düşüncelerin **«şu veya bu şekilde sadece Polonya Partisinde varolmadığını»** biliyordu. (a.g.e., sf. 150)

Dimitrov bu kaygıları **«burjuva demokrasisine karşı tavır konusunun hatalı ve diyalektik olmayan bir formülasyonu»** olarak niteledi (sf. 150). Aynı zamanda demokrasi ve sosyalizm mücadelesi arasındaki organik bağıntı üzerine Leninist görüşün iyi anlaşılamamasından ve uygulanamamasından ileri geldiğini söyleyerek **«proleteryanın, demokrasi için kararlı ve devrimci bir mücadele vermeden burjuvazi üzerindeki zaferini hazırlayamayacağını»** belirten Lenin'in sözlerini hatırlattı.

Faşizm işçi sınıfının uzun yıllar süren ısrarlı mücadeleler sonucunda elde ettiği mevzilere saldırırken burjuva demokrasisinin son kalıntıları da yokolurken, bu koşullarda, Komünistler bu hakların, bu mevzilerin **korunması ve genişletilmesi** için kararlı bir mücadele vermeliydiler. Bu mücadele, sadece burjuva demokrasisi, faşist terörist diktatörlüğe nazaran «ehven-i şer» olduğu için değil, fakat esas olarak, burjuva demokrasisini savunup genişletmek en gerici burjuva güçlerinin konumunu zayıflatacağı ve işçi sınıfı ile tüm emekçilere birleşik eylem imkânlarını açacağı için zorunluydu.

Faşizmin kendi terörist diktatörlüğünü kurduğu veya faşist tehlikenin bulunduğu ülkelerde proletarya diktatörlüğü için mücadele etmeğe hazır olmayan ama faşistlerin ayaklar altına aldığı ve yokettiği geleneksel demokratik özgürlükleri savunmak isteyen geniş bir toplumsal tabakalar dizisi bulunmaktaydı. İşçi sınıfı, birleşik bir proleter cephesi temeli üzerinde bu tabakaların anti-faşist eylem birliğini veya birleşik işçi cephesinden bağımsız olarak geniş bir anti-faşist cepheyi kurabilirdi ve kurmalıydı. Böyle bir cephe işçi sınıfının yanısıra, **«Sanayice gelişmiş ülkelerde bile nüfusun çoğunluğunu meydana getiren emekçi köylüler ve şehir küçük burjuvazisinin ana kitlesiyle birlikte»** oluşturulabilirdi. (a.g.e., sf. 63)

Tüm anti - faşist güçleri bu mücadelede birleştirebilmek için her ülkenin Komünist Partisi, Halk Cephesi programlarında, halkın tüm emekçilerin ve

demokratik tabakaların en genel ekonomik ve politik taleplerini dile getirmeliydi.

«**Anti faşist halk cephesinin inşasında temel ve en belirleyici şey, bu tabakaların ve özellikle emekçi köylülerin taleplerini savunmada** devrimci proletaryanın göstereceği kararlı eylemdir; **bu talepler proletaryanın temel çıkarlarıyla yakından ilişkili olup mücadele sürecinde işçi sınıfının talepleriyle birleşir.**» (Dimitrov, C. 10, sf. 64).

Anti-faşist halk cephesinin kurulmasında çok sayıda emekçi köylüyü veya şehir küçük burjuvazisini barındıran örgüt ve partilere nasıl yaklaşılacaktı? Komünistlerin bu örgütlere ve partilere farklı yaklaşım biçimleri olmalıydı; bu yollardan birisi sözkonus uörgütlerin yönetimleriyle anti - faşist eylem konusunda anlaşmak olabilirdi. Bir başka şekilde, sözkonusu örgütlerin taban birimleriyle eylem birliği sağlanabilirdi, veya bu örgütlerin belli fraksiyonları, kendi burjuva yönetimlerine rağmen anti-faşist cepheye kazanılabilirdi. Güçlü bir köylü hareketinin işçi sınıfı hareketi yanısıra gelişmiş olduğu, köklü işçi örgütlerinin bulunduğu bazı tarım ülkelerinde tüm ulusun militan cephesinin kurulması «**birleşik bir proleter cephesinin kurulmasıyla el ele ve atbaşı gitmekteydi,**» hatta bazı durumlarda anti-faşist halk cephesi hareketinin birleşik işçi cephesi hareketinden daha hızlı geliştiği görülmüştü. (a.g.e., sf. 143)

ANTİ-EMPERYALİST CEPHE

Cephe sorunu ile ilgili olarak Dimitrov, sömürge ve bağımlı ülkelerdeki anti-emperyalist cepheler konusuna da kısaca değiniyordu. Anti-emperyalist mücadelenin başarılabilmesi için, böyle bir ulusal cephenin kurulmasını şart koşuyor, ama bu cepheleşmenin ülkeden ülkeye çeşitli farklılıklar gösterebileceğini, her ulusal kurtuluş hareketinde proletaryanın ve Komünist Partilerinin oynadıkları rolün değişik düzeylerde bulunabileceğini gene ulusal kurtuluş hareketindeki güçlerin olgunluk derecelerinin farklı olabileceğini belirtiyordu. Bu farklılıklara bağlı olarak, anti-emperyalist cepheler daha dar veya daha geniş olabilirdi. Fakat her durumda, «anayurdu ve emekçi halkı kurtarmak için gerçek bir mücadeleye götürmeğe hazır olan» tüm anti-emperyalist güçlerin birleştirilmesi esastı ve Komünistler bu ilkeyi gözetmeliydiler.

HALK CEPHESİ HÜKÜMETLERİ

Birleşik işçi cephelerinin veya anti-faşist halk cephelerinin kuracakları hükümetlere ve ortaya çıkan problemlere Dimitrov özel bir önem vermekteydi. Bu konuda geçmiş deneylerde yapılan hatalar vardı. Bunları tekrarlamamak gerekir. Dimitrov bu yeni tip hükümetlerin özel görevleri üzerinde durdu. Bu görevler **radikal devrimci talepleri** gerçekleştirmek olmalıydı, örneğin üretim üzerinde kontrol, bankacılık üzerinde kontrol, polis örgütünün dağıtılıp yerine silahlı işçi milislerinin kurulması bu radikal değişiklikler arasında yer almalıydı. (a.g.e., sf. 107). Dimitrov bu hükümetlerin görevini, faşizmi önlemek ve tamamen silmek için verilen mücadele ile, demokrasinin restorasyonu ve sosyalizm mücadelesi ile yakından bağıntılı olduğunu söylüyordu.

Böyle bir durumda proletaryanın uğrunda mücadele vereceği demokrasi liberal ve biçimsel bir burjuva demokrasisi olmayıp daha ileri ve daha yüksek bir demokrasiydi; böyle bir demokrasinin sosyal muhtevası güçlü olmalıydı, proletaryanın konumunu güçlendirmeli, haklarını ve imkânlarını geliştirmeli, sosyalist devrimin yolunu açmalıydı. O dönemde başlıca düşmanı, —faşizmi,— safdışı ettikten ve dönemin ana çelişkisi olan «faşist diktatörlük ile burjuva demokrasisi arasındaki çelişki»yi çözdükten sonra emek ile sermaye arasındaki temel çelişkiyi çöz-

meye sıra gelecekti. Böylece işçi sınıfının esas düşmanının, yani tekelci sermayenin yenilgiye uğratılması aynı zamanda burjuvazinin bütün olarak yenilmesi demekti.

Dimitrov, birleşik proleter veya anti-faşist halk cephesi hükümetleri konusunu incelerken bunların bazı ülkelerde proletarya devrimine ve sosyalizme doğru geçişin en önemli biçimlerinden birisi olabileceğini» düşünmekteydi. (a.g.e., sf. 107) Dimitrov bunu yaparken Lenin'in «**proletarya devrimine geçişin veya yaklaşmanın biçimlerini aramak**» gerektiği yolundaki tavsiyelerini gözönünde tutmaktaydı. (a.g.e., sf. 107-108)

Dimitrov bu hükümetleri, Lenin'in sözünü ettiği biçimlerden birisi olabileceğini düşünüyor ve bu konuda sektarizm içindeki sol doktrinerlere ve sağ oportünistlere karşı ideolojik mücadele vermek gereğini belirtiyordu.

Birleşik işçi cephesi veya anti-faşist halk cephesi hükümetlerini, anti-emperyalist ulusal kurtuluş cephelerini analoji yoluyla inceleyen Dimitrov, bunların proletarya diktatörlüğüne geçiş biçimlerini, aşamalarını oluşturabileceğini söylemekteydi.

Faşizme karşı ideolojik mücadelenin önemi de büyüktü. Çünkü faşizm bir kısım kitleleri demogoji ve hile yoluyla aldatıyor ve şartlandırıyordu. Faşistler her ulusun tarihindeki tüm değerli yanları kendilerine malediyorlar, kendilerini tarihteki kahramanların mirasçısı ve devamı olarak gösteriyorlar, kitleleri azgın bir milliyetçilik, şovenizm ve ırkçılıkla şartlandırıyorlardı. Bu nedenle Komünist Partileri, halkların ulusal çıkarlarına karşı kayıtsız kalamazlardı; bir yandan kendi enternasyonalist konumlarının ve ideolojilerinin propagandasını yaparken, öte yandan gerçek ulusal gücün kendileri olduğunu göstermeliydiler.

Dimitrov, enternasyonalizmin aşırı noktalara savrulup ulus nihilizmine (inkârcılığına) kadar gitmesine karşı mücadele etmek gerektiğini geniş halk yığınlarının ulusal duygularına karşı doğru bir yaklaşımda bulunmak gerektiğini belirtti ve Lenin'in «Büyük Rusların Ulusal Gururu Üzerine» adlı makalesini hatırlatarak, daha önce cümlesini aktardığımız bu satırları yazdı:

«Biz Komünistler burjuva milliyetçiliğinin her türlüsünün **prensipte uzlaşmaz düşmanıyız.** Ama biz ulus inkarcılığının da takipçisi değiliz ve hiç bir zaman öyle davranmamalıyız. İşçileri ve tüm emekçileri proletarya enternasyonalizmi ruhuyla eğitmek görevi her Komünist Partinin en temel görevlerinden biridir. Fakat bu ödevin, kendisine, geniş emekçi yığınların tüm ulusal duygularına sövmek hakkını verdiğini veya böyle bir şeye mecbur kıldığını zanneden kimse, gerçek Bolşevizm'den fazlasıyla uzaklaşmıştır.» (a.g.e., sf. 112)

Dimitrov raporunda savaş konusuna da önemli bir yer ayırmıştı. Gericiliğe ve savaş kışkırtıcılığına, yeni bir dünya savaşına karşı proletaryanın tüm barışsever güçleri yanına alabilmesinin mümkün ve zorunlu olduğunu belirtmekteydi:

«**Emperyalist savaşların kapitalist sistemin ürünü olduğu ve tüm savaşların ancak kapitalist sistemin yıkılmasıyla son bulacağı bir gerçektir, ama kitlelerin, kendi militan eylemleriyle emperyalist savaşı önleyebilecekleri de gerçektir.**» (a.g.e., sf. 181).

Dimitrov raporunda emperyalist saldırganları geri püskürtecek ve barışı koruyacak güçleri ve faktörleri de gösterdi. Yukarda belirtilen bu güçler arasında Sovyetler Birliği ve onun Kızıl Ordusu, kapitalist ülkelerin proletaryası, sömürge ve yarı sömürge halkları ve «sadece Komünist öncünün değil, aynı zamanda tüm uluslararası işçi sınıfının ve bütün ülkelerinin halklarının» savaş aleyhtarı cephesi gösterilmekteydi.

Komünist Partilerinin güçlendirilmesi sorununa da raporda geniş bir yer ayıran Dimitrov, böyle bir güçlenmenin anti-faşist halk cephelerinin, birleşik işçi cephesinin veya anti-emperyalist cephelerin başarısının güvencesi olduğunu belirterek, cephe politikalarına karşı sol doktrinlerin, sol oportünistlerin tavır aldıklarını, bu sol sapma unsurlarının kendi sekter, doktriner, dogmatik, katı ve dargörüşlü tutumlarıyla yeni durumu ve taktikleri kavrayamayacaklarını, bu konuda kadroları eğitmek gerektiğini dile getiriyordu. Dimitrov'a göre sektarizm artık bir çocukluk hastalığı olmaktan çıkıp, **«müzminleşmiş bir haylazlık»** halini almıştı ve bu, **«safdışı edilmeden proletaryanın birleşik cephesini ve geniş anti-faşist halk cephesini kurmak mümkün değildi.»** (a.g.e., sf. 118-119).

Dimitrov'un tarihsel raporunun ana çizgileri kısaca bunlar... (Kitle. s. 115)

YEDİNCİ KONGRE DİMİTROV'UN RAPORUNU BENİMSEYEREK TARİHSEL KARARLAR ALDI

Yedinci Kongre, Dimitrov'un, Komintern'deki yakın yoldaşlarıyla tartışmalar içinde geliştirerek olgunlaştırdığı ve döküman haline getirdiği görüşleri, yani Kongre'ye sunduğu Raporu benimsedi.

Mevcut koşullarda bütün devrimci ve demokratik güçlerin faşizme karşı birliği Yedinci Kongre tarafından Komünistlerin en başta gelen görevi olarak belirtildi. Bu anti-faşist mücadelede işçilerin birleşik cephesi öncü rolü oynamalıydı. Dimitrov'un da raporunda söylediği gibi, faşizm iktidara gelebilirdi çünkü, kapitalist saldırı karşısında işçiler kendilerini **bölünmüş** bir durumda bulmuşlardı. Bu nedenle Yedinci Kongre, işçi sınıfı içindeki bölünmenin giderilmesini başarının birinci önkoşulu olarak değerlendiriyordu. Kongre, faşizm tehlikesini küçümseyen eğilimlere karşı kitlelerin uyarılması gereğine değindikten sonra, «ancak işçi sınıfının **birleşik devrimci mücadelesi** tüm emekçilere öncülük ederek» faşizmin ve savaş güçlerinin yolunu kapayabilir, diyordu.

FAŞİZM ve BURJUVA DEMOKRASİSİ

Komüntern Yedinci Kongresi, Dimitrov'un, faşizm ve burjuva demokrasisi arasındaki ayırımını aynen kabul ediyor ve bunu karar metninde geçiriyordu: «Faşizmin iktidarı ele geçirmesi, bir burjuva hükümetinin yerine bir başkasının geldiği **sıradan bir değişiklik** olmayıp, burjuva sınıf egemenliğinin devlet biçimlerinden birinin (burjuva demokrasisinin) yerini bir başka biçime — açık terörcü diktatörlüğe — bıraktığı bir **değişikliktir.»**

Bilindiği gibi Dimitrov burjuva demokrasisi ile faşizm arasındaki farkın **nitel** olduğunu söyler. Bu ayırım Komintern tarafından benimsenmiştir. Yedinci Kongrenin vardığı bu sonuç, burjuva demokrasisi ile faşizm arasında bir çelişkinin varlığını göstermekle, Komünist Partilerine, faşizm tehdidi önündeki, farklı sınıf ve tabakaları ortak düşmana, faşizme, karşı birleştirme taktiğinin objektif temelini vermiştir.

Fransa, İspanya ve diğer bazı ülkelerin Komünist Partilerinin, birleşik işçi cephesi için verdikleri mücadelenin deneyimlerini irdeleyen Yedinci Kongre anti-faşist, demokratik talepler etrafında böyle bir cepheyi oluşturabilmenin mümkün olduğunun kanıtlandığını dile getirdi. Kongre kararları, işçi sınıfının doğrudan ekonomik ve politik çıkarlarının korunmasının ve proletaryanın faşizme karşı savunusunun, tüm kapitalist ülkelerde proletaryanın birleşik cephesinin çıkış noktasını ve ana muhtevasını teşkil ettiğini belirtti.

PROLETARYA DEVRİMİ İÇİN DEĞİL, ANTİ-FAŞİST MÜCADELE İÇİN : BİRLEŞİK İŞÇİ CEPHESİ

Böylece Konmintern'in o zamana dek güttüğü birleşik işçi cephesi politikası ile Yedinci Kongrenin hemen ön-

cesinde benimsediği ve Kongrede karara bağladığı birleşik işçi cephesi politikasının içeriği arasında fark vardı. Birinci içerik, işçileri sosyalist devrim için birleştirmeği amaçlıyordu, yeni benimsenen politika ise, birleşik işçi cephesini direkt bir sosyalist devrim için değil, fakat faşizme ve savaşa karşı geniş işçi yığınlarını aktif bir sınıf mücadelesine kazanmak amacıyla kurmağı öngörmekteydi. Böylece Komintern'in ilk yıllarındaki koşullar altında Lenin'in getirdiği **birleşik işçi cephesi** politikasının kapsamı, faşizm ve savaş tehdidi koşullarında genişletilmiş oluyordu.

Komintern'in VII. Dünya Kongresi, Komintern İcra Komitesi'nin Mart 1933, Ekim 1934 ve Nisan 1935 tarihinde yaptığı ve Komünist Partilerle Sosyal Demokrat Partilerin faşizme, kapitalist saldırganlığa ve savaşa karşı mücadelede çabalarını birleştirmesi yolundaki çağrıları onayladı. Kongre tüm Komünist Partilerine **«hem ulusal, hem de uluslararası düzeyde bir birleşik cephenin kurulmasını sağlamak»** görevini yüklüyordu. (**Komintern VII. Dünya Kongresi Kararları**, Moskova 1935 sf. 3) Kongre, Sosyal Demokratlara karşı sekter eğilimlerin en kısa zamanda terkedilmesi, komünist işçileri sosyal demokrat işçilerden uzak tutan her türlü eğilimin giderilmesi ve ajitasyon - propaganda çalışmalarında sosyal demokrat işçilere **«işçilerin günübirlik çıkarları ve gereksinmeleriyle bağıntılı özgül ve somut bir yönün verilmesi»** ni tavsiye ediyordu. (a.g.e. sf. 4).

Gene kongre kararları bir birleşik proletarya cephesi için verilen mücadelenin, kapitalist saldırganlığa, faşizme ve yeni bir savaş tehdidine karşı **birleşik halk cephesi** (tüm emekçilerin cephesi) uğruna verilen mücadeleye, dönüştürülmesinin yollarını ve araçlarını dile getiriyordu. Komintern, aynı zamanda, Komünist Partilerinin **«kendi saflarını daha çok güçlendirmek ve işçi sınıfının çoğunluğunu komünizme kazanmaya yoğunlaşmak»** zorunluluğunu belirtmekteydi. (a.g.e. sf. 6)

Komintern, başlıca iki faktörün kapitalist ülkelerdeki emekçileri devrimcileştirdiğini kaydetti. Bunlardan birisi Komünist Partilerinin emekçi yığınlar üzerindeki etki ve prestijini arttırmak için verdikleri mücadele, diğeri ise Sovyetler Birliği'nde sosyalizmin kazanmakta olduğu gözkamaştırıcı başarıların diğer ülkeler emekçileri üzerinde yarattığı olumlu etkilerdi. Kapitalist dünyadaki emekçileri devrimcileştiren ve militanlaştıran bu faktörün önemi günden güne artmaktaydı. Esasen burjuvazi de bunu görmüş ve saldırısını yoğunlaştırmıştı. Gitgide artan sayıdaki işçi, proletarya arasındaki politik ve sendikal bölünmenin zararını görmeğe başlamışlar ve Sağ-sosyal demokrat yöneticilerinin bölücü tutumlarını kavrayıp, Komünist Partilerinin birleştirici politikasına sempati duymağa yönelmişlerdi. Böylece işçi sınıfı içinde birlik doğrultusundaki eğilimler gitgide güçlenmekteydi.

Devrimci güçlerin gerek uluslararası gerekse ulusal planda büyümesi, burjuvazinin sınıf iktidarını tehlikeye sokuyordu. Böylelikle finans kapitalin en gerici unsurları, şiddete dayanan (açık terörcü) bir tekelci bujruva diktatörlük biçimi olan faşizme başvurarak kendilerine çıkış yolu aramaktaydılar.

Faşizmin yayılması, diyordu Yedinci Kongre kararları, «sadece, Sosyal Demokrat Partilerin burjuvaziyle güttüğü sınıf işbirliğinin bölücü politikası sonucu, örgütsüz kalmış olan işçi sınıfının zaafının değil; fakat aynı zamanda, büyüyen işçi sınıfından korkan, devrimden korkan ve diktatörlüğünü eski burjuva demokrasi yöntemleriyle sürdüremeyen **burjuvazinin de zayıflığının»** kanıtıdır. (a.g.e., sf. 11)

İŞÇİ SINIFININ EYLEM BİRLİĞİ

Yukarıda da belirtildiği gibi, Kongre, birleşik işçi cephesi politikasını fa-

şizme ve savaşa karşı, acil demokratik ve ekonomik talepler için önerdiğinden, Kongre kararlarında yapılan birleşik eylem çağrısı «işçi sınıfının büyük çoğunluğu kapitalizmin yıkılması ve proletarya devriminin zaferi için genel bir mücadele platformunda birleşmeden önce, işçi sınıfının bütün kesimlerinin, —hangi örgüte eğilim duyduğuna bakılmaksızın— gerçekleştirecekleri ortak eylem» için yapılan bir çağrı olarak nitelendiriyor, böylelikle yapılan eylem birliği çağrısının proletarya devrimi için olmadığı, ondan önceki, acil bir mücadele görevini öngördüğü ifade edilmiş oluyordu. (a.g.e., sf. 14)

Kongre kararları, Komünist Partilerinin «gerek fabrikalar düzeyinde, gerekse yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeyde, farklı siyasal eğilimli örgütleriyle ortak eylemlerde anlaşmaya vararak **yeni bir tarzda** birleşik cephe taktiği uygulamalarını» öngördü.

Komünist Partileri, Komintern Kongre kararının rehberliğinde, kendi ülkelerinin özgül durumlarına göre birleşik cephe mücadelesi vereceklerdi. İşçiler başta olmak üzere tüm emekçileleri faşizme karşı ve acil demokratik - ekonomik talepleri etrafında birleştirebilmek ve bu birleşik eylemin yolunu açabilmek için için Sosyal Demokrat Partilerin ve reformist sendikacıların liderleriyle uzun ve kısa vadeli anlaşmalara gitmeğe çalışılabilmeliydi. Burada öngörülen esas nokta işçi sınıfının yığınsal örgütlerinin somut güç ve eylembirliği idi.

Bu eylem birliğinin nasıl yapılacağı ise sözkonusu işçi örgütlerinin yerel özelliklerine ve somut duruma göre değişebilirdi. Önerilen başlıca eylem birliği türleri şöyleydi: farklı eğilimlerdeki işçi örgütlerin münferit talepler için veya ortak bir platformda girişecekleri birleşik eylemler; tek tek fabrikalardaki veya işkollarındaki işçilerin koordinasyon halinde yürütecekleri eylemler; yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeylerdeki birleşik eylemler; ortak ekonomik veya politik mücadele; faşist saldırıya vb. karşı meşru müdafaa eylemleri; örgütsüz emekçileri örgütleyebilmek için fabrikalarda, işçi bölgelerinde veya işsizler arasında, birleşik cephenin partili olmayan sınıf örgütlerinin kurulması, vb., vb..

SOSYAL DEMOKRASİ ve SENDİKALARIN BİRLİĞİ

Kongre aynı zamanda sosyal demokrasi içindeki farklılaşmaya ve Sağ ve sol kanat ayırımına dikkati çekti. İşçi sınıfı içinde bölücü bir politika güderek, birleşik cepheyi sabote ederek işçileri örgütsüz ve birlikten uzak bırakan Sağ Sosyal Demokratların bu tutumlarının ve ihanetlerinin proleter yığınlara teşhir edilmesini isteyen Kongre kararları, «reformist politikaya karşı çıkarak Komünist Partileri ile birleşik cepheyi savunan Sol-Kanat Sosyal Demokrat işçi, yönetici ve örgütlerle işbirliği» yapılmasının önemine değindi. Faşizmin ve faşistlerin sadece Komünistlere değil, aynı zamanda sosyal demokratlara ve onların örgütlerine de saldırmaları, Sosyal Demokrat partiler ve kitle örgütleri içinde sınıf işbirliğinden uzaklaşan Sol-kanat eğilimlerini ve gruplarını doğuruyor ve güçlendiriyordu. Özellikle faşizmin iktidara geldiği ülkelerde işçi sınıfının komünist olsun veya olmasın tüm örgütlerine saldırdığı deneylerle açıkça görülmüşken ve Sosyal Demokrat liderlerinin faşizm karşısında izledikleri uzlaşmacı politikanın acı meyvaları toplanmışken, Sosyal Demokrat örgütler ve unsurlar arasında militan bir anti-faşist mücadele eğilimi ve bu amaçla Komünistlerle işbirliği yapma isteği güç kazanmaktaydı. Özellikle Sosyal Demokratların güçlenen Sol-kanatları arasında gözlenen bu eğilimi Komünistler isabetle değerlendirmeli ve onlarla mümkün olan en yakın ilişkiyi, işbirliğini kurmalıydılar.

Faşizme karşı mücadelede sendikaların birliği ve ortak eylemi büyük bir

yer tutmaktaydı. Kongre kararlarına göre **«üretim alanında ve ulusal düzeyde sendikaların birliğini sağlayacak bütün pratik tedbirler getirilmeli»** ve **«kapitalizmin ve faşizmin saldırısına karşı işçi sınıfının en önemli kalelerinden birisi olarak birleşik sınıf sendikalarının gerek ülke düzeyinde gerekse dünya çapında gerçekleştirilmesi»** için mücadele verilmeliydi. (a.g.e., sf. 21)

Yedinci Kongre bütün düzeylerde sendikaların birliği için çağrı yaptı, bu çağrıya sendikal Enternasyonallerin bir leştirilmesi de dahildi. Sendikal birliği sağlamak için Komünistler, büyük devrimci sendikaların reformist sendikalarla birliği için çalışma gösterecekler, devrimci küçük sendikalar ise doğrudan doğruya reformist sendikalara katılacaklardı. Komintern, gene böyle birleşik sendikaların kurulması hâlinde, bu örgütlerin siyasal partilerden örgütsel bağımsızlıklarını tanıyor, ama bu bağımsızlığın «tarafsızlık» anlamına gelmeyeceğini de belirtiyordu. Komünistler, sendikalar içinde proleter sınıf politikası doğrultusunda ve özellikle sendikaları anti-faşist mücadelede aktif kılmak amacıyla çalışmalıydılar.

Buna bağlı olarak cephe taktiğinin ve birleşik cephenin gerçekleştiği durumlarda Komünist Partiler anti-faşist ortak bir platform yaratmalı ve bağımsız siyasi ajitasyon ile bağımsız eleştiri serbestliğini koruyarak ortak anti-faşist adaylar göstermeliydi. (Komintern VII. Dünya Kongresi Kararları, sf. 18-19).

Kongre sadece işçi yığınlarını değil, tüm emekçi yığınları tekelci sermayeye ve faşizme karşı mücadeleyi kazanmak gereğine ve kent küçük burjuvazisinin, aydınların, beyaz yakalı emekçilerin cepheye çekilmesi görevine değiniyordu.

BİRLEŞİK İŞÇİ CEPHESİ'NDEN ANTİ-FAŞİST HALK CEPHESİ'NE

Böylece anti-faşist halk cephesi taktiği, emekçi köylüleri, kent küçük burjuvazisini ve ezilen ulusların emekçi yığınlarını, —birleşik proletarya cephesi temeli üzerindeki— işçi sınıfı önderliği altında birleştirmeği öngörmekteydi. Birleşik anti-faşist halk cephesinin kurulabilmesi için proletaryanın temel çıkarlarına da uygun düşen tüm özgül emekçi taleplerini öne sürmek ve kitleleri bu anti-faşist, ekonomik - demokratik talepler etrafında birleştirmek gerekliydi. Bu doğrultuda en büyük görev hiç kuşkusuz Komünistlere düşmekteydi. Komünistler, en geniş halk yığınlarını ortak güncel hedefler etrafında ve somut programlar üzerinde biraraya getirecek halk cephelerini kurmakla, anti-faşist, anti-monopolist mücadelenin etkinliğini ve başarısını sağlayacaklardı. Ve gerek birleşik proletarya cepheleri, gerekse onun öncülüğündeki anti-faşist halk cepheleri, muhalefet sürdürmekle yetinmemeli, aynı karakterdeki hükümetlerin oluşturulmasına çalışmalıydılar.

Kongre faşizme karşı bir **birleşik proletarya cephesi** kurmak ya da **anti-faşist halk cephesi hükümeti**'ni gerçekleştirmek zorunluluğuna işaret ederek, böyle bir hükümetin bir proletarya diktatoryası olmadığını, sadece faşizme ve gericiliğe karşı tedbirler alabileceğini, Komünist Partilerinin böyle hükümetlerin oluşmasını zorlamak, böylesi cephe hükümetlerini var güçleriyle desteklemek ve şayet koşullar elveriyorsa bu gibi hükümetlerde görev almak gereğini belirtti. (**VII. Kongre Kararları**, sf. 20)

DÜNYA BARIŞI ve SOVYETLER BİRLİĞİ

Yedinci Kongre'nin en önemli konuları arasında barış meselesi yeralmaktaydı. Kongre faşizm ile savaş tehlikesinin birbirinden ayrılamayacağını, bu nedenle, halk cephesi politikasını sadece faşızme karşı değil, aynı zamanda savaş tehlikesine karşı da zorunlu olduğunu belirtti. Nazi Almanyası'nın, güçlenmekte ve militaristleşmekte olan

Japon emperyalizimin ve faşist İtalya'nın dünya barışını tehdit ettikleri, bir dünya barışını tehdit ettikleri, bir dünya savaşını hazırlattıkları Kongre'nin en önemli tarihsel tesbitleri arasındaydı. Nitekim aradan dört yıl geçtikten sonra, İkinci Dünya Savaşının başlamasıyla ve bu savaşta Almanya, İtalya, Japonya işbirliği yapınca, Komünistlerin dünya sosyal gelişimini ne denli isabetle yıllarca öncesinden görmüş oldukları daha iyi anlaşıldı. Öte yandan böyle bir savaşın başlıca Sovyetler Birliği'nin ve dünya sosyalizminin varlığını tehdit ettiği de Kongre'de saptandı. İtalyan Komünist Partisi lideri Togliatti, faşist saldırganların SSCB'ne yönelik bir karşı-devrimci haçlı seferlerine hazırlanmakta oldukları, Almanya, İtalya ve Japonya dışındaki diğer metropol ülkelerin emperyalist gericiliğinin de faşist saldırganları bu yönde teşvik ettiklerini dile getirdi.

Bu nedenle, Yedinci Kongre, barış mücadelesinin önemini vurguyla belirterek barış sloganını, Komünist Partilerin **ana sloganı** olarak ilân etti.

Kongre, barışın Sovyetler Birliğinde sosyalizmin gelişmesinde önemli bir rol oynadığını ve sosyalizmin daha da güçlenmesini garanti altına alacağını belirterek, savaşı, devrimin yolunu açacak bir olgu olarak gören Troçkist görüşleri mahkûm etti.

Yeni koşullarda Sovyetler Birliği büyük bir güç hâline gelmişti ve dünyadaki barış güçlerinin ve barış mücadelesinin başını çekmekteydi. Sovyetler Birliği'ni desteklemek ve enternasyonal dayanışmayı güçlendirmek, Komünist Partilerinin en önemli görevlerindendi.

AVRUPA'DA ANTİ-FAŞİST ULUSAL KURTULUŞ SAVAŞLARI OLASILIĞI

Kongre'nin vardığı en önemli sonuçlardan birisi de, ulusal kurtuluş savaşlarının Avrupa'da da mümkün olacağı idi. Çünkü, faşist saldırganlar sadece Sovyetler Birliği'ne değil, aynı zamanda Avrupa'daki birtakım küçük ülkeleri de tehdit etmekteydiler. Faşist rejimlerin bu ülkeleri istila etmeleri durumunda, anti-emperyalist ve anti-faşist ulusal kurtuluş savaşları zorunlu olacaktı. Wilhelm Pieck, Hitler'in Çekoslovakya'yı işgal etmesi hâlinde uluslararası proletaryanın bu ülkeye yardım etmesi gerekeceğini, çünkü Nazi emperyalizmine karşı verilecek savaşın haklı bir savaş olacağını dile getirdi.

Lenin'in Birinci Dünya Savaşı sırasında bazı Avrupa ülkelerinde ulusal kurtuluş savaşlarının gerçekleşmesinin mümkün olabileceği yolundaki sözlerini hatırlatan Yedinci Kongre, mevcut koşullarda faşist saldırganların küçük Avrupa ülkelerini istila edebileceklerini belirtti. Böyle bir durumda o ülkelerin Komünist Parti'lerinin kendi ülkelerindeki «burjuvazi»yi beklemeksizin ulusal bağımsızlık için fedakârca mücadeleye gireşerek, ulusal kurtuluş savaşlarını **sonuna dek** sürdürmeleri ve «kendi burjuvazi»lerinin emperyalist - faşist istilacılarla uzlaşmalarına meydan vermemeleri en büyük zorunluluktu. Muhtemel bir faşist istila altında, işgal edilen ülkelerin Komünist Partileri, ulusal kurtuluş mücadelesi ile emekçilerin sınıf mücadelesini bir bütün halinde bağdaştırmasını bilmeli ve istilaya uğrayan ülkelerin burjuva hükümetlerinin faşist saldırganlara karşı, ülkeyi savunma konusunda gösterecekleri tutumlara ve bu yoldaki kararlılık derecelerine göre, Komünist Partileri esnek bir politika izlemeye hazır olmalıydılar. Şayet sözkonusu burjuva hükümetleri, ulusal savunma için Komünistlerle işbirliği yapacak olurlarsa, bu durumda Komünist Partileri, proletaryayı temsilen böyle bir işbirliğinde işçi sınıfının ve emekçi halkın taleplerini de burjuvaziye dayatmalı, özellikle toplumsal yaşamın bir bütün olarak demokratikleştirilmesini şart koşmalıydı-

lar. Ama muhtemel bir faşist istilaya karşı ülkenin bağımsızlık mücadelesinde Komünist Partileri, kendi ülkelerinin burjuvazisine güvenilemeyeceğini akıldan çıkarmaksızın, böyle bir durumda en büyük görevin proletaryaya ve onun öncü kolu Komünist Partilerine düştüğünü kesinlikle bilmeliydiler.

Bu noktayla bağıntılı olarak, Komünist Partileri muhtemel bir faşist dış saldırıya karşı, en büyük desteğin SSCB olacağı gerçeğinden hareketle bu küçük ülkeler ile SSCB arasındaki işbirliğinin güçlendirmek için kendi ülkelerinde daha şimdiden etkin bir mücadele sürdürmeliydiler. Faşist işgal tehdidi altında bulunan ülkelerin dış politikalarının ana ekseni Sovyetler Birliği ile dostluk ve işbirliği olmalıydı. Bu doğrultuda o ülkelerin Komünist Partileri'ne ve tüm demokratlarına büyük görevler düşmekteydi. Barışı korumak ve kendisini faşist bir saldırıdan korumak isteyen her ülke, Sovyetler Birliği ile yakınlaşmalı ve bağlarını güçlendirmeliydi.

Sadece küçük ülkeler değil, barıştan yana olan büyük kapitalist (emperyalist) ülkelerle Sovyetler Birliği'nin ilişkilerinin geliştirilmesi çok önemliydi. Sovyetler Birliği, faşist emperyalistlerin savaşçı politikalarına karşı çıkan diğer emperyalist güçlerle, bir dünya savaşına karşı, barış ve güvenlik için birlikte davranmağa hazırdı.

Komünistler açısından ise, Sovyetler Birliği'ni desteklemek ve bu ülkede sosyalizmin kazanımlarını korumak, SSCB ile tüm ülkelerin işçi sınıfının ve emekçi halklarının uluslararası dayanışmasını güçlendirmek, enternasyonalist görevlerin en başında gelmekteydi.

YEDİNCİ KONGRE'NİN TARİHSEL ÖNEMİ

Komintern'in Yedinci Kongresi, dünya komünist hareketinin faşizme, savaş tehlikesine ve tekelci sermayeye karşı kapitalist ülkelerde genel strateji ve taktiklerinin şekillenmesinde bir dönüm noktası niteliğini taşıyan tarihsel bir forumdur.

Lenin'in sağlığındaki Komintern'in birleşik işçi cephesi politikası yeni tarihsel koşullarda birleşik halk cephesi şeklinde daha geniş emekçi yığınlarını kocaklayacak bir taktiğe Yedinci Kongre'de ulaştırıldı. Günümüzdeki kapitalist ülkelerde gerek faşizme karşı, gerekse tekelci sermayeye karşı Komünist Partilerinin güttükleri cephe politikasının biçimlenmesinde, tarihsel olarak, Yedinci Kongre'nin önemi büyüktür.

1935'deki Yedinci Kongre'den sonra, Avrupa Komünist Partileri bu Kongre'nin kararları, önerileri ve tavsiyeleri ışığında mücadeleyi sürdürdüler. İkinci Dünya Savaşı öncesinde Avrupa'da iki önemli cephe girişimi Fransa ve İspanya'da gerçekleştirildi. Nazi emperyalizmi ve diğer emperyalist - faşist güçler İkinci Dünya Savaşını başlattıktan sonra ise, istila altındaki Avrupa ülkelerinin Komünist Partileri, halk güçlerinin öncüleri olarak kahramanca bir anti-faşist, ulusal kurtuluş savaşı başlattılar. Fransa, İtalya ve Balkan ülkeleri ile Doğu Avrupa ülkelerinde Komünist Partileri öncülüğünde verilen bu devrimci savaşlar, Sovyetler Birliği'nin Nazi emperyalizmine karşı verdiği büyük tarihsel savaşla birleşince, Nazi emperyalzimini yıkacak ana devrimci güçler, ayrı ayrı kollardan faşizme ve savaşa karşı, halkların özgürlüğü ve nihai kurtuluşu için birleşmiş oluyorlardı.

Evet, Sovyetler Birliği'nin 20 milyonu aşkın evladının ölümüne yol açan kahramanca mücadelesi, pekçok Avrupa ülkesindeki Komünist Partilerinin öncülüğündeki yurtsever savaşlarla birleşince, sadece Nazi emperyalizmi ve Avrupa faşizmi yıkılmakla kalmadı, aynı zamanda bir dizi ülkede burjuva iktidarları devrilerek halk demokrasileri kuruldu ve böylece sosyalizm tek ülke

sınırlarını aşarak bir dünya sistemi haline geldi.

Dünya sosyalist sistemi ile uluslararası işçi sınıfı hareketinin Nazi emperyalizmini ve işbirlikçilerinin yenilgiye uğratılması doğrultusunda birleşen güçleri, Çin, Vietnam ve Kore halkları ile Hindistan'ın ulusal bağımsılık mücadeleleri ile (yani ulusal kurtuluş hareketi ile) birleşince, dünya devrimci süreci İkinci Dünya savaşından büyük bir zaferle çıktı.

İşte bu topyekûn zaferin gerçekleştirilmesinde, Yedinci Kongre'de alınan kararların büyük bir rolü olmuştur. Ve yukarıda da belirttiğimiz gibi Yedinci Kongre, sadece kendi zamanının koşulları içinde dünya komünistlerine yol göstermekle kalmamış, daha sonraki dönemlerde de birleşik cephe ve güçbirliği çalışmalarında özellikle kapitalist ülkelerin komünistlerin ışık tutmağa ve anti-faşist, anti-monopolist planda somutlanan Komünist stratejilere de ışık tutmağa devam etmiştir.

Belgrad toplantısı nedeniyle

TSİP MERKEZ YÜRÜTME KURULU'NUN MC HÜKÛMETİNE MUHTIRASI

Helsinki Konferansının bir devamı sayılan ve Belgrad'ta yapılacak olan toplantıya Türkiye Sosyalist İşçi Partisi tarafından ülkemizdeki Helsinki kararlarına aykırı konuları, uygulamaları işleyen bir muhtıra gönderilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Hükümetine ve Helsinki Konferansına taraf olan ülkelere gönderilen bu muhtırayı İLKE Dergisi bir belge olarak okurlarımıza sunmayı görev sayar.

İ L K E

Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı Nihai Senedi'nde taahhüt edilen prensiplere iştirakçi devletlerin ne ölçüde riayet ettikleri hususunun da görüşüleceği Belgrad Konferansı öncesinde, Partimiz İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Avrupa İnsan Haklarını Koruma Sözleşmesi ve Helsinki Nihai Senedi'nce öngörülen temel hususlar ışığındaki görüşlerini Hükümete iletmeğe karar vermiştir.

I

TEMEL HAK ve ÖZGÜRLÜKLER SORUNU

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı Nihai Senedi'nin birinci bölümünün temel hak ve özgürlüklere değgin olan 7'nci maddesinin ilk paragrafı şöyledir:

«7. İnsan Haklarına ve düşünce, vicdan, din veya inanç özgürlüğü başta olmak üzere temel özgürlüklere saygı: İştirakçi devletler, ırk, cins, dil ve din ayırımı yapmaksızın, insan haklarına, düşünce, vicdan, din veya inanç özgürlüğü başta olmak üzere, temel özgürlüklere saygı duyarlar...

Helsinki Nihai Senedinde dile getirilen bu husus, esasen iştirakçi devletlerin taraf oldukları İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde ve Avrupa İnsan Haklarını Koruma Sözleşmesi'nde ayrıntılı olarak gösterildiği için, Helsinki Senedi'nde yeniden tafsilâta mahal görülmemiştir.

Sözkonusu prensipler gözönünde bulundurulduğunda Türkiye'de birçok temel insan hak ve özgürlüklerinin teminatı altında bulunmadığı, gerek çeşitli yasalar bakımından, gerekse siyasi iktidar ve özellikle Milliyetçi Cephe Koalisyonu adını alan Hükümetiniz dönemindeki uygulamalar açısından görülmektedir. Bu konudaki tesbitlerimiz çeşitli kanıtlarıyla aşağıda özetlenmiştir.

Anti-Demokratik Yasalar

Temel insan hak ve özgürlükleri konusunda, demokrasi ve özgürlüklerle bağdaşmayan yasalar mevcuttur. Bunlar arasında, fikir, vicdan, din ve inanç özgürlüğünü, düşünce ve ifade, «muslihane toplanma ve örgütlenme» özgürlüğünü, basın özgürlüğünü kısıtlayan başlıca hususlar Türk Ceza Kanunu'nun 141, 142, 158, 159, 163, 311 ve 312'nci maddelerinde kendisini göstermektedir. Türk Ceza Kanunu'nun bu maddeleri Helsinki Senedinin sözkonusu 7'nci maddesine aykırı olduğu gibi, ona ışık tutan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 18. ve 19'ncu maddelerine ve Avrupa İnsan Haklarını Koruma Sözleşmesi'nin 9. - 10. ve 11'nci maddelerine, bu prensiplerin ruhuna ve biçimine aykırıdır.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin ilgili iki maddesinde şöyle denilmektedir:

MADDE 18 — Her şahsın fikir, vicdan ve din hürriyetine hakkı vardır; bu hak din ve kanaat değiştirmek hürriyetini, dinini veya kanaatini tek başına veya topluca, aleni olarak veya özel surette, öğretim, tatbikat ve ibadet ve âyinlerle izhar etmek hürriyetini gerektirir.

MADDE 19 — Her ferdin fikir ve ifade hürriyetine hakkı vardır; bu hak fikirlerinden ötürü rahatsız edilmek, memleket sınırları mevzubahis olmaksızın malûmat ve fikirleri her vasıta ile aramak, elde etmek ve yaymak hakkını gerektirir.

Keza, gene Helsinki Güvenlik ve İşbirliği Konferansı'nın adı geçen birinci bölüm, 7'nci maddesine ışık tutan ve Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu diğer bir Uluslararası belge de Avrupa İnsan Haklarını Koruma Sözleşmesi'dir. Roma Sözleşmesi diye de bilinen bu belgenin temel hak ve öz-

gürlüklere değgin 9. ve 10'ncu maddelerinde şu hususlar yeniden vurgulanmıştır:

MADDE 9: (1) Herkes düşünce, inanç ve din özgürlüğüne sahiptir. Bu hak din ve inanç değiştirme özgürlüğünü, din ve düşüncelerini tek başına veya topluca, açık olarak ya da özel yollarla, öğretme, uygulama, ibadet ve ayinlerle açıklama özgürlüğünü gerektirir.

MADDE 10: (1) Her bireyin düşünme ve düşündüklerini ifade özgürlüğü vardır. Bu hak, düşüncelerinden ötürü rahatsız edilmemek, ülke sınırları sözkonusu olmaksızın haber ve düşünceleri tüm araçlarla araştırmak, elde etmek ve yaymak hakkını gerektirir. Devletlerin radyo, sinema ve televizyon işletmelerini bir izin rejimine tabi kılmalarına işbu madde engel değildir.

Esasen 9 Temmuz 1961'de Referandumla kabul edilmiş ve halkın üçte ikisi tarafından onaylanmış olan T.C. Anayasası da öz bakımından aynı esaslar ve amaçlar rehberliğinde hazırlanmış iken, bilâhare anti-demokratik bir dönemde, yönetime askerî otorite'nin müdahale ettiği koşullarda, sıkıyönetim altında faşist ve gerici politikacıların da desteğiyle yoğun siyasî baskılar altında bu anayasanın 60 kadar maddesi anti-demokratik yönde değiştirilmiş, böylelikle halk oyuyla kabul edilmiş bu anayasa, halk oylamasına başvurulmadan insan temel hak ve özgürlükleri hususunda temel bir farklılaşmaya tâbi tutulmuş; gerekçe olarak da 1961 Anayasası zamanın Başbakanı Nihat Erim tarafından «lüks» bulunmuştur. Şu anda MC Koalisyonu oluşturan partilerden üçü (AP, CGP ve MHP) bu anti-demokratik anayasa değişikliklerini desteklemişlerdir. Bugün Helsinki Belgesine taraf olan devletlerin hiçbirisinde sözkonusu anti-demokratik yasalar bulunmamaktadır. Türkiye Cumhuriyeti, ayrıca üyesi bulunduğu Avrupa Konseyi ülkeleri arasında da düşünce, söz ve vicdan hürriyetine aykırı kayıtlar getirmiş tek ülke durumundadır.

Sözkonusu ceza maddelerî vasıtasıyla Türkiye'de, sosyal sistemi, temel ekonomik politikayı ve hatta hükümetleri eleştiren çeşitli muhalif parti yönetici ve üyeleri, düşünürler, gazeteci ve yazarlar, üniversite öğretim üyeleri, sendika ve diğer meslek örgütü yöneticileri yargılanıp cezalandırılmaktadır. Bu maddeler, aydınlar ve muhalif fikirler sahibi tüm yurttaşlar üzerindeki bir siyasal baskı mekanizmasının en etkili unsurları olarak işletilmektedir.

Tüm Türkiye avukatlarının üyesi bulunduğu Barolar Birliği, Türk Ceza Kanunu'nun 141, 142 ve 163'ncü maddelerinin demokrasiyle bağdaşmadığını, bu maddelerin kaldırılması gerektiğini belirtmiştir.

Öte yandan ülkemizin tüm demokratik güçleri toplam üye sayıları milyonları bulan işçi, öğretmen, üniversite öğretim üyesi, yazar, sanatçı, memur, teknik eleman, doktor, öğrenci ve kültür kuruluşları müteaddit defalar bu maddelerin demokrasiye ve «demokratik hukuk devletinin ilkelerine» aykırı olduğunu belirterek, iptal edilmeleri gerektiğini ifade etmişlerdir.

Ayrıca uluslararası demokratik bir tüzel kurum olan Uluslararası Af Örgütü'nün (Amnesty International) 1977 Nisan ayında Türkiye hakkında yayınladığı bir raporda, Türk Ceza Kanunu'nun 141, 142 ve 163'ncü maddelerinin Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 18, 19 ve 20'nci maddelerine ve Avrupa İnsan Haklarını Koruma Sözleşmesi'nin 9, 10 ve 11'nci maddelerine aykırı olduğunu belirtmiştir. (Amnesty International Briefing TURKEY, Briefing Paper No 1, Nisan 1977, Nottingham İngiltere, sf. 4, Keza Türkçesi, Vatan Gazetesi 24.4.1977 sf. 4)

Düşünür, Yazar, Bilim Adamı ve Sanatçılara Anti-Demokratik Baskılar

Türk Ceza Kanunu'nun uluslararası demokratik ilkelere aykırı maddeleri ve çoğu zaman bu maddelerin de ötesine geçen anti-demokratik uygulamalar nedeniyle, özellikle MC iktidarı döneminde pek çok dergi ve gazete toplatılmış, birçok yazar ve sorumlu yazı işleri müdürleri adliyeye verilmiş bunlardan bir kısmı ise tutuklanmıştır.

Ayrıca hükümete muhalif eğilimli siyasi partilerin genel başkan ve merkez yöneticileri dahil olmak üzere pek çok kademedeki yöneticileri hakkında aynı ceza maddelerine dayanarak çok sayıda kovuşturma ve dâvâ açılmıştır. Hatta sosyalist eğilimli partilerden Türkiye Emekçi Partisi'nin Genel Başkanı ile Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin Genel Sekreteri taşıdıkları siyasal düşüncelerinden ötürü uzun süre tutuklu bulundurulmuşlardır. Halen Türkiye Sosyalist İşçi Partisi Genel Sekreteri hakkında 13 siyasi davadan istenen cezanın toplamı 178 yıla varırken, aynı partinin Genel Başkanı hakkındaki davalardan savcılık tarafından toplam 28 yıl hapis cezası istenmektedir.

Ve gene örneğin Türkiye'deki tüm mühendis ve mimarların üyesi bulunduğu Türkiye Mimar ve Mühendis Odaları Genel Başkanı yazdığı bir yazıdan dolayı hakkında 63 yıl hapis cezası istemiyle adliyeye verilmiştir. (Cumhuriyet, 8.10.1976) Bunlar çok sayıdaki örneklerden sadece birkaçıdır.

Sadece bazı muhalif parti yöneticilerine ve yazarlara, gazetecilere değil, aynı zamanda bilim adamlarına da yöneliktir. Örneğin İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyelerinden Doç. Dr. Server Tanelli «Uygarlık Tarihi» adlı ders kitabından ötürü komünizm propogandası yaptığı iddiasıyla 142'nci maddeden halen Ağır Ceza Mahkemesi'nde yargılanmaktadır. Gene Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi eski dekanlarından Anayasa Profesörü Mümtaz Soysal da, bir açık oturumda yaptığı konuşmada «faşist hükümet» terimini kullandığı iddiasıyla, T.C.K.' nun 159'uncu maddesinden kovuşturmaya uğramıştır. Profesör hakkında kovuşturma açılmasına neden olan faktörün hükümet yanlısı Bayrak adlı gazete sözkonusu açık oturumla ilgili bir haberin ihbar telâkki edilmesi sonucu olduğu gözönünde bulundurulursa muhalif eğilimli siyaset ve bilim adamlarının, yazar, sanatçı ve diğer düşünürlerin ne denli yoğun baskılar altında tutuldukları daha kolay anlaşılır.

Öte yandan, ülkemizde pek çok sanatçı da aynı baskılar altındadırlar. Halen mahkemelerde yargılanmakta olan sanatçıların yanısıra bunlardan bir kısmı hakkında tutuklananlar ve beş yılı aşan cezalara çarptırılanlar bulunmaktadır. Bu uygulamalara yakın tarihli örneklerinden birisi, Anayasa Mahkemesi tarafından 1975 yılı Mayıs ayında Anayasaya aykırı bulunan Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Ankara'da üç ozana verdiği ağır hapis cezaları gösterilebilir. (Cumhuriyet Gazetesi, 4.9.1976 tarihli sayıdaki haber'den)

Türkiye'de bu konuda incelemeler yapan Uluslararası Af Örgütü'nün raporunda konuyla ilgili tesbitlerinde şunlar söylenilmektedir:

> **«Özellikle gazeteciler 142'nci maddeye muhalefetten aleyhlerinde kovuşturma açılma tehdidi altındadırlar. Birçok gazetecinin aleyhlerinde açılmış çok sayıda dâvâ mevcuttur. Tutuklama tehlikesi altında olan diğer bir kesim ise özellikle gezginci halk şarkıcıları ve halk**

ozanlarıdır. Bunlar katıldıkları konserlerden dolayı tutuklanmaları sık sık karşılaşılan bir olaydır.» (Amnesty International Raporu, sf. 6)

Türkiye'de düşünce ve söz özgürlüğü üzerindeki baskılar periyodik yayınların sık sık kovuşturmaya uğramasının, bazı muhalif parti yöneticilerinin çeşitli vesilelerle yaptıkları konuşmalar hakkında dâvâ açılmasının yanısıra, ülkemizde kitap yayın hayatını da önemli ölçüde etkilemektedir. Her ay çok sayıda kitap toplatılmakta, yazarları, çevirmenleri, yayınevi sorumluları hakkında ağır ceza talepleriyle davalar başlatılmaktadır. Bu uygulamalar bazan yayın ve kitap evlerine, kitap bayilerine toplu polis baskınlarını da içermektedir. Örneğin geçen yıl Temmuz ayında İstanbul'da 22 yayınevi sahibi ve kitapçının polis tarafından gözaltına alındığı ve 2100 adet kitaba el konulduğu hatırlardadır. (Cumhuriyet Gazetesi, 21.1.1977) Bu ve benzeri toplu uygulamalardan başka, gazete haberlerine geçmeyen çok sayıda münferit benzer olay, ülkemizin pek çok ilinde, sık sık tekrarlanmaktadır.

Siyasi tutuklular konusunda araştırma yapan Uluslararası Af Örgütü bunların sayısının takriben 600 - 700 civarında olduğunu bildirmektedir. (a.g.e., sf. 6)

Devlet Güvenlik Mahkemeleri

Evrensel literatürdeki adı faşizm olan bir rejimin egemen olduğu 12 Mart döneminde ihdas edilen Devlet Güvenlik Mahkemeleri, özellikle Milliyetçi Cephe zamanında en fazla işlev kazanan siyasal baskı mekanizmalarından birisi olarak siyasi iktidarın anti-demokratik politikasına yardımcı olmuştur.. Anayasaya aykırı olduğu 1975 Mayıs'ında Anayasa Mahkemesi kararıyla sabit olduğu ve bu konudaki gerekçeli karar 11 Ekim 1975 yılında resmen yayınlandığı halde bu mahkemeler fiilen ilga edildiği 11 Ekim 1977 tarihine kadar pek çok siyasi dâvâya bakmıştır. Türkiye'nin taraf olduğu Roma Sözleşmesinin ilkelerine aykırı düşen, üyelerinin çoğu icra organı tarafından atanan, içinde askerî hâkim ve savcıları da içeren, savunma hakkını kısıtlayan, bir üst mahkemeye itiraz hakkını tanımayan bu kurumlar icra-ı faaliyette bulundukları süre zarfında 3244 kişiyi yargılayarak bunlardan 623'ü hakkında ceza vermiş pek çok siyasi tutukluyu cezaevlerinde tutmuştur. Bu davalardan çok büyük kısmı, Milliyetçi Cephe iktidarı zamanında açılmış veya sonuçlanmıştır. Miliyetçi Cephe topluluğunun anayasaya, uluslararası demokratik antlaşma ve sözleşmelere aykırı olan bu kurumları yeniden ihya etmek için yoğun çabalar gösterdiği, Parlamentoyu bu amaçla olağanüstü toplantıya çağırdığı düşünülürse, hükümet ile sözkonusu kurumlar arasındaki işbirliğinin mahiyeti daha iyi anlaşılmış olur. Bu kurumlar da, MC Hükümetinin altına imza koyduğu Helsinki Senedi'ne aykırı olarak işletilmiş, pek çok siyasi muhalif siyaset ve fikir adamı, gazeteci, yazar, sanatçı, öğretmen, öğrenci, işçi vb. bu mahkemeler tarafından telafisi mümkün olmayacak şekilde mağdur edilmişlerdir. Milliyetçi Cephe hükümeti Başbakanı Demirel vasıtasıyla bu kurumları yeniden kurma niyetlerini hâlen tekrarlamaktadır.

Uluslararası Af Örgütü'nün raporunda bu konuda dile getirdiği şu görüşler dikkat çekicidir:

«Siyasi sebeplerle cezaevlerinde bulunan kişilerin çoğu, «Yıkıcı faaliyetler» adı verilen konularda askeri mahkemelerin yerine ikame edilmek amacıyla 1973'de kurulan Devlet Güvenlik Mahkemeleri tarafından mahkûm edilmişlerdir. Türkiye Barolar Birliği Başkanı Profesör Faruk Erem'in de dahil olduğu Tür-

kiye'deki pekçok hukukçu tarafından şiddetle eleştirilmiş olan bu kurumlar, nazarî olarak sağ ve sol sanıkları yargılamak üzere kurulmuşlardı. Ancak uygulamada bu mahkemelerde yalnızca solcuları yargılamak şeklinde faydalanılmıştır. Beşer kişilik hâkimlerden oluşan bu mahkemelerin iki hâkimi askerî makamlar tarafından tayin edilmekte, geri kalan üç sivil yargıç ise Yargıtay'ın ancak hükümetçe tesbit edilen bir liste içinden seçtiği kimselerden oluşmaktaydı. Anayasa Mahkemesi, Devlet Güvenlik Mahkemelerini öngören yasayı 1975 Ekim'inde usül bakımından iptal etmiş ve hükümete yeni bir yasa için bir yıllık vakit tanımıştı; bu süre zarfında sözkonusu mahkemeler Bay Demirel yeni bir kanun tasarısını parlamentodan geçirme girişimi karşısında, hem parlamento içinde hem de dışında büyük bir muhalefetle karşılaşmış ve 11 Ekim 1976'da Devlet Güvenlik Mahkemeleri'nin varlığı son bulmuştur. Buna rağmen Bay Demirel bu kurumları yeniden kurmaya çalışmak niyetinde olduğunu ilân etmiştir.» (a.g.e., sf. 4)

Gerçekten de Milliyetçi Cephe topluluğu adı verilen koalisyon hükümetinin çeşitli üyeleri ve bizzat Başbakan ülkemizin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerin ruhuna aykırı bir tutumla Devlet Güvenlik Mahkemeleri adlı kurumları ihya etme emellerini sık sık tekrarlamaktadır.

Örgütlenme Özgürlüğü Üzerindeki Anti-Demokratik Kayıtlar

Düşünce özgürlüğü üzerindeki antidemokratik kayıtlar bulunmasının yanısıra, bu düşüncelere sahip örgütlenmeler de yasaklanmış veya varolanlar da düşünce ve örgütlenme özgürlüğünü anti-demokratik bir biçimde kısıtlayan pek çok yasanın baskısı altına alınmıştır. Oysa Helsinki Senedi'nin ilgili maddesine ışık tutan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin örgütlenmeye değgin 20'nci maddesi ile gene aynı paraleldeki Avrupa İnsan Haklarını Koruma Sözleşmesi'nin 11'nci maddesi demokratik bir devlette örgütlenme özgürlüğünün esasını koymaktadır.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi örgütlenme özgürlüğüne değgin madde ve bentleri şöyledir:

MADDE 20 — (1) Her şahıs muslihane toplanma, dernek kurma ve derneklere katılma hürriyetine sahiptir.

MADDE 23 — (4) Her şahsın, menfaatlerini koruması için sendikalar kurmağa ve bunlara katılmağa hakkı vardır.

Aynı Beyanname ışığında hazırlanan Roma Sözleşmesi'nin örgütlenme özgürlüğüne ilişkin 11'nci maddesinde ise bu husus bir kez daha vurgulanmıştır.

MADDE 11 — (1) Her şahıs silâhsız ve saldırısız toplanma ve örgüt kurma, başkaları ile birlikte sendikalar oluşturma ve kendi çıkarlarını korumak üzere sendikalara katılma serbestiyetine sahiptir.

Oysa, özellikle 1961 yılında halk oylaması dışında yapılan anayasa ve yasa değişiklikleri ile bu haklar büsbütün kısıtlanmıştır. Derneklerin faaliyetleri anti-demokratik tehditlere tâbi tutulmuş, memurların sendikalaşma hakkı kaldırılmıştır.

Milliyetçi Cephe yönetimindeki siyasi iktidar bununla da yetinmeyerek, kendi hükümet ettiği dönemde birçok demokratik öğretmen, memur, teknik eleman ve öğrenci örgütünü kapatmıştır. Bu anti-demokratik tasarruf ve uy-

gulamalar Türkiye'de yüzbinlerce öğretmeni temsil eden 630 şube ve yüz otuz beş bin üyeli Tüm Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği'nin (TÖB-DER'in), Ankara Valisi'nin emriyle tüm Türkiye sathında iki kez faaliyetten menedilmesi, keza aynı uygulamanın TÜM-DER ve TÜTED adlı geniş memur ve teknik eleman örgütlerine de yöneltilmesi birçok merkezi ya da yerel gençlik örgütünün, kültür derneğinin kapatılması şeklinde defalarca tekrarlanmıştır. Milliyetçi Cephe topluluğu adı verilen siyasi iktidar koalisyonu, kendisine muhalif eğilimler taşıyan ve çeşitli halk kesimlerini temsil eden geniş yığın örgütlerini sürekli bir baskı ve tehdit altında tutmuş, bu konuda mevcut —ve demokratik kapsamı kısıtlanmış— yasaları bile çiğneyen anti-demokratik tutumlar içinde olmuştur.

Ayrıca işçilerin sendika seçme özgürlükleri de kayıtlara tâbi tutulmuş, örneğin referandum yoluyla işçilerin tercih ettikleri sendikaları belirlemeleri, yani sendika seçme özgürlüğü mevzuata aykırı görülmektedir.

Öte yandan, sol eğilimli sendikalar ve bu sendikaların büyük çoğunluğunu bünyesinde barındıran Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu üzerinde çeşitli baskılar uygulanmıştır. Uluslararası Af Örgütü'nün sözkonusu raporunda bu konuda şöyle denilmektedir:

«Sol-kanat sendikacıları ve bazı meslek örgütlerinin, örneğin Türkiye Öğretmenler Derneği'nin (TÖB-DER) üyeleri de siyasi faaliyetlerinden dolayı tutuklananlar arasındadırlar. 1976 Eylülünde İlerici Sendikalar Konfederasyonu'nun (DİSK) yöneticileri ve binlerce üyesi Devlet Güvenlik Mahkemeleri Aleyhine girişilen grevler nedeniyle tutuklanmışlardır. Büyük çoğunluğu birkaç gün sonra serbest bırakılmışlardır.» (a.g.e., sf. 6)

Komünist Düşünce ve Örgütlenme'nin Yasaklanmış Olması

Dernekler ve sendikalarla ilgili diğer bir anti-demokratik husus da bu kuruluşların veya yöneticilerinin kendi siyasi kanaatlerini, örgütsel düşüncelerini açıklamaktan menedilmiş olmalarıdır. Böylelikle sayıları milyonlara varan toplum kesimlerini temsil eden bu örgütlerin ülke siyaseti hakkında herhangi bir düşünce belirtmelerinin yasaklanmış olması demokrasiyle asla bağdaşmayan bir husustur.

141 ve 142'nci maddeler komünist düşünceyi ve siyasi çalışmayı yasaklamaktadır. Bilindiği gibi Faşist Mussolini İtalyası'nın ceza kanunlarından aktarılan bu maddeler siyasi iktidarlar tarafından istenmeyen bir düşünceyi ve örgütlenmeyi yasak altına almaktadır.

Oysa gerek Helsinki Senedine imza koymuş otuz beş devlet arasında, gerekse Türkiye'nin üyesi bulunduğu Avrupa Konseyi üyeleri arasında komünizmin ve Komünist Partisi'nin yasak olduğu tek ülke Türkiye'dir. Yakın yıllara kadar komünist fikir ve örgütlenmenin yasak bulunduğu dört ülke Portekiz, Yunanistan, İspanya ve Türkiye idi. Portekiz'de 25 Nisan 1974'de fazişm yıkıldıktan, Yunanistan'da ise aynı yıl Ağustos ayında faşist rejime son verildikten sonra bu iki ülkede komünist düşünce ve örgütlenme üzerindeki yasaklar kaldırıldı, sözkonusu faşist rejimlerin sorumluları mahkemelerde yargılandı. Keza İspanya'da da faşizm'den demokrasiye geçildiği yeni süreç, komünist düşünce ve siyasi çalışma üzerindeki yasağa son verdi. Böylece bugün tüm Avrupa ülkeleri arasında bu düşünce ve örgütlenmenin yasak olduğu tek ülke Türkiye kalmıştır. Gene Tür-

kiye'nin komşuları arasında sadece İran'da bu fikir ve örgütlenme özgürlüğünün bulunmadığı, İran'daki rejimin evrensel literatürde monarko-faşist bir devlet diye adlandırıldığı hatırlanırsa, İzlanda'dan İran'a kadar uzanan geniş alan içindeki tüm ülkelerde sadece Türkiye ve İran'da Komünist düşüncenin ve Komünist Partisi'nin yasak olduğu görülmüş böyle bir vakıa ise, demokrasiye tümüyle zıttır.

İşkence Sorunu

Türkiye'de gözaltına alınan ve hakkındaki itham, siyasi olan ya da olmayan bir çok zanlıya işkence yapıldığı sabit olmuştur. İnsanlıkla bağdaşmayan bu uygulamanın sorumluları icra organının emrindeki kurumlar arasında bulunmaktadır. Sorgu sırasında işkence yapan emniyet görevlileri arasında bugüne değin sadece birkaç kişinin bu suçtan dolayı mahkeme karşısına çıkarıldığı, geri kalan büyük çoğunluğunun ise icra-i sanata devam ettikleri herkesin mâlûmudur.

Türkiye kamuoyu, bir cinayet işlediği iddiasıyla iki yurttaşın yakalanıp işkence ile işlemediği bir suçun itirafnamesini imzalamak zorunda bırakılan, fakat maktup olduğu ileri sürülen kayıp kişinin bilahare sağ olduğu ortaya çıkınca herhangi bir cürmün sözkonusu olmadığı anlaşılan bir olaya Milliyetçi Cephe Hükümeti zamanında tanık olmuştur.

Bir kısım emniyet mensuplarının siyasi sanıklara işkence yaptıkları, hatta bunların bir kısmının ölümüne yolaçtıkları tabip raporlarıyla sabit olmuştur. Milliyetçi Cephe iktidarı zamanında siyasi nedenlerle gözaltına alınan iki gencin poliste işkence sonucu öldürüldüğünün kanıtları kamuoyuna açıklanmıştır. Bunlardan birisi İstanbul Üniversitesi öğrencisi Cahit Şenyüz'dür. Adı geçen öğrenciyi işkence sonucu öldürmekten sanık olarak polis komiseri Bekir Çetiner yargılanmaktadır. Keza, Diyarbakır Tıp Fakültesi öğrencisi siyasi zanlı olarak getirildiği emniyette işkence sonucu öldürülmüştür. Yapılan otopsi sonucunda cesette dayak izlerinin tesbit edildiği tabip raporuyla sabit olmuştur. (Cumhuriyet Gazetesi, 2.12.1976)

Ülkemizde siyasi nedenlerle gözaltına alınanlara işkence yapıldığına dair haberler sık sık gazetelerde yayınlanmaktadır. Bu konudaki bütün örnekleri buraya sıralamak kabil olmadığından, sadece en veciz örneklerden birkaçını buraya aktarmakla yetineceğiz. 17 Mayıs 1977 tarihli günlük gazetelerin bir kısmında yayınlanan haber, Ankara Emniyet Müdürlüğü Siyasî Şube Müdürü ve aynı şubeye mensup 10 polisin bir üniversite öğrencisine işkence yaptıklarının hükümet tabibi raporuyla sabit olduğunu göstermekteydi. Milliyet Gazetesi'nin sözkonusu haberinde şöyle denilmektedir:

«Ankara Emniyet Müdürlüğü Birinci Şube Müdürü İbrahim Kızıltan ve 10 polis arkadaşı, Hacettepe Üniversitesi öğrencisi Muzaffer Çelik'e 6 saat işkence etme suçuyla dün Yenimahalle İkinci Asliye Ceza Mahkemesi'nde yargılanmışlardır.

Hacettepe Üniversitesi öğrencisi Muzaffer Çelik, bundan bir süre önce öğrenci yurduna yapılan bir arama sonunda, doktor Turhan Timuçin'in verdiği bir izin raporunun dolabında bulunması nedeniyle Emniyet Müdürlüğü'ne götürülmüş ve iddiaya göre, kendisine 6 saat işkence edilmiştir. Gözaltına alındığının ertesi günü serbest bırakılan Muzaffer Çelik, savcılığa başvurarak kendisine işkence yapıldığını bildirmiş ve ancak savcı, konuyla Yenimahalle Savcısının ilgilenmesi gerektiğini söyleyerek, Çelik'i Ye-

nimahalle Savcılığı'na göndermiştir. Yenimahalle Savcılığı durumun adlî tıptan tesbitini istemiş, Çelik işkence gördükten üç gün sonra, adlî tıptan 20 günlük rapor almıştır. Raporla Savcılığa yeniden bildirmiştir. Bunun üzerine, Yenimahalle Savcılığı, Birinci Şube Müdürü İbrahim Kızıltan ve haklarında işkence ihbarı bulunan 10 polis hakkında Türk Ceza Kanunu'nun 247. maddesi uyarınca davâ açmıştır.

Adalete intikal eden diğer bir işkence olayı da İstanbul Emniyeti Siyasî Şubesinde işkence gören bir siyasî zanlının bilahare adli tabiblikten rapor alarak mahkemeye başvurması olmuştur. (Cumhuriyet Gazetesi, 4.11.1976)

Adlî makamlarda dâvâsı görülmekte olan diğer bir işkence olayı da İstanbul Siyasî Şube polislerinden altısının yargılanması olmuştur. Dâvâya bakan mahkeme suçun niteliğinin Ağır Ceza kapsamına girdiğine hükmederek dâvâ dosyasını Ağır Ceza Mahkemesi'ne göndermiştir. Olayla ilgili olarak yayınlanan gazete haberinin özeti şöyledir:

«İşkence yaptıkları iddiası ile 9. Asliye Ceza Mahkemesi'nde yargılanan altı siyasî polisin duruşmalarına dün devam edilmiş ve mahkeme suçun niteliğinin Ağır Ceza kapsamına girdiğine, bu nedenle dosyanın Ağır Ceza Mahkemesi'ne götürülmesine karar vermiştir.

Duruşmaya 15.15'de başlanmış ve 9. Asliye Ceza Hâkimi, işkence gördüğünü iddia edenlerden, Alp Hamuroğlu'nun ifadesine başvurmuştur.

Hamuroğlu verdiği ifadesinde:

«Geçen yıl 11 Mart günü sokaktan alınarak Emniyete götürüldüm. Ve 15 gün süre ile gözlerim bağlı olarak işkenceye uğratıldım. Bana zorla hazırladıkları bir ifadeyi imzalatmak için falaka, elektrik şoku ve dayak ile işkence yaptılar. İşkence yapanlar arasında Uğur Gür'ün de olduğunu, dövüldüğüm sırada, gözlerimi kapatan örtünün, arasından gördüm. Bu arada ailem benim gözaltına alındığımı ve işkence gördüğümü ileri sürerek, Savcılığa dilekçe yazmış; bu başvurunun üzerine doktor muayenesine götürüldüm. Daha sonra Devlet Güvenlik Mahkemelerine sevkedildim. Ancak hâkim önüne bile çıkarılmadan serbest bırakıldım» demiştir.

Bu ifade üzerine hâkim siyasî polis Uğur Gür'den diyeceğini sormuş, siyasî polis Uğur Gür zabıtlara geçen yanıtında:

«Gözleri bağlı iken beni nasıl teşhis ediyor» demiştir. Bunun üzerine duruşma hâkimi, Alp Hamuroğlu'na bu soruyu yöneltmiş, ancak Hamuroğlu verdiği yanıtta, «falaka sırasında dayaktan yerde kıvranırken arada bir gözümdeki örtü aralanıyordu, oradan görüyordum» demiştir.

Duruşma hâkimi daha sonra, işkenceye uğradıklarını ileri sürenlerin görevsizlik talebi üzerine Savcı'nın mütalâasını sormuştur. 9. Asliye Ceza Mahkemesi Savcısı mütalâasını verirken, müdahillerin verdiği ifadelerinde emniyette kaldıkları 15 gün süre içinde, falakaya yatırıldıklarını, elektrik şokuna tutulduklarını ve fena muamele gördüklerini iddia ettikleri, bu iddiaların da doktor raporları ile tesbit edildiğini, belirtmiş ve mütalâasının son bölümünde bu gibi fiillerin Ağır Ceza Suçları kapsamına gireceğini ve TCK'nun 243. maddesine uygun suçlar olduğunu, bu nedenle de davanın Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülmesi gerektiğini bildirmiştir.

Savcının bu talebinden sonra duruşma hâkimi kararı okumuştur. 9. Asliye Ceza Mahkemesi sanıklara isnat edilen suçun TCK'nun 243.

maddesi kapsamına girdiğini ve bu nedenle dosyanın Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmek üzere Cumhuriyet Savcılığı'na iadesine karar vermiştir.» (Cumhuriyet Gatezesi 19.5.1977)

Gene, Adliye'ye intikal eden vakalardan bir diğerinde de, karakolda dayakla adam öldürmek suçundan üç polisin 10 yıla kadar hapislerinin istendiği gazetelerde yeralan haberler arasındadır. (Cumhuriyet Gazetesi 27.5.1977)

«Bir yaralama olayının failini bulabilmek için ilkokul öğrencisi 8 yaşındaki Müjdat Yılmaz'a İkinci Şube Müdürlüğünde işkence yaptığı ve ölümüne sebep olduğu gerekçesiyle polis memuru Mehmet Kahraman tutuklanmıştır.

Emniyet Müdürü Mithat Savaş, polis memuruna ayrıca işten el çektirildiğini ve olayla ilgili gerekli soruşturmanın da sürdürüldüğünü söylemiştir.

Erzurum'un Kavak mahallesi Aşık Emrah sokakta oturan Mecit Yılmaz'ın 8 yaşındaki oğlu Müjdat Yılmaz bir yaralama olayı ile ilgili olarak aranan ağabeyi Metin Yılmaz'ın yerinin saptanması için, önce Halitpaşa karakolunda, sonra da İkinci Şube Müdürlüğünde gözaltına alınmıştı. Küçük çocuğun yerden yere vurulduğunu, bir gözünün kör edildiğini ve bacaklarının kırıldığını Savcılığa ihbar eden baba Mecit Yılmaz, oğlunun polisler tarafından dövülmek suretiyle öldürüldüğünü öne sürmüştü. Savcılık olaya el koymuş, bu arada Emniyet Müdürlüğü de idarî soruşturmaya başlamıştı.

Küçük Müjdat Yılmaz'ın polisin işkencesiyle öldürüldüğü iddiası Erzurum'da büyük tepkiye sebep olmuştu. Olaya adı karışan polis memuru Mehmet Kahraman'ın tutuklanmasından sonra tahkikatın daha da genişletileceği bildirilmiştir.

Tekrar vurgulamak gerekir ki, yukarıya aktardığımız vakalar sadece adlî organlara intikal eden işkence iddialarından —resmi tabip raporuyla tesbit edilmiş— birkaç tanesidir.

Bunun dışında Adliyeye intikal eden birçok işkence olayı bulunduğu gibi ,dayak vb. tarzındaki birçok işkence suçu da mağdurlar tarafından Adliyeye intikal ettirilememektedir. Çünkü birçok polis iz bırakmadan elle veya yumrukla dövme işinde «uzmanlaşmışlardır». Ayrıca işkence yapan polisler. bu izlerin silinmesi için kendilerine vakit kazandıran yasal mevzuata sahiptirler. Şöyle ki;

1961'de referandumla kabul edilen anayasa gereğince her sanık polis tarafından gözaltına alındıktan en geç 24 saat sonra yargıç karşısına çıkarılma hakkına sahipti. Fakat 12 Mart faşist rejiminde yapılan anayasa ve yasa değişiklikleri nedeniyle, bu süre 48 saate çıkarıldı. Ayrıca gene bir yasal değişiklik yapılarak gözaltına alınan sanıkların «toplu suç» adı verilen ithamlar altında bulunması, ya da —şimdi ilga edilmiş bulunan— Devlet Güvenlik Mahkemelerini ilgilendiren bir suç iddiasıyla gözaltına alınmış bulunmaları veya sıkıyönetim durumlarında, sanıklar 15 gün süreyle yargıç karşısına çıkartılmadan gözaltında tutulabilmektedirler. Siyasî olaylarda çoğu kez birkaç kişi halinde polise götürülenlere işkence yapıldığı zaman işte bu yasa maddesinden yararlanılmakta ve sanıklar «toplu suç» iddiasıyla 15 gün süreyle poliste tutulmaktadırlar. Böylece, bu zaman zarfında işkence görmüş olan siyasî sanıkların bazılarındaki dayak, falaka, sopa vb. izleri kaybolabilmektedir. 15 gün sonunda serbest bırakılanlardan pek çoğu takibe başvursalar bile bu izler silinmiş bulunduğundan rapor alamamaktadırlar. 15 gün sonunda tutuklanarak cezaevlerine gönderilenler ise adlî tabibe başvurduklarında, onların müracaatları bekletilmekte ve tabibe çıkmaları için zaman daha da ge-

ciktirilmektedir. Öte yandan, hükümet tabiblerinden siyasî bakımdan iktidar yanlısı olanlar ise işkence izlerini gördükleri halde bunu kanıtlayan rapor vermemekte, ya da bir kısım adlî tabip bu raporu vermekten korkmaktadırlar. Böylelikle işkence gören birçok sanık, karşılaşmış olduğu insanlık dışı uygulamaları kanıtlamaktan —çeşitli yollarla— mahrum edilmektedir.

Ayrıca Adliyeye intikal eden işkence olaylarında da davalar çok uzun yıllar sürmekte ve böylelikle zaten tutuksuz yargılanan polislerin cezalandırılması mümkün olmamakta, çoğunlukla tanık olarak dinlenen diğer polislerin gerçek dışı beyanlarıyla veya «delil yetersizliği» gibi gerekçelerle davalardan cezalandırıcı bir sonuç alınamamaktadır. Gerek üst polis yetkililerinin işkenceci polisleri korumaları, gerekse yukarıda belirtilen yasal yetersizlikler nedeniyle, pekçok polis görevlisi sanıklara işkence yapmaktan çekinmemektedirler.

Emniyet mensupları özellikle Milliyetçi Cephe iktidarı zamanında afiş asan gençlere varıncaya kadar çok sayıda kimseyi dövmeği bir alışkanlık haline getirmişlerdir. Bu gibi olaylara gazetelerde sık sık rastlanmaktadır.

İşkenceler sadece emniyette gözaltında bulunanlara değil, aynı zamanda cezaevlerinde bulunan pek çok kişiye de uygulanmaktadır. Örneğin Adana Cezaevinde 1 Haziran 1977 günü bazı siyasî tutukluların falaka ile dövüldükleri, bunu protesto etmek üzere açlık grevine başlayan diğer 17 siyasî hükümlünün ise hücreye konuldukları gazetelerde yayınlanmıştır. (Cumhuriyet, 6.6.1976) Keza İzmir'de Şirinyer Ceza ve Islahevinde idarenin kanunsuz tutumlarını proesto eden çocukların ve gençlerin kıyasıya dövüldükleri bilinmektedir. (Cumhuriyet Gazetesi, 9.7.1976) Bu olayı kanıtlayan ve bazı çocukların dövüldüklerini gösteren olay anında çekilmiş fotoğraflar günlük gazetelerde de yer almıştı.

Türkiye'de işkenceler konusunda incelemeler yapan Uluslararası Af Örgütü'nün sözkonusu raporunun ilgili bölümünde şöyle denilmektedir:

«Mart 1971 askerî müdahalesini izleyen yıllarda Uluslararası Af Örgütü tutukluların kendi ağzından, son derece ayrıntılı yüzlerce işkence iddiasına muhatap olmuştur. 1972 Ocağında ünlü bir İngiliz Avukatı Mr. Muir Hunter, Uluslararası Af Örgütü'nün görevlisi olarak Türkiye'ye gitmiş, Mayıs 1972'de Türkiye Hapishanelerindeki İşkence İfadeleri ile İlgili Bir Araştırma» **adlı bir belge yayınlamıştır. Bu belgede şöyle denilmektedir. «Türkiye hapishanelerinde işkence gaddarlık ve tehdit iddialarının incelenmesinde güçlü bir belirginlik (prima facie) göze çarpmaktadır.» Bu belgeler Türk Hükümetine ve Avrupa Konseyine gönderilmiştir. Mr. Hunter ikinci kez, Kasım 1972'de Türkiye'ye Uluslararası Af Örgütü misyonu başkanı olarak dönmüştür. Delegelerin bir tek tutuklu ile görüşmelerine izin verilmesine rağmen, raporlarında şöyle demektedirler.**

«Kanaatimize göre İlkay Demir gerçek bir tanıktık. Hem kendi deneylerinden, hem de diğer tutuklulardan duyduğu şeylerden bu sıfata hak kazanmıştır. Söylediklerinin içeriğini gerçek kabul ediyoruz. Başka bir deyişle Türkiye'nin ceza ve tutukevlerinde işkence uygulanmaktadır. 12 Aralık 1972'de Londra'da yayınlanan Sunday Times gazetesi Türkiye'deki işkence iddiaları ile ilgili araştırmasının haberini verirken 'İddiaların ciddiye alınması için bir çok delil açıkça ortadadır' demektedir. Uygulandığı ifade edilen en yaygın işkence yöntemlerinin falaka (ayak tabanlarının dövülmesi) ve elektrik şokudur. Cop sokma (makatlarına) ve cinsel organlarına elektrik verme gibi cin-

sel işkenceler iddialar arasında yaygınlık göstermektedir.
Siyasal muhalefetin tepkileri karşısında zamanın Başbakan'ı Naim Talu 1973 Kasımında, hükümetin işkence iddialarını araştıracağını belirtmiştir. Adalet, İçişleri ve Millî Savunma Bakanlıkları görevlilerinden oluşan ve güvenlik görevlilerinin de dahil edildiği bir heyet tarafından yürütülen soruşturma sonucunda iddialarının boş olduğunun ifade edilmesi şaşırtıcı olmamıştır. Buna karşılık Türkiye'de çıkan Milliyet Gazetesi 21 Mart 1976'da şu haberi vermiştir. «Askerî Yargıtay Genel Kurulu, dört öğrenci hakkında verilen ölüm cezalarını iddiaların işkence altında alınan ifadelere dayandırıldığının açıklık kazanması yüzünden bozmuştur».
1974 Temmuzunda Türkiye'nin Kıbrıs müdahalesini izleyen günlerde, ele geçirilen Kıbrıslı Rum esirlere işkence yapıldığına dair işkence iddiaları Uluslararası Af Örgütüne ulaştırılmıştır. Bu iddialardan biri, serbest bırakıldıktan iki ay sonra Hollandalı bir doktor tarafından muayene edilen bir Kıbrıslı Rum denizci için aynı doktor tarafından verilen raporla saptanmıştır. Raporda röntgen muayenesi sırasında denizcinin iki kafa kemiğinde kırık olduğunun belirlendiği, boynuna demir bir halka geçirildiği ve bu suretle kendisine elektrik akımı verildiği yazılıdır.
Uluslararası Af Örgütü, Türkiye'de siyasî tutuklulara işkence yapıldığına ilişkin ifadelere sürekli muhatap olmaktadır. Örgüt 26 Nisan 1976 tarihinde Başbakan Süleyman Demirel'e yolladığı bir mektupta özellikle Ankara Emniyet Sarayı ve İstanbul Gayrettepe'deki 1. Şube gibi polis merkezlerinde sistemli işkence uygulandığına dair iddiaların araştırılmasını talep etmiştir.
Aynı mektupta belirli işkence iddialarına da yer verilmektedir. Bunlardan bir tanesi, doktor raporu ile sabit olan Hasan Aksu'nun gördüğü işkence ile ilgilidir. Doktor raporunda özetle şöyle denmektedir: «Muayene sonunda Hasan Aksu'nun sağ ayak başparmağının tırnağı kısa bir süre önce çekilmiş çeşitli yerlerinde sigara ile yapıldığı olasılığı kuvvetli olan yanık izleri görülmüştür. Mektupta belirtilen ve Türkiye hapishanelerinde 1976'nın Ocağında uygulandığı söylenen diğer işkence yöntemleri falaka, dayak, tekmeleme ve elektrik uygulamasıdır. Uluslararası Af Örgütü işkence yapıldığı iddia edilenlerin isimlerini de mektupla bildirmiştir.
1 Nisan 1976 tarihli Milliyet Gazetesi, Cumhuriyet Halk Partisi'ne mensup 15 parlamenterin, yeni işkence iddiaları karşısında soruşturma açılması talebini ileri sürdüklerini bildirmektedir. Aynı gazete 6 Haziran 1976'da Çağdaş Avukatlar Derneği Başkanı Halit Çelenk'in Adana Cezaevindeki tutuklulara falaka ile işkence yapıldığını açıkladığından söz etmiştir.
Ankara'da İngilizce yayınlanan «Outlook» dergisi, Komiser Bekir Çetiner'in hukuk öğrencisi Cahit Şenyüz'ü dayakla öldürmek iddiasıyla yargılandığını yazmıştır.
Daha sonra Türkiye'de yayınlanan Cumhuriyet Gazetesi, 9 - 10 Haziran 1977'de İstanbul polisi tarafından gözaltına alınan Paşa Güven adlı öğrencinin 8 Haziranda gözaltına alınmasından iki gün sonra Beyoğlu İlkyardım Hastahanesine kaldırıldığını dayak sonunda travma belirtileri görüldüğünün saptandığını incelediği de aynı yazıda belirtilmektedir. Uluslararası Af Örgütü kendisinden soruşturma sonucunun açıklanmasını bir mektupla istemiştir.

Türkiye Üniversitelerinde son iki yıl boyunca meydana gelen olaylarda tutuklanan öğrenciler, işkence iddiaları ileri sürerken 1976 eylülünde tutuklanan sendikacılar da poliste dövüldüklerini belirtmişlerdir. (Amnesty Int. Rep. sf. 7 - 8, Keza Vatan Gazetesi, 25.4.1977, sf. 4)

Türkiye'deki işkencelere değgin uluslararası belgeler yukarıdaki rapordan da ibaret değildir. Bu belgelerden en sonuncusunu Avrupa Konseyi Asamblesi'nin 1977 Nisan ayı sonunda yapılan oturumunda Hollanda Delegesi Milletvekili Pieter Dankert Türkiye'deki işkenceler gerçeğini dile getirmiştir. Günlük Cumhuriyet Gazetesi'nin Paris Muhabiri, Fransız gazeteci ve yazarı Bay Dankert'in işkencelerle ilgili sözlerini şöyle özetliyor:

«Dankert, salonda heyecanla izlenen konuşmasında ayrıca şunları söylemiştir.

Sayın Başkan, Türkiye'de yalnız silâhlı çatışma ve cinayetler değil, işkence ve siyasî tutuklular da vardır. Ankara, İstanbul ve Adana'daki merkezlerde ve cezaevlerinde işkence yapılmaktadır. Elimde 140 kadar siyasal tutuklama ve işkence olayından oluşan bir dosya bulunmaktadır. Alman kaynaklarına göre bu rakam 2 - 4000 arasındadır. Batı basınının bu olaylara, Türkiye'deki gelişmelere fazla bir ilgi göstermemiş olması gariptir. Türk basını incelenirse bu konuda fikir edinmek mümkün olacaktır. Kaldı ki siyasal tutuklular ister bir, ister ikibin kişi, işkence görenler ister tek kişi ister yüz kişi olsun bizim için durum aynıdır. İşkencecilerin metotları ile işkence edilenlerin adları da buradaki asamble önünde, 1971 - 1973 döneminde de verdiğimiz bilgilere uymaktadır.» (Cumhuriyet, 29.4.1977)

Bu Genel Kurul Oturumundan önce yapılan Avrupa Konseyi Asamblesi Sosyalist Grup toplantısında konu ile ilgili haberin özeti bazı büyük tirajlı Türk gazetelerinde şu şekilde yer almıştır:

«STRASBURG — Türkiye'de siyasal tutuklulara işkence yapılması, Avrupa Konseyi'nin dün sabahki gerek sosyalist grup toplantısında gerekse parlementonun genel oturumunda tartışma konusu yapılmıştır.

Sosyalist grupta konuşan sosyalist milletvekillerinden Piter Dankert ile Fransız Peridier; siyasal tutuklulara işkence yapılmasını kınamışlar ve Uluslararası Af Örgütü raporunda yer alan, ayrıca kendilerine gelen bilgilere dayanarak toplantıya katılan CHP Senatörü (İstanbul) Prof. Besim Üstünel'den bilgi vermesini istemişlerdir. Prof. Üstünel'in bu toplantıda yaptığı konuşmada Türkiye'de iktidar değişmedikçe bu durumların da değişmeyeceğini, Türkiye'de yakında genel seçimler yapılacağını söylediği öğrenilmiştir.» (Cumhuriyet, 28.4. 1977)

«Uzun yıllardır Avrupa Konseyi çalışmalarını izleyen gözlemcilere göre, 12 Mart döneminden bu yana Türkiye ilk defa Konsey çalışmalarında, hemen hemen her yandan bu derece sert eleştirilmemiştir. Birden bire beliren Suryanilere yapılan baskı, siyasî tutuklular, işkence iddiaları, Kıbrıs'da insan haklarını çiğneme iddiaları çeşitli ülkelerin milletvekilleri tarafından ortaya atılmış ve Türk diplomatlar arasında dahi kaygılara yol açmıştır. Avrupa Konseyi Genel Kurulu, 5 Haziran seçimlerinden sonra insan haklarına saygı göstermeyen bir hükümetin başa gelmesi halinde, Türkiye'ye karşı geniş bir kampanya açma niyetinde olduğunu çeşitli konusmalarla ortaya koymuştur.» (Milliyet, 30.4.1977)

Oturumda hazır bulunan Türk delegasyonundan CHP İstanbul Senatörü

Besim Üstünel'den bu konuda bilgi istenmesi karşısında, kendisi bunların gerçek olduğunu ifade ederek sorumlunun şimdiki mevcut hükümetin ve faşist eğilimli bir partinin sorumlu olduğunu belirtmiştir. İlgili gazete haberi Üstünel'in bu konuda şu kaydadeğer sözleri söylediğini belirtmektedir:

«Bazı parlamenterler burada Türkiye'de siyasî tutuklulardan söz ettiler. Siyasî görüşlerinden dolayı insanların öldürüldüğü şu günlerde, hapse atılma şanslı bir olay haline girmiştir.» Siyasî tutuklular ve işkence iddiaları hakkında kesin rakamlara sahip değilim. Ancak bu olayların nazi eğilimli bir parti tarafından yürütülüp korunduğunu biliyorsunuz.. Benim partime ve lideri Ecevit'e karşı sürdürülen saldırılar, aslında Türkiye'deki demokratik rejime karşı yapılmaktadır. 5 Haziran'da partim kesin bir çoğunlukla hükümete geldiği takdirde, Türkiye'de siyasî tutuklu olmayacağı, fikir serbestisinin sınırının kaldırılacağı ve insan haklarının çiğnenmeyeceği hakkında sizlere güvence verebilirim.» (Milliyet, 30.4.1977)

Silahlı Faşist Saldırı ve Şiddet Olayları

Kendilerine Komando adını veren ve faşist ideolojiyle donanmış olan, silâhlı ve aşırı sağcı şiddet grupları Milliyetçi Cephe iktidarı tarafından vurucu güç olarak kullanılmaktadır. Nazi Almanyası'nın SS kıtalarını, Mussolini İtalyası'nın Kara Gömleklileri'ni, Franco İspanyasının falanjist gruplarını ken dilerine model olarak alan, düzenledikleri yürüyüşlerde adı geçen örgütlerin faşist milislerinin bir zamanlar yaptıkları kaz adımlarıyla yürüyüşlerini ya da sağ kollarını ileri ve yukarı doğru uzatarak selâm verişlerini taklit edecek kadar klasik faşist yöntemlerle eğitilmiş olan Komando'ları, iki yıllık MC iktidarı boyunca öğrenciler, öğretmenler, ilerici eğilimli sayısız yurttaşlara karşı şiddet olayları düzenlemişlerdir. Bu grupların sebep olduğu şiddet eylemlerinde ölenlerin sayısı, Milliyetçi Cephe topluluğunun iktidarda bulunduğu sürede 200'ü aşmış yaralı sayısı ise dört bine yaklaşmıştır Bunlar resmî kayıtlarda gösterilen rakamlardır.

Bu gruplar Milliyetçi Cephe Koalisyonu'nun ortaklarından olan Milliyetçi Hareket Partisi'nin yan örgütüdürler. Nasıl ki SS kıtaları Adolf Hitler'e «Führer», Kara gömlekliler Banito Mussolini'ye «İl Duçe», Faşo'lar Franco'ya «Generalissimo» diye hitap ediyorduysalar, Türkiye'deki Komandolar da MHP Genel Başkanı ve Milliyetçi Cephe iktidarının başbakan yardımcısı Alpaslan Türkeş'e benzer bir lakap takarak, onu «Başbuğ» diye adlandırmaktadırlar.

Milliyetçi Hareket Partisi'nin Genel Başkanı ve Başbakan Yardımcısı Türkeş, «Bozkurtlarım» adını verdiği komandolarının, devletin emniyet kuvvetlerine yardım ettiğini ve etmeğe devam edeceklerini açıklamıştı. Keza 1977 Nisan ayı başında Parlamentoda erken seçim kararı alındıktan sonra A. Türkeş bozkurtlarının seçim sandıklarını koruyacaklarını ve seçimlerde emniyet kuvvetlerine yardımcı olacaklarını açıklamıştır. Türkiye kamuoyu 5 Haziran seçim gününde komandoların antidemokratik bir ortam yaratmak ve demokratik eğilimli bir kısım seçmen yurttaşlar üzerinde terör estirmek anlamına geldiğini pek iyi bilmektedirler.

Nitekim Yüksek Seçim Kurulu da A. Türkeş'in beyanatı üzerine bir bildiri yayınlayarak seçimlerde hiç bir kişi ve kuruluşun devletin resmî kuvvetlerinin görevini üstlenmeğe kendini yetkili kılamayacağını belirtmiştir.

450 kişilik Millet Meclisi'nde sadece üç iskemlesi olduğu halde kabinede birisi başbakan yardımcılığı olmak üzere iki bakanlık alan Milliyetçi Hareket Partisi'nin bu anti-demokratik politikası, gerçekte Milliyetçi Cephe Koalisyonu'nun belkemiğini oluşturan ve Başbakan Demirel'in genel başkanı olduğu Adalet Partisi'nin anti-demokratik tutumunun bir sonucudur. Nitekim, seçimlerde komandoların seçim sandıklarında «koruma» görevi altında görevlendirilmesinde, Adalet Partisi ile Milliyetçi Hareket Partisi işbirliği yapmayı kararlaştırmışlar ve bunu da kamuoyuna açıklamışlardır. Bu nedenle Yüksek Seçim Kurulu'nun uyarısı sadece Milliyetçi Hareket Partisi'ne değil, aynı zamanda onu himaye eden ve onunla kanunsuz işbirliği içinde bulunan Adalet Partisi'ne de yöneliktir.

Kendilerine Komando adını veren sağcı şiddet gruplarının resmi makamlarca himaye edildiklerinin en somut kanıtlarından birisi, İzmir'de komandoların bir saldırı eylemi nedeniyle onlardan bir kısmını yakalayarak adlî organlara teslim eden bir jandarma yüzbaşısının olaylardan kısa bir süre sonra görev yerinin değiştirilerek bir başka göreve tayin edilmesidir.

Komando adı verilen bu saldırgan ve faşist gruplar birçok saldırılarını polisin gözü önünde yapmakta ve hatta çoğu kez onlardan himaye ve destek görmektedirler.

Nitekim İstanbul Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Halûk Alp da, olayların içinde bulunan birisi olarak bu gerçeği açıklamış ve sağcı grupların polisten himaye gördüklerini belirtmiştir. (Cumhuriyet, 5.11.1976)

Böylelikle, sözkonusu sağcı grupların silâhlı ve kanlı saldırıları zamanla ülkenin dört bir köşesine yayılmış ortaokullara varıncaya dek genişlemiştir.

Faşist eğilimli ve iyi eğitilmiş bu terör gruplarının saldırıları sadece siyasi iktidara karşı olan öğretmen, öğrenci, aydın, işçi vb. gibi toplum kesimlerini, bu kesimlerin çeşitli üyelerini veya örgütlerini değil aynı zamanda muhalif siyasî partileri de hedef almaktadır. Sosyalist ya da sosyal demokrat eğilimli siyasal kuruluşların pek çok yerel örgüt binası ve yöneticisi Türkiye'nin dört bir yanında saldırıya uğramaktadır. Bu saldırılar ana muhalefet partisi durumunda bulunan ve Parlamentoda en fazla iskemleye sahip olan sosyal demokrat eğilimli Cumhuriyet Halk Partisi'ne kadar uzanmaktadır.

Örneğin, 5.6.1976'da CHP'li milletvekillerinin bulunduğu bir gruba oradaki komandolar ateş açmışlar taş, sopa ve silâhlarla saldırmışlardır. Bu parlamenterler, CHP Genel Başkanı Ecevit'in konuşacağı bir mitingin hazırlıklarını yapmak üzere orada bulunuyorlardı. Ve saldırganların ele başının oradaki Ülkü Ocağı başkanı olduğu ve bir CHP'liyi bizzat yaraladığı tesbit edildi. (Cumhuriyet Gazetesi, 6.6.1976)

17.9.1976'da Kadirli Ülkü Ocakları üyesi ve eski başkanı olan şahıs bir CHP üyesini tabancayla öldürmüştür. (Cumhuriyet, 18.9.1976)

12.12.1976 tarihinde Pasinler İlçesinde komandoların saldırısına uğrayan CHP Genel Sekreteri taşla yaralanmıştır. (Cumhuriyet, 13.12.1976)

Bunlar son iki yıl içindeki binlerce faşist terör olayından sadece birkaç tanesidir.

Milliyetçi Hareket Partisi'nin yandaşları olan Türkiye'nin her yanında özellikle son iki yılda resmi himaye altında hızlâ örgütlenen bu komandolar, 1977 Genel Seçimleri için yapılan kampanyalarda da saldırılarını sürdürmüşlerdir. Ana muhalefet partisi olan Cumhuriyet Halk Partisi'nin genel başkanı Ecevit'in seçim kampanyası sırasında Niksar, Şiran ve Erzincan'da bizzat seçim konvoyuna saldırmışlar ve Ecevit'in içinde bulunduğu otobüse yaylım ateşi açmışlardır.

Bu silâhlı saldırı bütün yurt çapında büyük bir demokratik tepkiyle kar-

şılandığı gibi, konu Avrupa Konseyi Genel Kurulu'na da getirilerek, uluslararası plana yansıtılmıştır. Bu husustaki ilgili gazete haberinde özetle şöyle denilmektedir:

«STRASBOURG — Avrupa Konseyi Genel Kurul toplantısında dün akşam bir konuşma yapan Hollandalı sosyalist milletvekili Pieter Dankert, CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit'e yapılan saldırılara dikkati çekmiştir.

Dankert «Türkiye'deki yasal bir partiye mensup komandoların Meclis'teki siyasal bir partinin liderini öldürmeye teşebbüs ettiklerini» söyledikten sonra şunları eklemiştir:

«Girişimlerinde başarıya ulaşmamış olmaları bizim için de, Ecevit için de isabetli olmuştur. Ancak Genel Seçimlerin tarihi olan 5 Hazirana kadar Türkiye'de silâhlı çatışmalar devam edecektir.» (Cumhuriyet, 29.4.1977)

Aynı toplantıda Asamble tarafından bilgisine başvurulan CHP İstanbul Senatörü Prof. Dr. Besim Üstünel'in gerek işkencelerle, gerekse faşist şiddet eylemleriyle ilgili olarak söylediği sözlerin özetini yukarıda aktarmıştık. Üstünel'in konuşmasını veren gazete haberinin giriş kısmında:

«... CHP İstanbul Senatörü Besim Üstünel dün genel kurulda alkışlarla karşılanan konuşmasında, öldürme kampanyasının faşist eğilimli bir parti tarafından yürütüldüğünü, hükümetin de bundan sorumlu olduğunu belirterek...»

şeklinde bir ibare yer almaktadır. (Milliyet, 30.4.1977)

Sayın Senatör burada «FAŞİST EĞİLİMLİ» olarak nitelediği siyasî partinin adını vermemiş olmakla birlikte, Milliyetçi Hareket Partisi'ni kastettiği herkes tarafından anlaşılmış ve bilinmiştir.

Esasen, Avrupa ve Türkiye kamuoyunun da pek iyi bildiği gibi sözkonusu partinin yurt dışı faaliyetleri bizzat Federal Almanya resmî sözcüleri tarafından da şikâyet konusu edilmiştir.

Hatta Milliyetçi Cephe koalisyonunun İçişleri Bakanı bile bakanlıkça hazırlanan bir raporunda «aşırı sağdan gelen şiddet eylemlerinden» ve bu «şiddet örgütlerinden» sözetmiş, bu konu bizzat hükümet ortaklarından Milliyetçi Hareket Partisi ile Bakan'ın mensup bulunduğu Millî Selâmet Partisi arasında ihtialafa yol açmıştı.

Gene aynı İçişleri Bakanı, erken seçim kararı alınmadan önce Meclis'de yaptığı bir konuşmada bu ortamda seçim güvenliğinin sağlanamayacağını belirtmişti.

İki yıl boyunca kendilerine Komando adını veren örgütlü grupların sürekli ve ısrarlı olarak himaye ve teşvik görmesi hususu o raddeye varmıştır ki, adli makamlarca bir suçtan dolayı aranan bu komando örgütünün 2'nci Başkanı basında yapılan bir açık oturuma bile katılmak cesaretini bulabilmiştir. (Cumhuriyet Gazetesi, 11.11.1976)

İstanbul Barosu bu örgütlü ve planlı faşist saldırılar hakkında bir araştırma komisyonu kurmuş ve elde ettiği sonuçları, Baro Yönetim Kurulu'nun görüşü olarak kamuoyuna açıklamıştır. İstanbul Barosunun sözkonusu şiddet olayları hakkında, incelemeler yaptığı tesbitleri dile getiren bu önemli belge incelenmesi ve dikkate alınması gereken bir belgedir.

«İstanbul Barosu Araştırma Kurulu raporunda, birkaç yıldır yurdumuzda kaygı ile izlenen olayların, 1 Mayıs günü doruk noktasına, toplu kıyımla ulaştığı ve gerçekten (vahim) suçlar olduklarına işaret edilerek, 'Bu saldırılarla yurttaşın seçimlerde tercihini özgürce kullanabilme hakkı arasında bağlantı bulunduğu, saldırıların yaygınlaşması ve tırmanışının oyunu kullanmaktan alıkoyabileceği veya istem-

lerine uymayan yönde oy kullanabileceğine ilişkin düşüncelerin ciddiyet kazanmaları bu ağır duruma yeni boyutlar eklemiştir.'

Raporda devamla bu suçların işlenmesi, hiç değilse bir ölçüde azaltılması yolunda gerekli güvenlik önlemlerinin yetersizliği ve hatta ters yönde sonuç verecek özellikler taşıdığının saptandığı belirtilerek, özetle şu noktalara işaret edilmiştir:

■ Öğretim Kurumları ülkücü (komando) adı verilen yasa dışı saldırgan grupların zorbalığı altında görevlerini yapamaz duruma gelmişlerdir. Bu saldırgan gruplar silâhlı, zincirli, sopalı saldırılarını ders salonlarına yöneltmekte, forum yapacakları, toplantıları olduğu zamanlar, nedenler ileri sürerek kendilerinden yana olmayan öğrencileri ve öğretim görevlilerini ders salonlarından çıkartmakta, direnenler olursa saldırıya girişerek ölüm ve yaralama olaylarına yolaçmaktadırlar. Bu tür olaylardan sonra da öğretim kurumları yöneticiler tarafından belirli sürelerle kapatılmaktadır.

■ Saldırgan gruplar galiz küfürler etmek, kol bükmek omuz vurmak, tehdit gibi yöntemlerle düşüncelerinden hoşlanmadıkları öğretim üyelerinin derslere girmelerini önlemektedirler.

■ Öğretim Kurumlarında komando adlı saldırgan gruplar zorbalık yöntemleri ile baskı ve terör havası yaratmakta, kendilerinden yana olmayan öğrencileri okullara (hatta kayıtlarını bile yaptırmak için idare binalarına) sokmamaktadırlar.

■ Zorbalık eylemleri öğrenci yurtlarında da sürdürülmektedir. Atatürk Öğrenci Sitesi ile Kadıköy Atatürk Eğitim Enstitüsü'nde yöneticilerin ülkücü ya da ülkücü yanlısı olmaları, özgür düşüncelerinden vazgeçmeyen çok sayıda öğrencinin toplu halde yurtlardan çıkartılmalarına ve öğrenim olanaklarından yoksun kalmalarına yolaçmıştır.

■ Üniversitede, yüksek okullarda ve öğrenci yurtlarında görevlendirilen toplum polisi çoğu kez olaylara ya seyirci kalmakta ya da önleyici kolluk önlemlerini almamaktadır. Bunun dışında bazı kolluk görevlilerinin tekil olaylarda öğrencilerle birlikte öğretim üyelerine bile saldırdığı gözlenmiştir. Örneğin, 25 Ocak 1977 günü İstanbul Teknik Üniversitesi'nde çıkan olaylarda öğretim üyeleri polis tarafından dövülmüştür.

■ Güvenlik kuvvetlerinin saldırganları yakalamaması, suç kanıtlarını toplamaması adlî soruşturmaların sonuçsuz kalmasına yol açmaktadır.

■ Zorba güçlerin saldırıları, kendiliğinden, rastlantısal ve yerel nitelikler taşımamaktadır. Saldırgan grupların belirli merkezlerden, siyasal güçlere dayanılarak sistemli bir biçimde yönetildiği konusunda kesin bir kanıya varılmıştır.

■ Saldırıların amacı, cepheleşen siyasî bir görüşün tüm ülkeye egemen kılınması ve bu çabayı engelleyen anayasal düzenin hukuka bağlı devlet ve çoğulcu demokrasi ilkelerinin tüm olarak ortadan kaldırılmasıdır. Cepheleşen görüşe karşı direnenlere yaşama hakkı da içinde olmak üzere, öğrenim ve öğretim özgürlükleri, bilim ve sanat özgürlüğü, düşünce özgürlüğü gibi insanın, insan olması gereği sahip olduğu ve uluslararası sözleşmelerle güvence altına alınan haklar tanınmamak istenmektedir.

■ Bir merkezden idare edildikleri kanısına varılan saldırılarla yaratılan dirlik ve düzenden yoksun ortam, yürürlükteki Anayasanın demokratik niteliklerini ve kurumlarını resmen ortadan kaldırmanın

gerekçesi olarak kullanılmak istenmektedir. 'Parlamentonun üstünde Anayasa Mahkemesi, hükümetin üstünde Danıştay bulunduğu sürece bu ülke yönetilmez' düşüncesini başka türlü yorumlamak olanağı yoktur.

■ Yüksek öğrenim kurumlarında ve giderek tüm öğrenim kurumlarında can güvenliğini ortadan kaldıran grupların sayısal açıdan son derece önemsiz olduğu kesinlikle saptanmıştır. Bunların etkisiz duruma getirilmesi güvenlik kuvvetleri için bir sorun oluşturamaz. Ne var ki, sayısal açıdan önemsiz silâhlı grupların siyasal güçlere dayanması, güvenlik kuvvetlerinin gereği gibi görevlerini yapmasını engellemekte ve bu silâhlı grupların etkisizleştirilmesini önlemektedir. Bunların etkisizleştirilmeleri dayandıkları siyasal güçlerin ellerindeki iktidar olanaklarını bırakmalarına bağlı bulunmaktadır. Demokrasiye karşı bir cepheye bağlı olmayan ve yürürlükteki Anayasa çerçevesinde demokratik yöntemlerle ülkenin yönetilmesi, sorunun yeterli ve tek çözüm yoludur.» (Cumhuriyet, 19.5.1977)

Bütün Türkiye kamuoyu tarafından pek iyi bilinen bütün bu gerçekleri, Uluslararası Af Örgütü'nün raporu şu sözlerle özetlemektedir:

«Türkiye'de hayatın en dikkat çekici yanlarından biri, siyasal cinayetlerin çokluğudur. Londra'da çıkan Financial Times'in muhabiri Demirel'in sağcı dört partiden oluşan koalisyon hükümetini kurmasından beri yaklaşık 130 öğrencinin öldürüldüğünü bildirmiştir. Reuter Ajansı ise solcu bir öğrencinin polis tarafından dayak sonucu öldürülmesi haberini verdikten sonra 'bu ölümle birlikte bir yıldır süren ve çoğunluğu üniversite çevrelerinde cereyan eden siyasal çatışmalarda ölen siyasal cinayet kurbanlarının sayısı 71'i bulmuştur' demektedir. Sol bir partinin üyesi ve aynı zamanda bir mühendis odasının çıkardığı derginin yazı işleri müdürü olan bir kişinin cesedi İstanbul yakınlarında bir ormanda bulunmuştur. Olay yenidir. Doktor raporlarına göre yazı işleri müdürü öldürülmeden önce işkenceye uğramıştır. Cinayetin siyasal amaçlı olduğu ifade edilmiştir.

Olayın neo-faşist Milliyetçi Hareket Partisi'nin müttefiki olan sağcı komando grupları tarafından işlenen cinayetler olması kuvvetli bir olasılıktır. Söz konusu cinayetlerde ölenlerin çoğunluğu solcu öğrencilerdir. Yabancı gazetelerde, ölümlerin sağcı ve solcu öğrenciler arasındaki çatışmalar sonucu olduğu bildirilmekle birlikte, yalnızca son zamanlarda solcuların sağ eğilimli eylemcileri öldürdüğüne dair bazı açıklamalar vardır. Hükümet ve polisten şiddet olaylarını sona erdirmek veya cinayetleri engelleme konusunda gerçek bir çaba gelmemektedir. Bazı tutuklamalar olmuştur, ancak Uluslararası Af Örgütü'nün elinde polisin ciddi bir çalışma yaptığına ilişkin inandırıcı bilgi yoktur.» (sf. 9, Keza Vatan Gazetesi, 26.4.1977, sf. 4)

Devlet Memurları Üzerindeki Anti-Demokratik Uygulamalar

Milliyetçi Cephe Hükümeti zamanında, siyasi iktidara muhalif eğilim taşıyan devlet memurları üzerinde sürekli anti-demokratik baskılar ve yasa dışı uygulamalar yapılmıştır. Özellikle sol eğilimli olan çok sayıda me-

mur görevden alınmış ya da görev yerleri değiştirilmiştir.

Bu uygulamalara en fazla muhatap olan memur kesimi öğretmenlerdir. Türkiye'nin 130 bin üyeli öğretmen örgütü TÖB-DER'in yaptığı ve belgelediği resmi açıklamaya göre, Milliyetçi Cephe hükümeti zamanında 5700'den fazla öğretmenin sadece siyasal nedenlerden ötürü görev yerleri değiştirilmiş, bu öğretmenler uzak illere ilçelere ve köylere gönderilmişlerdir.

TÖB-DER'in yaptığı resmi açıklamalara göre son beş yıl içinde, Milli Eğitim Bakanlığı'nın örgüt üyesi öğretmenler hakkındaki haksız tasarruflarından ötürü 3006 öğretmen Danıştay'a başvurmuştur. Bu davaların 2266' sının 15 Mayıs 1975 ile 20 Mayıs 1977 tarihleri arasında açıldığı gözönünde bulundurulursa, Milliyetçi Cephe hükümetinin öğretmenler üzerindeki baskısının derecesi daha iyi anlaşılır. Öte yandan gene TÖB-DER, son üç yıl içinde 17 üyesinin siyasal nedenlerle hayatlarını kaybettiklerini, şu anda 16 öğretmen üyenin siyasal nedenlerle cezaevinde tutuklu bulunduğu, gene örgüt üyesi 261 öğretmenin siyasal nedenlerle öğretmenlik görevlerine Bakanlık tarafından son verildiği aynı örgüt tarafından resmi belgelerle açıklanmıştır.

Siyasi iktidarın, düşünsel olarak kendisine muhalif eğilim taşıyan öğretmenlere baskısına son bir örnek olarak en büyük muhalefet partisinden senatör seçimleri için adaylığını koyan bir yüksek okul öğretmeninin başkent Ankara'da görevinden alınarak uzak bir ile tayin edilmesidir. Bu öğretmen hakkında daha önce de böyle bir karar alındığı fakat bu kararın Danıştay'ca durdurulduğu, Bakanlığın siyasal nedenlerle bu yeni tayini gerçekleştirdiği bildirilmektedir. (Cumhuriyet, 18.5.1977, sf. 9) Bu olay binlerce örnekten sadece bir tanesidir.

Öğretmenler ve diğer devlet memurları üzerindeki siyasi baskılar öylesine artmıştır, o denli keyfi uygulamalara varmıştır ki, örneğin bir lise müdürü, ramazan ayında oruç tutmadıkları ve sigara içtikleri gerekçesiyle iki öğretmen hakkında soruşturma açabilmekte (Cumhuriyet, 23.9.1976) ya da bir başka yerde vali, yasal bildiri dağıtan 10 öğretmeni birden işten el çektirebilmektedir. (Cumhuriyet, 9.9.1976)

Türkiye öğretmenlerinin örgütü TÖB-DER Genel Merkezi bütün bu baskı ve kıyımlar hakkında gerekli verilerle Cumhurbaşkanı'na başvurmuşsa da (Cumhuriyet, 8.8.1976), bir sonuç alınamamıştır.

Devlet memurları üzerinde siyasi amaçlı bu uygulamalar zaman zaman toplu kıyımlara kadar varmıştır. Örneğin İş ve İşçi Bulma Kurum'nda 66 memurun topluca böyle bir uygulamaya mâruz bırakıldığı bilinmektedir. (Cumhuriyet, 15.8.1977)

Siyasi iktidar kendi politikasını daha iyi uygulayabilmek için İçişleri Bakanlığı'na bağlı emniyet müdürleri arasında toplu nakil ve tayinleri yapmaktan çekinmemiştir. Örneğin ülkemizin 67 ilinin 52'sindeki emniyet müdürlerinin ve bir kısım müdür yardımcılarının görev yerleri topluca değiştirilmiştir. (Cumhuriyet, 14.8.1977) Bu büyük operasyon, Milliyetçi Cephe hükümetinin, polis örgütünü yeni baştan düzenleyerek kendi politikasına tümüyle uyumlu hale getirdiğinin kanıtlarından birisidir.

Keza anti-demokratik emirlere uymayan ya da Pol-Der adlı derneğe üye olan polislerin de baskı altında tutuldukları, uzak kent ve kasabalara sürgün edildikleri gene bizzat sözkonusu dernek yöneticileri tarafından müteaddit defalar açıklanmıştır.

Bu konuda en çarpıcı örneklerden birisi MHP yöneticilerinden birisinin radyoda yaptığı bir seçim konuşmasında görülmüştür. Hatip, iktidara geldikleri takdirde devlet dairelerinde gizli bir polis servisi kurarak memurları kontrol edeceklerini söylemiştir. (Politika, 24.5.1977) Bu uygulama Hitler'in

Gestapo'ya verdiği görevlerden farklı değildir.

Türkiye'de, iktidara muhalif olanlara karşı uygulanan siyasi baskıların bir parçası olan devlet memurları üzerindeki bu anti-demokratik tasarruflar da, keza Türkiye Cumhuriyeti'nin imzalamış olduğu Helsinki Senedi'ne ve ona ışık tutan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ile Avrupa İnsan Haklarını Koruma Sözleşmesi'ne aykırıdır.

II

SEYAHAT ve HABERLEŞME ÖZGÜRLÜĞÜ ÜZERİNDEKİ KISITLAMALAR

Ülkemizdeki anti-demokratik uygulamalardan birisi de siyasal nedenlerle yurt dışı seyahatlarının üzerinde yapılan kısıtlamalardır.

Siyasi iktidara muhalif düşünceler taşıyan özellikle solcu eğilimli olarak bilinen bir kısım politikacı ve yazara yurt dışına çıkış izni verilmemektedir. İçişleri Bakanlığı'na bağlı olan emniyet müdürlüklerinin yetkisindeki pasaport izni böylelikle siyasal nedenlerle kayıda tâbi tutulmakta ve böylece seyahat özgürlüğü politik amaçlarla kısıtlanarak siyasî iktidarın bir kısım yurttaşlar üzerindeki bir baskı unsuru olarak kullanılmaktadır.

Zaman zaman gazetelerde de yansıyan bu gibi olaylara iki örnek olarak İstanbul Barosu yönetim kurulu üyelerinden Avukat Turgut Kazan'a ve Ankara'da münteşir Yürüyüş dergisi yazarlarından Yalçın Küçük'e İçişleri Bakanlığı'nca pasaport verilmediği gösterilebilir.

Bazı durumlarda düşüncelerinden ötürü yargılanan yazarların veya politikacıların yurt dışına çıkmalarının Mahkeme kararıyla yasaklandığı görülmektedir. Özellikle yukarıda sözü geçen TCK'nun 141 ve 142'nci maddelerinden yargılanan kimi sanıkların yurt dışına çıkmaları mahkeme kararlarıyla önlenmektedir.

Siyasal amaçlarla yurt dışına seyahat özgürlüğünün kısıtlanması Helsinki Senedi'nin özüne ve ona ışık tutan Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 13'üncü maddesine aykırıdır. Sözkonusu maddede şöyle denilmektedir:

MADDE 13 — (1) Herkes herhangi bir Devlet arazisi dahilinde serbestçe gidip gelmek ve memleketine tekrar dönmek hakkını haizdir.

MADDE 13 — (2) Herkes, kendi memleketi de dahil olmak üzere, her memleketi terketmek ve memleketine tekrar dönmek hakkını haizdir.

Türkiye'de pasaport müsaadesinin nasıl bir siyasal baskı mekanizması olarak kullanıldığının yakın yıllardaki en acı, en insanlık-dışı örneği, İstanbul Teknik Üniversitesi Öğrenci Birliği eski başkanlarından, İnşaat Y. Mühendisi Harun Karadeniz'e yapılan anti-demokratik ve insanlık düşmanı uygulamadır.

Harun Karadeniz 12 Mart'ın sıkıyönetim koşulları altında bir ithamla sıkıyönetim mahkemelerinde yargılanmış ve bir süre tutuklu kalmış daha sonra tahliye olmuştu. Çekmekte olduğu hastalık nedeniyle tedavi gören Karadeniz'in elinde bu hastalığın Türkiye'de tedavisinin mümkün olamayacağını Türkiye'nin tıbbî teknik olanaklarının bu hastalığı tedaviye yetmeyeceğini, bu nedenle kendisinin yurt dışında tıp bilimi bakımından daha gelişmiş bir ülkede tedavi olması gerektiğini belirten resmî bir hastane raporu bulunduğu halde uzun yıllar kendisine siyasal nedenlerle, pasaport verilmemiştir. H. Karadeniz geniş demokratik kamuoyunun çabaları sonucunda neden sonra pasaport alabilmişse de, tedavi için gittiği

İngiltere'de kendisine yapılan konsültasyon sonucunda «tedavide çok gecikildiği, artık yapılacak hiçbir şey olmadığı» söylenmiştir. Nitekim siyasal iktidarların bile bile ölüme mahkûm etmiş olduğu Harun Karadeniz birkaç ay sonra ölmüştür. Bu olay Türkiye'nin demokrasi tarihinin en acı olaylarından birisi olduğu gibi insan haklarının nasıl da amansız bir baskı altında tutulduğunun en karakteristik örneklerinden birisidir.

Öte yandan, Avrupa Konseyi'ne üye olmayan ve vizeye tâbi bazı Avrupa ülkelerinden, özellikle sosyalist ülkelerden Türkiye'ye gelmek isteyen bazı sendikacılara —Komünist Parti üyesi oldukları gerekçesiyle— vize verilmediği haberleri zaman zaman gazetelerde yer almaktadır. Bu husus da Helsinki Belgesi'ne tümüyle aykırıdır. Çünkü Helsinki ilkeleri sosyal sistemi ayrı olan ülkeler arasında ekonomik, teknik, bilimsel ve kültürel işbirliğini öngörmektedir. Sosyalist ülkeler ile Türkiye arasında Ankara hükümetinin koyduğu belli kısıtlamalar, bu ilkeler doğrultusunda Helsinki ruhuna aykırı düşmektedir.

Öte yandan yurdumuza gelen bazı yabancı sanatçılara politik amaçlı baskılar uygulanmaktadır. Örneğin, Avrupa ülkelerinden meşru pasaport almış üç Şili'li sanatçı, Türkiye'ye geldiklerinden bir süre sonra sınır dışı edilmişlerdir. (Cumhuriyet, 18.11.1976)

Gene meşru Avrupa pasaportu taşıyan ve Zimbabwe'deki (Rodezya'daki) ırkçı azınlık rejimine karşı politik mücadele veren ZANU isimli örgütün Türkiye'ye gelen temsilcileri de aynı şekilde hükümet makamları tarafından yurtdışına çıkarılmışlardır.

Türkiye'de yabancı uyruklu yurttaşlar ve özellikle yabancı öğrenciler üzerinde baskılar vardır. Bu öğrenciler arasında en fazla baskı İran'lı öğrencilere uygulanmaktadır. İran'ın SAVAK adlı dünyaca meşhur kanlı örgütünün ajanları da Türkiye'deki İranlı öğrenciler üzerinde bir başka baskı unsurudur. Bu öğrencilerin bir kısmı zaman zaman sudan gerekçelerle sınırdışı edilmektedirler.

Bu son örneklerde göstermektedir ki, bugünkü Milliyetçi Cephe partileri adı verilen koalisyon, Şili gibi, İran gibi, Rodezya ırkçı-beyaz azınlık rejimi gibi faşist ve despotik rejimler paralelinde davranmaktadır.

Haberleşme Özgürlüğü Üzerindeki Siyasal Kontrol

Türkiye'de haberleşme özgürlüğü çeşitli yollardan ihlâl edilmektedir. Özellikle siyasal eğilimli amaçlarla mektupların açıldığı, telefonlar dinlendiği kamuoyunda bilinmektedir.

1971 yılında İstanbul 1 No'lu Sıkıyönetim Mahkemesi'nde yargılanan eski bir siyasi polis şefi, kendisinin İstanbul siyasî polis müdürü olduğu sıralarda saatte 35 bin mektubu açıp inceleyebilecek teknik olanaklara sahip bulunduklarını ve mektupların kontrol edildiğini söylemişti.

Aynı sıkıyönetim mahkemelerinde görülen bir kısım siyasî dâvâlarda savcılar sanıkların daha önceki yıllarda yazmış olduğu ve o sıralarda siyasî polisin postaneden çıkarttıkları fotokopiler, mahkeme heyetlerine delil olarak sunulmuşlardı. Örneğin İstanbul Sıkıyönetim Mahkemelerinde gözüken düzmece dâvâlardan «TKP Davası» diye adlandırılan dâvâdaki deliller dosyasının hemen hemen tamamını arada ismi geçen sanıkların daha önceki yıllarda biribirlerine yazmış oldukları mektupların siyasî polis zamanında postada tesbit edilmiş fotokopileri oluşturmaktaydı.

Mektupların postada gizli polis tarafından kontrol edilmesi konusunda TBMM zabıtlarına geçmiş bir kaynak göstermekle yetineceğiz.

Millet Meclisi'nin 27.2.1975 tarihli

kapalı oturumunda, aynı zamanda avukat olan ve sıkıyönetim mahkemelerinde bazı sanıkların avukatlığını yapmış olan Siirt Milletvekili İdris Arıkan şunları söylüyordu:

«1971 yılından sonra Diyarbakır ve Siirt illerinde ilân edilen sıkıyönetim sebebiyle kurulan sıkıyönetim mahkemelerinde muhakemesi yapılan bazı sanıkların müdafiliğini, avukat olarak o zaman yapmıştım ve o zamanlar müşahade ettim ki Millî Emniyetin vermiş olduğu raporlara istinaden, hukuk ilkeleri, şahıs hak ve hürriyetleri ayaklar altına alınmakta, çiğnenmektedir. Muhterem arkadaşlar, bir avukat olarak şu müşahademi arzediyorum; o duruşmalarda aynen şu durumlarla karşılaşmışımdır.

Dosyada Millî Emniyetin beyaz bir kâğıda yazılmış bir ibâresi var. Diyor ki: «Bu şahsın, Irak'da falan falanla ilişkisi olduğu tesbit edilmiştir, bu adama şu adama şu tarihte şu mektup gelmiştir, bu adam şu tarihte şu mektubu göndermiştir ve Irak'da bulunan bazı kişilere yardım vaadinde bulunmuştur» diye mücerret bazı beyanlar yer almaktaydı o raporlarda ve altlarında sadece kuru bir mühür yatan o belgelere istinaden, şahıs hak ve hürriyetleri kısıtlanmış, cezalar verilmiştir. Biz avukat olarak o zamanlar sayın mahkeme heyetine diyorduk ki, 'Peki bu sanık hakkında, sanıkla ilgisi olduğu iddia edilen bu mektuplar nereden ele geçirilmiş? Ne zaman yakalanmış? Kimin evinde tutulmuş? Bu sanığın evinde yapılan aramada böyle bir şey ele geçmiş mi?' diye sorduğumuzda, sıkıyönetim savcıları bize şu cevabı veriyorlardı, diyorlardı ki; 'Bu konuda tahkikat istemek, Millî Emniyetin istihbarat çalışmalarını öğrenmeye mâtuf kısıtlı bir beyandır, bu nedenle bunu araştırmaya lüzum yoktur' diyorlardı» (TBMM Tutanak Dergisi, 27.3.1975 Perşembe, sf. 13)

Görüldüğü gibi Türkiye'de siyasal nedenlerle gizli polis servisi sadece mektupları postadan açıp fotokopisini almakla yetinmiyor, onları aynı zamanda savcılar aracılığıyla suç isnadı için de kullanıyor ve bu kanunsuzluk gösterildiğinde demokratik hakları savunan kimseler, gizli polis servisinin haber alma yöntemlerini öğrenmekle suçlanıyorlar.

Gene 12 Mart rejimi sırasında sıkıyönetim mahkemelerinde bazı davalarda telefonların dinlenmesiyle tesbit edilmiş bantlar ya da evlere alıcı koymak suretiyle elde edilmiş olduğu söylenen konuşma bantları savcılıklar tarafından mahkemeye delil olarak sunulmuştu

Ayrıca eski Başbakan ve Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Bülent Ecevit'in kullandığı ve devlete ait olmayan telefonlardan birisinin ücretinin uzun süre Millî İstihbarat Teşkilâtı tarafından ödendiği açıklanmış ve o sıralarda kamuoyunda «İkinci Watergate Skandalı» olarak nitelenmişti.

Haberleşme özgürlüğünün kısıtlanması uluslararası planda bazı yabancı gazetecilerin Türkiye'deki yasal haber toplama faaliyetlerini de gölgeleyecek uygulamalara varmaktadır.

Örneğin Türkiye'de dökümanter bir film hazırlamak üzere gelen İsveç Televizyonundan bir ekibin hazırladığı filmlerin büyük çoğunluğuna resmi makamlar tarafından el konmuş ve kendileri sınır dışı edilmişlerdir. Daha sonra, yanlarında götürebildikleri film parçalarıyla dökümanter bir film kordelası hazırlayan İsveç televizyoncuları, bu filmi «Türkiye'yi Tehdit Eden Faşizm» adıyla İsveç televizyonunda üç kez yayınlamışlardır. Olayla ilgili özet haber şöyledir:

«Bilindiği gibi, Türkiye'de film çekmekte olan İsveç TV temsilcilerinin filmlerinin büyük bir bölümüne el konulmuş ve ancak çok az bir bö-

lümü yurt dışına çıkarılabilmişti. Bu durumdan önce çekilip yurt dışına çıkarılabilen bölümlerden oluşan film büyük ilgi ile karşılanmıştır. Film yapımcıları, polis tarafından el konulan filmler arasında, CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit ile İsveç TV'si için yapılmış bir özel mülâkat ve TBMM'nin bir kavgalı oturumu bölümlerinin de bulunduğunu açıklamışlardır.

Sınır dışı edilen İsveç TV'sinin ünlü röportajcısı Holmvist programın başında bir açıklama yapmış, Helsinki anlaşmasına bizzat imza atan Başbakan Demirel'in anlaşma hükümlerine aykırı bir tutumla kendilerini sınır dışı ettirdiğini belirtmiş, ancak, buna rağmen Türk dostu kalmaya devam edeceğini açıklamıştır.» (Cumhuriyet, 30.4.1977)

İsveç Televizyon muhabirinin belirttiği gibi bu ve benzeri uygulamalar Helsinki Nihai Senedi'ne ve ona ışık tutan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ile Avrupa İnsan Haklarını Koruma Sözleşmesine aykırıdır.

III

DEMOKRATİK VE KÜLTÜREL HAKLAR SORUNU

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı Nihai Senedindeki en önemli maddelerden birisi de birinci bölüm yedinci maddenin son paragrafı ile 8.'ci maddede dile getirilmiştir. Şöyle ki:

7 — ... Topraklarında ulusal azınlıklar bulunan iştirakçi devletler, bu azınlıklara da insanların kanun önünde eşitlik hakkını tanırlar; insan haklarından ve temel özgürlüklerden gerçekten yararlanma imkânı verirler ve bu şekilde, azınlıkların yasal çıkarlarını korurlar.

8 — Halkların haklarının eşitliği ve halkların kendi kaderini tayin hakkı:

Halkların haklarının eşitliği ve halkların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesi ışığında bütün halklar, tamamen hür olarak, istedikleri şekilde hiçbir dış baskı olmadan iç ve dış siyasî statülerini belirlemek ve arzuladıkları biçimde siyasî, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimlerini düzenlemek hakkına her zaman sahiptirler...

Keza aynı belgenin IV cü bölümünde şöyle denilmektedir:

«Ulusal azınlıklar veya bölgesel kültürler:

İştirakçi devletler ulusal azınlıkların veya bölgesel kültürlerin, kendi aralarında kültürün çeşitli alanlarında katkıda bulunabileceklerini kabul ederler. Kendi topraklarında böyle azınlıklar veya kültürlerin varolması halinde vatandaşların kanunî çıkarlarını gözönünde bulundurarak bu katkıyı kolaylaştırmaya karar vermişlerdir.»

Türkiye'de bu temel ilkeler ihlal edilmektedir:

a — Birincisi, Siyasî Partiler Kanunu'nun 89'ncu maddesinde, siyasî partilerin Türkiye'de yaşayan herkesi Türk kabul etmeleri zorunluluğu getirilmekte ve Türk kültüründen başka bir dilin ve kültürün geliştirilmesini savunmak yasaklanmaktadır Nitekim bu maddeye dayanarak Türkiye İşçi Partisi 1971'de kapatılmıştır.

648 sayılı Siyasî Partiler Kanunu 89. Maddesinde şöyle denilmektedir:

«Siyasî partiler, Türkiye Cumhuriyeti Ülkesi üzerinde millî veya dinî kültür farklılıklarına yahut dil farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğunu ileri süremezler. Siyasî partiler, Türk dilinden ve kültüründen gayri dil ve kültürleri korumak veya geliştirmek veyahut yaymak yoluyla Türkiye Cumhuriyeti Ülkesi üzerinde azınlıklar yaratarak

millet bütünlüğünün bozulması amacını güdemezler.»

Görüldüğü gibi bu maddeler Helsinki Belgesine aykırıdır.

b — İkinci olarak, Türkiye'de Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olup da köken olarak Türk olmayan vatandaşlar üzerinde ırkçı ve şoven baskılar uygulanmakta, bu konudaki mevcut anti-demokratik yasaları da çiğneyecek şekilde insanlık dışı uygulamalar sürmektedir.

Amnesty Raporu ve Kürtler

Şimdi, Uluslararası Af Örgütünün Türkiye hakkında hazırladığı raporun 9'uncu bölümüne dikkat çekmek isteriz. «Kürtler» başlığını taşıyan 9'uncu bölümünde şöyle denilmektedir:

«Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunu izleyen 1925 Kürt ayaklanmasından beri Kürtler asimile edilmek için çeşitli baskılara maruz bırakılagelmişlerdir. Resmî makamlar tarafından Kürtçe konuşan vatandaş olarak nitelendirdikleri ve varlıkları resmen kabul edilmediği için Türkiye'deki Kürtler'in sayısı konusunda elde kesin rakam yoktur. «Kürt»ler adlı, «azınlık hakları grubu»nun raporunda «Türkiye'de yaşayan Kürtler'in sayısının üç milyondan sekiz milyona kadar değişebileceği» yazılıdır. Raporda, en aşağı rakamlar kabul edilse bile bunun çeşitli ülkeler içinde yaşayan en büyük Kürt azınlığının Türkiye'de bulunduğu anlamına geldiği de ifade edilmektedir. 1924'te çıkarılan bir yasaya göre resmî yazışmalarda Türkçe'den başka bir dil kullanılması yasaklanmıştır. 1964' te çıkan Siyasal Partiler Yasası, etnik esasına dayalı parti kurulmasını engellemektedir.

1970 yılında Kürtler üzerindeki kültürel baskılara karşı mücadele için kurulan Devrimci Doğu Kültür Ocakları Nisan 1971'de ilân edilen sıkıyönetimle birlikte yasaklanmıştır. Bu kapatmadan önce bile DDKO yöneticileri tutuklanıp «ayrılıkçılık»la suçlanmışlardır. Ayrılıkçılık Türk Anayasasının 57. maddesine göre yasaklanmıştır. Türkiye İşçi Partisi 1971'in 20 Haziranında, Anayasa Mahkemesi tarafından kararlarında Kürtlere yapılan baskıları kınayan bölümlere yer verdiği için kapatılmıştır. Daha sonra TİP yöneticileri «ayrılıkçı siyaset güttükleri» gerekçesiyle 15 yıla kadar hapis cezasına çarptırılmışlardır. DDKO yöneticileri 1972 Aralığında 10 - 25 yıl arasında hapse mahkûm olurken 1971 - 73 dönemindeki sıkıyönetim boyunca çeşitli Kürt aydın ve eylemcileri çeşitli iddialarla tutuklanmışlardır.

1974 Genel Affı ile 146. maddeden hüküm giymişler dışında tüm tutuklular tahliye edildiği halde Kürt separatistleri üzerinde koğuşturmalar devam etmektedir.

Son dönemlerde değişen hükümetler bakımından Türkiye'deki Kürtler'in durumu temelden hiçbir değişikliğe uğramamakla birlikte, baskı zamanlarında Kürtler'e karşı baskılar da artma gözlenmektedir.» (a.g.e. sf. 9 - 10, Keza, Vatan Gazetesi, 26.4.1977, sf. 4)

Keza aynı raporun tutuklularla ilgili 4. bölümünde özellikle Diyarbakır Cezaevi'nde birçok «Kürt separatist»nin tutuklu bulunduğu belirtilmektedir. (a.g.e. sf. 6)

Doğu Anadolu'da Kürtler üzerindeki şoven ve ırkçı, insanlık dışı uygulamaların büyük çoğunluğunun gazetelere bile yansıtılması yetkililer tarafından çeşitli şekillerde önlenmekte, ya da gazetelerin yerel muhabirleri bu konuda korku altında bulunmaktadırlar. Ayrıca

gazete merkezlerine ancak en önemlileri yansıtılan böyle olaylara ancak ilerici basın kısmen yer verebilmektedir.

Bu husus zaman zaman Doğu'lu bazı milletvekilleri tarafından parlamentoya yansıtılırsa da, bir sonuç alınmaz. Buna en son örneklerden birisi olarak Hakkari Milletvekili Mikail İlçin'in Doğu Anadolu'da halk üzerindeki insanlık dışı, kanunsuz uygulamalar hakkında geçen yıl biri Başbakanlığa verdiği ve Başkale olayını dile getiren önergesinin diğeri ise Doğu'daki insanlık dışı uygulamalar konusunda Meclis Araştırması isteyen önergenin gündeme dahi alınmaması gösterilebilir.

Bu konuyla ilgili özet haber şöyledir:

> **«Mikail İlçin, birkaç gün önce verdiği ve Başbakanın cevaplandırmasını istediği soru önergesinde de 9 Ağustos günü Başkale ilçesinin güvenlik köyünde jandarmaların halka ateş açması ile ilgili olarak ne gibi adlî ve idarî işlemlerin yapılmış olduğunu sormuştu.**
>
> **CHP Hakkari Milletvekili İlçin, Çukurca'daki seyyar jandarma Bölük Komutanı'nın 9 Ağustos günü köyü askerlerle basarak koyun sürüsünü sınıra doğru sürmeye kalkıştığını, köylünün buna engel olmak istemesi üzerine birliğe emir vererek köylülerin üzerine dört saat süreyle ateş açtırdığını, köylülerin evlere kapandığını bu kanunsuz ve insanlık dışı hareket sırasında bazı köylülerin ayrıca dövüldüğünü daha sonra da jandarmaların sınıra sürmek istedikleri sürü hakkında zabıt tutulduğunu ve hayvanların sınır dışına kaçırılmak istenirken yakalanmış izlenimi verilerek sürü bedelinin yüzde ellisinin alınmak istendiğini, ayrıca bu şekilde köylüleri korkutarak şikâyet yolunu böyle bir tehditle kapatılmak istendiğini söylemiş, olayın sorumluları hakkında adlî ve idarî tahkikat yapılmasını istemiştir.» (Kitle Dergisi, 27.9.1976, sf. 4)**

Hakkari Milletvekili İlçin'in Doğu'daki ȧnti-demokratik ve insanlık dışı uygulamalar hakkında Meclis Soruşturması açılmasını isteyen önergede özetle şöyle denilmekteydi:

> **«Son iki üç yıl zarfında Doğu ve Güneydoğu illerimizin ve bilhassa hudut kesimine düşen kasaba ve köylerde jandarmanın zulüm ve baskısı artık katlanılmaz boyutlara ulaşmıştır.**
>
> **Çukurca'nın Ormanlı köyüne jandarmanın yaptığı baskında dayak ve falaka korkusundan dağlara çekilen köylüler 8 günden beri evlerine dönememişlerdir.**
>
> **Son üç-dört ay zarfında Şemdinli ilçemizde suçsuz vatandaşlara, köy muhtarı da dahil atılan dayak, Yüksekova ilçemizde kaçakçılık bahane edilerek öldürülen vatandaşlarımız, Çukurca ilçesine seyyar jandarmanın bölüğüne emir vererek hedef göstermeksizin sabaha kadar kaza merkezini ateş altında tutmak, adî bir zabıta vakası üzerine Uludere Jandarma Birlik Kumandanının kumandasındaki komando birliğinin Uzun Geçit kasabasına yapmış olduğu baskın sırasında yasalara aykırı olarak gece sabahlara kadar evlerinin aranması, karakola götürülen 60 vatandaşın dayaktan geçirilmesi ve en son Başkale ilçemizin Güvenli köyünü basan 30 kişilik jandarma müfrezesinin gece saat 23 sıralarında köylünün üzerine ateş açması, köylünün kapı ve pencereleri kırılmak üzere evlere girilmesi, bölüğe götürülen 2 vatandaşın dayaktan mütevellit hastanelik edilmesi olayları bölgede, jandarmanın yasalar dışı baskı ve zulmünün somut kanıtlarıdır.**
>
> **Vuku bulan bu olaylar ayrı ayrı ve zamanında İçişleri Bakanına intikal ettirildiği halde Bakan gerekli tedbirleri almamış ve hadiseler karşı-**

sında aczini göstermiştir.» (a.y.)

Bir milletvekilinin yazılı sözlü sorusunun ve önergesinin bile yanıtsız bırakıldığı düşünülürse, Doğu'daki yurttaşlarımızın haklarını aramak ve kanunsuzlukları önlemek için başvuracakları bir merciin olmadığı kolayca anlaşılır.

Türkiye'de Doğu Anadolu'da yaşayan ve sayılarının tahminen sekiz milyon olduğu sanılan (bir başka deyimle yaklaşık olarak Türkiye nüfusunun beşte birini oluşturan) topluluk T.C. yurttaşı olmakla birlikte etnik, dil ve kültür gibi temel belirleyici faktörlerin de gösterdiği gibi Türk değildirler. Kendileri Kürt olan, ana dil olarak Kürtçe konuşan ve Kürt kültürüne sahip olan sözkonusu halk topluluğunun yasal planda —Helsinki Belgesinde gösterilen ilgili— hiçbir demokratik hakkı yoktur.

Kendi dillerinden eğitim ve öğrenim yapmak, kendi dillerinden yayın çıkarmak ve kendi dillerini, kültürlerini geliştirmek gibi en basit demokratik hakları bile, Türkiye'deki mevcut yasalarla tümüyle yasaklanmıştır.

Başlı başına bir halk topluluğu olan Kürtlerin, Helsinki Belgesi'nde öngörülen 8. ve 7. maddedeki haklar tanınmadığı gibi, bu yurttaşlar üzerinde sürekli bir baskı, asimilasyon politikası ve şoven tutumlar uygulanmaktadır. Bu gerçeği dile getirerek en doğal demokratik hakları savunanlar bile siyasî iktidarlar tarafından «bölücü», «devlet düşmanı», «vatan haini» v.b. gibi suçlamalarla itham edilerek, yargılanmaktadırlar. Resmi merkezi politikanın uygulayıcıları durumundaki Doğu'daki devlet yetkilileri çeşitli vesilelerle bu halk üzerine sürekli ve insanlık dışı uygulamalarda bulunmaktadırlar. Bu tutumlar bazan öyle raddelere varmaktadır ki, bizzat iktidar partilerine mensup olan yerel politikacılar bile böylesi uygulamaları protesto etmektedirler. Bunun en son örneklerinden birisi, Güneydoğu Anadolu'daki Silopi ilçesinde bir jandarma komutanının 24 Aralık 1976'da emir vererek halka yaylım ateşi açtırması sonucunda üç kişinin yaralanması olayında, oradaki CHP AP ve MSP ilçe başkanlarının ortak bir bildiri yayınlayarak bu tutumu protesto etmeleri gösterilebilir. Burada adı geçen üç parti örgütünden ikisinin şimdiki siyasal iktidarı oluşturan koalisyonun iki büyük partisine mensup olmaları dikkat çekicidir.

Hakkari Milletvekili İlçin'in de gösterdiği gibi Doğu'da jandarma birlikleri ve askerî komandolar geniş halk yığınları üzerinde insanlık dışı baskı ve terör uygulamaktadırlar.

Doğu'daki ırkçı şoven uygulamalar zaman zaman Cumhuriyet Senatosu'nda dile getirilmekte, fakat tıpkı Meclis'deki gibi onlar da cevapsız bırakılmakta ya da geçiştirilmektedir. Örneğin İstanbul CHP Senatörü Mehmet Feyyat'ın 1975 yılı Ekim ayında Adalet Bakanlığı'na yönelttiği soru önergesinde şöyle denilmektedir:

> **«Hakkari - Beytüşşebbap ilçesinden Ahmet Adıyaman ile jandarma Komutanı ve C. Savcısı arasında vaki karşılıklı tartışma ile adı geçen şahsın öldürülmesi ve bütün köy halkının perişan bir halde köyü terk etmesine yol açacak biçimde vahim sonucun kamuoyunda yarattığı derin üzüntüyü dile getiren 29.9.1975 günlü gazetelerdeki haberin gerçeğe uygun olup olmadığı?**
> **45 sayılı Yüksek Hakimler Kurulu Kanunun 77'inci maddesine dayanarak çıkarılan C. Savcılarını atama nakli yönetmenliğinde genellikle Doğu Anadolu bölgesini kapsayan 5. ci bölgeye atanan C. savcılarının kıdem ve tecrübelerinin bulunup bulunmadığı Doğu Anadolu'daki bütün ilçelerde görev yapan C. Savcılarının Ağır Ceza Merkezlerinde merhum eski Adalet Bakanı Osman Şevki Çiçekdağ zamanında uygulandığı gibi görev yapıp yapmadıkları?**

Orta çağdan beri devam edegelen feodal bünyeyi havi asayişi hamil bir potansiyeli haiz bu nev'î bölgelerde görevlendirilen C. Savcılarında kıdem, nitelik ve tecrübenin aranmamasının nedeni nedir? Bu bölgelerde görevlendirilen C. Savcılarının kişisel mutluluğu ile hizmet gördükleri halkın adaletten nasiplenmelerinden sizce ve Yüksek Savcılar Kurulunca hangisi ön planda tutulmakta ve yekdiğerine tercih edilmekte midir?

Tecrübeli ve yetenekli kamu görevlilerinin bu bölgelerde çalışmaları hususunda ne gibi olanaklar sağlanmakta ve yaşama kolaylığı hususunda tedbirler alınmakta mıdır?

C. Güven Partisi Genel Başkanı Turhan Feyzioğlu 1969 yılında Van ilinde (bütün tecrübesizler ve sabıkalılar, sürgünler Doğu Anadolu bölgesine gönderilmektedir) şeklindeki beyanı doğru mudur? Doğru ise, vatan cephesinin devamı MC hükümetinin bu konudaki görüşü nedir?» (Yeni Ortam, 3.10.1975)

Son yıllarda Doğu'da vukubulan olaylardan basına yansıyanlarından birkaç örneği aşağıda özetlenmiştir:

1975 yılı Eylül ayında Hakkâri'nin Beytübşebap ilçesinin Tuzluca köyünde bir ağanın Savcı ve Jandarma yüzbaşısı ile giriştiği bir tartışma sonucunda silahına davranması ve jandarma tarafından öldürülmesi sonucunda, ağanın oğlu altı jandarmayı öldürür. (Cumhuriyet 29.9.1975) Bunun üzerine jandarma birlikleri halkın üzerine zulüm uygulamaya girişirler. (Cumhuriyet, 10 Ekim 1975) Olayın halkla hiçbir ilgilisi bulunmadığı, suçlu durumda bulunan sadece ağanın oğlu ve birkaç adamı olduğu halde, o ve civar köylerdeki geniş bir halk topluluğu üzerinde terör estirilmiş ve yöre halkı korkudan evlerini ve köylerini terkederek dağlara çekilmişlerdir. Bu konuda Hakkâri Milletvekili Mikâil İlçin ile Mardin Milletvekili Nurettin Yılmaz yaptıkları basın toplantısında özetle şunları söylemişlerdi:

«Olay Tuzluca köyünde vuku bulmasına rağmen Jirikan asiretine mensup tüm köylerin boşaltılış nedeni yaratılan terör havasındandır. Suçlu, olayın yaratıcısı savcının da iddia ettiği gibi azami 10 kişi olmana rağmen, 2.000'i aşkın komando askerinin köyleri kuşatmaları bir nev'î işgal havasını yaratmaktadır. Basında çıkan haberlere ve çeşitli müracaatlarımıza rağmen hiçbir yetkilinin jandarmanın bir operasyona geçeceği haberini yalanlamaması, sükût geçmesi ikrar ve kabûl anlamına gelir. MC Hükümeti mensuplarının bu dehşet verici haberlere rağmen tüylerinin dahi kıpırdamayışları, günlerdir ses çıkarmamaları, bir gizli emelin tahakkukuna yürekten katıldıkları anlamına gelir.

Dolaşan söylentilere çok sayıda ajan provakatörün halk arasına girip, halkı bir silâhlı çatışmaya teşvik ettiği hayretle öğrenilmiştir. Doğu halkına karşı korkunç ve tüyler ürpertici fikirler taşıdığı herkesçe bilinen ve Başvekil Yardımcısı Mevkiinde bulunan Alpaslan Türkeş'in içinde bulunduğu MC Hükümetinin, altı jandarmanın öldürülüşünü bir neden ve kaçırılmaz bir fırsat olarak değerlendirmesinden ve faşizan bir uygulamaya ve hatta Hakkari halkının jenositinden endişe etmekteyiz. Komandolar köylerde iken ve köyleri işgal ederken hiçbir köylünün korkularından köye inmeleri mümkün değilken, komandoların olanak dışı olan bu isteklerinde ısrar etmeleri de manidardır. Terörist havanın bölgeden dağılabilmesi komandoların olayla ilgisi olmayan köyleri boşaltmalarıyla ancak mümkün olabilir kanısındayız.» (Y. Ortam, 10.10.1975)

Bu olayla ilgili olarak yörede estirilen terör nedeniyle çevre halkı uzun

süre korku altında yaşamış, köylerine dönememiş ve kimisi ise temelli olarak o bölgeden ayrılmak orunda kalmışlardır. (Yeni Ortam, 26.10.1975) Çevre köylerdeki halk, köylerine ve evlerine dönebilmek için; köylere yerleşmiş, çevrede mevzilenmiş askeri komando birliklerinin çekilmelerini talep etmişlerdir. (10.10.1975)

Resmi yetkililerin ve jandarma görevlilerinin Doğu'daki halk üzerinde kanunsuz, anti-demokratik ve insanlık dışı uygulamalar arasında jandarma dayağı ve işkence de önemli bir yer tutmaktadır. Gaiantep Milletvekili İbrahim Hortoğlu, fotoğraflarla kanıtladığı bir işkence olayı hakkında İçişleri Bakanlığına soru yöneltmiştir:

> **«CHP Gaziantep Milletvekili İbrahim Hortoğlu, İçişleri Bakanının yazılı olarak cevaplandırmasını istediği önergesine, konu ile ilgili olarak bir de fotoğraf eklemiştir. Arkası dönük ve çıplak bir vatandaşın, sırtında ve kaba etlerinde dövülme ve yerde sürüklenme belirtilerinin apaçık görüldüğü fotografla ilgili olarak, İçişleri Bakanına şu soru yöneltilmektedir:**
>
> **«Gaziantep'in, Kilis ilçesi Musabeyli nahiyesi Fericek köyünden Şiho Demir, gece saat 24.00 sıralarında Ispanak Karakol Komutanı Başçavuş R. Özşahin ve emrindeki jandarmalar tarafından evinden alınarak hunharca dövülmüştür. Bu durum insan haysiyetine hak ve hürriyetlere, hukuk devletine aykırı bir davranıştır. Çeşitli işkenceler yapılarak jeep arkasına bağlanarak yerlede sürüklenmiş olan Şiho Demir ayrıca falakaya yatırılarak öldü diye dağ başında terkedilmiştir.**
>
> **Gaziantep Kilis ilçesi Ispanak Jandarma Karakol Komutanının kanunsuz hareketleri ilçe halkı tarafından nefretle karşılanmıştır. 19 Kasım ve 20 Kasım perşembe günü başlayan bu olaydan sonra ilçe halkının galeyan içinde olduğu aldığım haberden anlaşılmaktadır. Kanunsuz ve tamamen keyfi bu olayı meydana getiren jandarma çavuşu Rıfat Şahin ve emrindeki jandarmalar hakkında hukuk devletine yakışır bir şekilde tahkikat yapmayı düşünüp düşünmediğinizi, sonucun ne olduğunu açıklar mısınız?» (Cumhuriyet, 27.11.1975)**

Aşağıda belirtilen bir başka haber de emniyet kuvvetlerinin Doğu Anadolu'daki halk üzerindeki baskılarını ve «Kürt düşmanlığını» gösteren bir başka örnektir:

> **«Öte yandan Bitlis'te bir köy halkı, jandarma ve polisin, bir katilin yakalanması gerekçesine dayandırdığı terör havasına dayanamayıp, topluca Valiye şikâyete gitmişlerdir. Köylüler, kendilerine «Siz Kürtsünüz, adam olamazsınız» diye hakaret eden polisler hakkında da tutanak yapmışlardır.**
>
> **Bitlis'ten, Yeni Ortam Ankara Bürosuna ulaşan haberlere göre, Bölükyazı köyünde bir süre önce işlenen bir cinayetin katilini yakalamak için, jandarma ve polis işbirliği halinde köye sürekli baskınlar düzenlenmeye başlamışlardır. Bu baskınlar sırasında, köyün çevresini saran jandarma ve polisler, tüm halka, «katilin kim olduğunu söyletmek» gerekçesiyle dayak atmışlar, kadınların dahi üzerlerini aramışlardır. Polisler bu arada, köylülere, «Siz Kürtsünüz, adam olmaz sınız» diye hakaret edip, küfretmişlerdir. Tüm bunları bir tutanak haline getiren köylüler topluca Valiye şikâyette bulunmak üzere Bitlis'e hareket etmişlerdir. Polisler, uzun süre yürüyüşü engellemek istemişlerse de başaramamışlardır.**
>
> **Köylüler, Valiye yaptıkları şikâyetlerin ötesinde, Savcılığa da başvurmuşlar, ayrıca Cumhurbaşkanı, Başbakan ve parti liderlerine de birer mektup yazmışlardır.**

Şikâyetlerden henüz bir sonuç alınamamıştır.» (Yeni Ortam 26.5.975)

Burada görüldüğü gibi polislerin köylülere «Siz Kürtsünüz, adam olmazsınız» şeklinde sarfettikleri sözler, gerçekte oradaki devlet görevlilerinin Kürt olmayı bir hakaret konusu sanan ırkçı, şoven, asimilasyoncu ve Kürt-düşmanı genel anlayışlarını temsil etmektedir.

Doğu Anadolu'da Kürtlere karşı bu ırkçı ve şoven anlayış 21 ilin CHP'li parlamenterlerinden kurulan bir komisyon yurttaşlar arasında «Türk, Kürt, Arap, Laz ve din, dil, ırk ve mezhep ayırımı»na göre farklı muamele yapılmasını «sapık ve ırkçı düşünce» olarak nitelendirmişler ve «devletin Doğu ve Güneydoğu'da komandoya dipçik ve mayın tarlasına dayanan politikası»na karşı çıkmışlardır (**Politika** Gazetesi, 17 Ocak 1976)

Sözkonusu parlamenterler bu toplantıda sadece Doğu'daki ırkçı-kafatasçı ve insanlık dışı uygulamaları eleştirmekle kalmamışlar, aynı zamanda devletin izleyegeldiği «komanda-dipçik-mayın» politikasının diğer bir yanının da Doğu Anadolu'nun geri bırakılmışlığı olduğunu dile getirmişlerdir.

Gerçekten özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu'ya karşı süregelen bu ırkçı ve baskıcı anlayış nedeniyle, bu bölgenin halkı son derece geri ilişkiler, büyük bir yoksulluk içindedir. Basit bir örnek verilecek olursa bu bölgede köylerin yarısı okulsuzdur. TÖB-DER'in yaptığı bir araştırmaya göre, örneğin Marmara bölgesinde okullaşma oranı % 97, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da ise % 50'nin altındadır. (Cumhuriyet, 10.11.1975)

Salt bu basit gösterge bile güdülen egemen politikanın ırkçı-milliyetçi karakterini göstermeğe yeter.

Nitekim 27.3.1975'de Doğu Anadolu'nun dört ilinde sıkıyönetim ilân etme kararı alan hükümetin bu kararının TBMM'nde tartışıldığı 27 Mart 1975 tarihli kapalı oturumda konuşan bazı milletvekilleri de Doğu'daki yurttaşlara **«imkân eşitliği, hak eşitliği, yasa eşitliği verilmediğini»** ifade etmişlerdir. (TBMM Tutanak Dergisi, 27.3.1977 Perşembe, sf. 18)

Siyasi iktidarların bu konuda güttmüş oldukları politika Kürtleri inkâr etmek ve onları her bakımdan ezmektir. Kürtleri Türk sayan bir anlayış gerçekte Turancılığın yani ırkçılığın bir sonucudur. Nitekim Turancı görüşleriyle bilinen ve bu konuda kovuşturmaya bile uğramış olan bugünkü Başbakan yardımcısı ve Milliyetçi Hareket Partisi genel başkanı Alpaslan Türkeş Kürtlerin aslında Türk olduğu yolundaki ırkçı tezleri savunanların başında gelmektedir. Türkeş için Kürtler yoktur, 900 yıl boyunca da böyle bir sorun olmamıştır. Bugün böyle bir sorunun yaratılması —ona göre— sunidir. 8-10 adet birtakım yabancı devletlerin kışkırtmasıdır. (Milliyet, 24.5.1977)

İşte bu zihniyetin Başbakan yardımcılığına yükseldiği bir ülkede, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin, Roma Sözleşmesi'nin ve Helsinki Nihai Senedi'nin ilgili maddelerinin geçerli olmayacağı, siyasi iktidarların bu prensiplere uymayacağı açıktır.

Yurttaşlar arasında dil, din, mezhep farkı gözetilerek farklı muamele yapılmasının resmi politika haline getirilmesinin en somut kanıtlarından birisi Milli Eğitim Bakanlığı'nın hazırladığı ders kitaplarında görülmüştür. Bu kitaplarda Alevi olan yurttaşlardan nasıl hakaretle sözedildiği tüm kamuoyunca bilinmektedir.

Türkiye'nin, Helsinki Belgesine, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesine ve Avrupa İnsan Haklarını Koruma Sözleşmesi'ne bağlı gerçek demokratik güçleri, ülkemizde Kürtler üzerinde yarım yüzyılı aşkın zamandır uygulanan her türlü anti-demokratik baskı ve insanlık dışı uygulamanın karşısındadırlar.

Fakat ne yazık ki, hâlen ana muhalefet partisi durumunda bulunan ve 5 Haziran 1977'deki genel seçimlerde iktidara geleceği tahmin edilen sosyal

demokrat eğilimli CHP dahil olmak üzere, AP, MSP, CGP ve MHP adlı şimdiki koalisyon partileri ile gene muhalefetteki Demokratik Parti ve Türkiye Birlik Partisi adlı siyasal kuruluşlar, yani parlamentoda varolan tüm siyasi partiler sözkonusu uluslararası ilkelere uymak doğrultusunda en küçük bir eğilim dahi göstermemektedirler. Anti-demokratik Milliyetçi Cephe koalisyonu yerine demokratik eğilimli bir hükümet kurulsa bile bu ilkelere uymadığı taktirde, sözkonusu sorun önümüzdeki dönemde Türkiye'nin en önemli siyasal ve sosyal sorunlarından birisi olarak varlığını sürdürecektir. Bu konuda T.C. politikasını değiştirmeli ve altına imza koyduğu uluslararası antlaşmalara riayet etmelidir.

IV

KIBRIS SORUNU

Türkiye'nin Kıbrıs politikası da ülkemizdeki siyasal iktidarların çiğnediği Helsinki ilkelerinden birisidir. Türk müdahelesi Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsızlığını ve toprak bütünlüğünü ihlal etmiştir. Türkiye hükümetleri bu konuda alınmış Birleşmiş Milletler kararlarını uygulamayarak sadece Helsinki Senedi'nin birinci bölümünün ilk sekiz maddesini ihlal etmekle kalmayıp aynı zamanda Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin ve Avrupa İnsan Haklarını Koruma Sözleşmesi'nin de ilgili maddelerini ve BM kararlarını çiğnemeğe devam etmektedirler. Nitekim Türkiye'nin Kıbrıs Cumhuriyeti'ne karşı Helsinki Antlaşması'nı çiğnediği yolundaki görüş Avrupa kamuoyunda yaygın bir kanaattir **The Guardion** gazetesi de 1976 yılı Ağustos başında yayınladığı bir makalede Türkiye'nin Helsinki Antlaşmasının hükümlerini çiğnediğini yazmıştır. (Keza bk. Cumhuriyet, 4.8.1976)

Helsinki Senedi'ne imza koyan iştirakçi devletler tarafından olduğu kadar Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından da kapsamlı olarak bilinen ve Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komisyonu'nun Kıbrıs üzerine hazırladığı raporda da bir kısım insani yanları dile getirilen bu sorunun ayrıntılarına burada girmeyeceğiz. Sadece şu noktayı belirtmek isteriz ki, bu metni hazırlayan Türkiye Sosyalist İşçi Partisi, Türkiye Cumhuriyeti hükümetinden Kıbrıs'da barışçıl ve âdil bir çözüme giden yolda, evvel emirde, Kıbrıs Cumhuriyetine karşı 1974 yılında girişilmiş olan müdahalenin kaldırılmasını, Türkiye'nin askeri birliklerinin tümüyle çekilmesini, göçmenlerin karşılıklı olarak kendi evlerine dönmelerini, yani Birleşmiş Milletler kararlarının uygulanmasını ve Kıbrıs sorununun uluslararası bir konferansta ele alınarak adadaki Türk ve Rum cemaatlerinin haklarını eşit olarak güvence altına alacak barışçı bir statünün getirilmesini talep eder. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi, uluslararasındaki sorunların barışçıl yoldan çözülmesini, Türkiye, Yunanistan ve Kıbrıs Cumhuriyetleri arasında saldırmazlık paktının imzalanmasını savunur ve detant ilkelerini benimser.

Türkiye ve Uluslararası Antlaşmalar

Türkiye Cumhuriyeti, Birleşmiş Milletlere ve Avrupa Konseyi'ne üye bir devlettir. Türkiye bu nedenle Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'ni ve Avrupa İnsan Haklarını Koruma Sözleşmesi'ni ve nihayet

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı Nihai Senedi'ni imzalamıştır. Fakat Türkiye, Uluslararası Yurttaşlık Hakları Antlaşması ile bu antlaşmanın Opsiyon Protokolünü, ayrıca Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Antlaşması'nı henüz imzalamadığı gibi, Avrupa İnsan Haklarını Koruma Sözleşmesi'nin 46'cı maddesine göre kurulmuş Avrupa İnsan Hakları Adalet Divanı'na yurttaşların bireysel olarak başvurmasını öngören 25'inci maddesini Türkiye Cumhuriyeti yurttaşlarına tanımamaktadır.

Böylelikle Türkiye Cumhuriyeti'nin, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ile Avrupa İnsan Haklarını Koruma Sözleşmesi'nin öngördüğü ek belgeleri imzalamaktan kaçınması, yukarıda adı geçen temel belgelerin özüne uygun olmayan çeşitli tutumların uluslararası düzeydeki en önemli kanıtıdır.

Sonuç

Ülkemizde en önemli hususları dile getirdiğimiz bu gerçekler göstermektedir ki, Türkiye Cumhuriyeti hükümetleri, bizzat kendisinin taraf olduğu uluslararası antlaşma ve sözleşmelerin, bazı temel ve vazgeçilmez hükümlerine riayet etmemektedir. Bu husus, özellikle Milliyetçi Cephe topluluğu adı verilen Koalisyon hükümetinin 25 ayı aşan icraatı boyunca daha da yoğunluk kazanmıştır.

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi Türkiye Cumhuriyeti hükümetini, taraf olduğu sözkonusu uluslararası antlaşma ve sözleşmelerin adı geçen hükümlerine uymağa çağırırken, aynı zamanda bugüne kadar henüz imzalamamış olduğu Uluslararası Yurttaşlık Haklar Antlaşmasının Opsiyon Protokolünü imzalamağa ve ayrıca taraf olduğu Avrupa İnsan Haklarını Koruma Sözleşmesi'ndeki 25'ci madde'de öngörüldüğü şekilde Avrupa İnsan Hakları Adalet Divanı'na bireysel olarak başvurma hakkını Türkiye Cumhuriyeti yurttaşlana tanımağa çağırır.

İLERİ DEMOKRASİ NEDİR ?

FAŞİZME KARŞI SAVAŞ, HALK CEPHELERİ VE SOSYALİZMİN BİR DÜNYA SİSTEMİ HALİNE GELİŞİ

1930'larda işçi sınıfı partilerinin temel stratejisi, dünyanın dört bir köşesinde azgınlaşan faşist saldırılara karşı demokrasiden yana tüm toplum güçlerinin beraberliğini sağlayacak **halk cepheleri**'ni oluşturmaktı. İşçi sınıfı biliminin somut şartlara uygulanması sonucu tesbit edilen bu stratejinin doğruluğunu bizzat sosyal pratik gösterdi. Gerek tek tek ulusal planlarda, gerekse uluslararası planda gerçekleştirilen demokratik güçlerin ittifakı, faşizme karşı savaşın güçlü ve sonuç alıcı bir şekilde sürdürülebilmesini sağladı. Faşizmin İkinci Paylaşım Savaşı'nı başlatarak dünya çapında giriştiği saldırı ancak bu sayede durdurulup yenilgiye uğratıldı.

Savaş öncesinde ve savaş esnasında Avrupa'nın hemen tamamında, Uzak Asya'nın önemli bir bölümünde ve Kuzey Afrika'da egemenliğini kurmuş olan faşizm dünya demokrasi güçlerinin kararlı mücadelesi sonucunda ağır bir darbe yedi. Savaş sonrasında, ülkelerindeki diktatörlüklere ve Nazi işgaline karşı mücadele veren demokrasi safları iktidarı ele geçirdiler. Bunların bir kısmında —Doğu Avrupa ülkeleri ve Çin— kurulan **halk cumhuriyetleri,** halk cephelerinin kesin zaferini ilan ediyordu. Böylece savaş öncesinde tek bir ülkeyle, SSCB'yle temsil edilen sosyalizm şimdi bir dünya sistemi haline alıyordu. Bu aynı zamanda dünya emperyalist-kapitalist sisteminin önemli ölçüde geriletilmesi ve kaçınılmaz sonuna daha da yaklaştırılması demekti. Gerçi savaşı kazanan tarafta, ABD başta olmak üzere bir seri emperyalist ülke de bulunuyordu. Ama savaşı kaybeden ülkeler de, kapitalizmin eşitsiz gelişmesi kanununun sonucu olarak Harp'den önce dünyanın yeniden bölüşülmesini isteyen emperyalist ülkelerdi. Ve son hesaplaşmada kaybeden —bir bütün olarak— emperyalizm, kazanan

ise sosyalizm oluyordu. Bu açıdan ABD'nin başını çektiği emperyalistlerin galibiyetleri bir «Pirüs Zaferi» olmaktan ileri gidememişti.

Büyük Ekim Devrimi'nden beri bir toplumsal sistem olarak fiilen uygulanmakta olan sosyalizmi ana vatanında boğmak, emperyalistlerin asla gündemlerinden çıkarmadıkları başlıca hedeflerinden biri idi. Ama insanlık düşmanı faşizmin dünya halklarına karşı yönelen amansız saldırısı, demokrasiden yana en geniş kitlelerin tepki ve nefretini çekince, buna, Almanya, Japonya ve İtalya gibi saldırgan emperyalist ülkelerin, diğer emperyalistlerin dünya üzerinde kurdukları sömürü ve hegomonyaya yönelen tehditleri de eklenince, bir kısım emperyalist ülkeler geçici olarak dünyanın ilk işçi köylü devletiyle aynı saflarda savaşmaya razı olmuşlardı. Ama bu durumda bile, faşizm yenilgiye uğratılırken giderayak sosyalizmi de boğsun diye ellerinden geleni artlarına koymamışlardı. İkinci cepheyi, Normandiya cephesini bir türlü açmaya yanaşmamaları bundandı. Oysa dünyanın ilk sosyalist ülkesi, devrimin kazanımlarını korumak için dişini tırnağına takmıştı. Stalingrad savunması, Sovyet halkının haklı savaşında yenilmeyeceğini dosta düşmana gösterdi. Ancak bu noktadan sonradır ki Normandiya cephesi açılmak zorunda kalındı. Üstelik artık bu cephenin açılması «kaçınılmaz» olmuştu. Çünkü faşizme karşı direnen halkların, muzaffer Kızılordu'nun da yardımıyla verecekleri mücadelenin, tüm gericilik yuvalarını kurutacağını gayet iyi görüyorlardı.

ABD'nin başını çektiği emperyalist mihraklar sosyalizmin alt edilemediğini daha da «kötüsü» alt edilemeyeceğini büyük bir sıkıntıyla görüyorlardı. Sosyalizm artık çok sayıda ülkenin benimsediği bir dünya sistemi halini alıyordu. Faşizme karşı mücadele veren halk cephelerinin iktidara geldiği bir kısım ülkelerde, savaş boyunca, en tutarlı, en fedakar ve en kararlı demokrat güç olduğunu dosta düşmana isbat etmiş olan sosyalistlerin öncülüğünde sosyalizmin temelleri atılmaya başlanıyordu. Komünist Partilerin, faşizme karşı mücadele vermiş diğer partilerle birlikte iktidar koalisyonları oluşturdukları Fransa, İtalya vb. bazı batı Avrupa ülkelerinde ise faşizmin bir daha hortlamaması için radikal tedbirler alınması yoluna gidiliyordu. Bütün bunlar, bir yandan üçüncü Enternasyonal'in, «faşizme karşı Halk Cepheleri» stratejisinin ne kadar bilime uygun ve doğru olduğunu isbatlarken, öte yandan da emperyalizme korku veriyordu. İşte emperyalizmin can havliyle sarıldığı «soğuk savaş» stratejisi bu şartlarda yürürlüğe kondu.

HALK CEPHESİ DENEYİNİ YAŞAMIŞ METROPOL AVRUPA ÜLKELERİNDE FAŞİZM TEHLİKESİ ASGARİ DÜZEYDEDİR

Savaş sonrası halk cumhuriyetlerinin kurulduğu ülkelerde faşizmin ve emperyalizmin çeşitli uzantılarının varlığına kesin olarak son verilmişti.

sından önemli bir dezavantajdı. Bunun yanında ekonomi bütünüyle büyük bir tahribata uğramıştı. Faşist saldırı ve işgal, talan ve yıkımla birlikte taş üstünde taş bırakmamıştı... İşgale uğrayan yerlerin Sovyetlerin en gelişkin sanayi bölgeleri olduğu gözönünde tutulursa tahribatın vardığı boyutlar hakkında daha açık bir fikir edinilebilir. Bütün bunlar, binbir türlü zorlukları altederek yeni yeni meyvelerini vermekte olan genç Sovyet ekonomisi için hatırı sayılır hendikaplar oluşturuyordu.

Halk cumhuriyetlerinin de durumu iç açıcı olmaktan uzaktı. Faşist işgal istisnasız hepsinde büyük yıkımlara yol açmıştı. Faşizmin zulmüne karşı mücadelede çalışabilen nüfus büyük kayıplara uğramıştı. Kısacası faşizm altedildiğinde bu ülkelerin hepsi birer harabeden farksızdı.

Oysa faşizme karşı savaşan veya faşizmden kurtulan diğer ülkelerin durumu bir hayli farklıydı. Gerçi Almanya, İtalya ve Japonya gibi faşist saldırganlığın merkezi olan ülkeler de savaştan büyük kayıplarla çıkmışlardı ama, bunların aldığı kayıplar genellikle savaşın son dönemlerine münhasır kalmıştı. İberik yarımadası dışında, (buradaki iki ülkede de faşizm zaten vardı ve bu ülkeler savaşa katılmamışlardı) batı Avrupa da faşist işgalden nasibini almıştı ama bir Büyük Britanya uğradığı büyük kayıplara rağmen faşist işgale maruz kalmamıştı. Ve belki de bu konuda en önemli faktör, emperyalist kampın başını çeken ABD'nin durumuydu. ABD'nin toplam insan kaybı birkaç yüzbini geçmiyordu. Hemen hemen aynı nüfusa sahip Sovyetlerin 20 milyonu geçen kaybının yanında bu miktar hiç mertebesindeydi. Daha da önemlisi ABD toprakları üzerinde tek bir kurşun bile sıkılmış değildi. Kısacası ABD ekonomisi savaş dolayısıyla kayda değer bir kayıba uğramamıştı. Aksine bu şartlar ABD ekonomisinin harp sonunda atılım yapması için elverişli bir durum yaratıyordu.

Böylesine elverişli şartları bulunan ABD ekonomisi, geçici bir süre için de olsa dünya emperyalist sisteminin imdadına yetişebilir ve ona lokomotiflik edebilirdi. Üstelik bu durum emperyalist ABD ekonomisinin yayılma gereksinimine de denk düşüyordu. Böylece ABD, tüm dünyada nüfuz alanını genişletme imkânına kavuşuyordu. İşte bu şekilde ekonomik sıkıntılar içinde bulunan Batı Avrupa metropollerinin savaş sonrasındaki yeniden canlanmaları mümkün olabildi.

Öte yandan kapitalizm tarihi olarak süresini doldurmuştu, ama fiilen yaşamakta direniyordu. Emperyalist kapitalist ilişkiler üretici güçlerin gelişmesinin karşısına başlıca engel olarak çıkıyor ve bu gelişmeyi **nisbi** olarak önlüyordu. Ama üretici güçlerin sosyalleşmesi de büyük bir hızla devam ediyordu. Evrensel planda gerçekleşen bilimsel ve teknolojik devrim, prodüktivitenin artmasını mümkün kılıyor, bu nedenle de üretici güçler **mutlak** anlamda gelişiyordu.

Batı Avrupa'nın 1913 den 1938'e kadarki çeyrek yüzyıllık dönemde sanayi imalatındaki toplam artışı sadece % 50 iken, bu sayı, 1937-1962 dö-

Dolayısıyla bu gibi ülkelerde emperyalizmin **doğrudan** tezgahlayabileceği karşı devrimci girişimlerin pek «başarı» şansı yoktu.

Oysa demokrasinin kökleştirilmeye çalışıldığı ülkelerde durum farklıydı. Bu ülkelerde Nazilerle işbirlikçileri safdışı edilmişti ama, faşizme karşı iyi kötü direnen, ya da faşizmle işbirliğine gitmemiş olan bir kısım sömürücü güçler toplumsal etkinliklerini eskisi gibi sürdürüyorlardı. Çünkü mülkiyet ilişkilerinde köklü bir değişiklik olmamıştı. Ve kısa dönemde de olması için maddi şartlar elverişli değildi.

Oysa bu ülkelerin şartları emperyalizm için «elverişli» bir ortam yaratıyordu.

Emperyalizm, savaşın hemen sonrasında silah gücü bakımından sosyalizme karşı önemli bir avantaj kazanmıştı: Atom bombası! İkinci savaştan daha da güçlenerek çıkan emperyalizm sosyalizmi yeryüzünden kaldırmak için bu silahı gözünü kırpmadan kullanırdı. Ama o günlerde, faşizme karşı savaşta yirmi milyon evladını kaybeden bir ülkeye bu silahı kullanmak mümkün olamazdı. Bunu yapan başta kendi halkı olmak üzere tüm dünya halklarının nefretini üzerine çeker ve kazanacağım derken bir anda herşeyi kaybetmek tehlikesiyle karşılaşabilirdi. İnsanlar, atom bombası faşist saldırganlığın başını çeken bir ülkeye karşı kullanıldığı halde Hiroşima'yı bir türlü unutamıyor ve ABD'ye karşı derin bir tepki duyuyorlardı. Bu durumun farkında olan emperyalizm, şimdilik altedemeyeceği sosyalizmi, günü geldiğinde boğmak üzere tüm ideolojik silahlarını seferber etti. Bütün imkanlar sonuna kadar zorlanarak sosyalizm ve sosyalistler nerede olursa olsun diğer demokrasi güçlerinden tecrit edileceklerdi. Böylece diğer demokrasi güçlerinin beraberliğinden tecrit edilmiş ve bir başına bırakılmış olan sosyalizmin «imhası» hiç de güç olmayacaktı!

Planın ikinci bölümü kısa sürede suya düştü. Çünkü Sovyetler Birliği de savaşın bitiminden kısa süre sonra atom bombasına sahip olmuştu. Artık dünyanın bir bakıma sonu olabilecek bir atom savaşını göze almak, çöküşü yaklaşmakta olan emperyalizm için dahi kolay olmasa gerekti.

Ama emperyalizmin planının birinci bölümü bir hayli «başarılı» gelişti Çünkü, başta da değindiğimiz gibi böylesi bir gelişme için «elverişli» toplumsal koşullar vardı. Nelerdi bu koşullar?

EMPERYALİZMİN «ŞANSI»...

Bir kere faşist kudurganlığın en büyük zararını Sovyetler Ülkesi görmüştü. Her on Sovyet yurttaşından birisi savaşta canını kaybetmişti. Ölenlerin büyük çoğunluğunun erkek ve çalışacak yaşta olduğu gözönünde tutulursa bu kaybın önemi daha iyi anlaşılır. Kaba bir tahminle denebilir ki Sovyetler Birliği savaş sebebiyle, üretici güçlerin en başta geleni insan iş gücünün beşte biri kadarını yitirmişti. Bu kayıp ekonomik gelişme açı-

nemini kapsayan bir sonraki çeyrek yüzyıl için % 140'a ulaşacaktı. Her iki dönemde de birer dünya savaşı yeraldığına göre pekâlâ kıyaslama yapılabilir. Üstelik İkinci Savaş'ın çok daha fazla tahribat yaptığı gözönünde tutulursa, bu savaş sonrasında Batı Avrupa metropollerinin eskiye kıyasla nasıl çok hızlı (hemen hemen üç misli) bir gelişme sürecine girdikleri görülür.

İşte bu ekonomik gelişme, emperyalizmin ideolojik saldırısı için elverişli şartlar yaratıyordu. Gerçi kapitalist ekonominin temel kanunları geçerlikteydi ama emperyalist burjuvazi, halkın muhalefetini çeşitli reform tedbirleriyle yatıştırmak imkanını bulabiliyordu. Kapitalist ekonominin bünyesel açmazlarından olan devrî krizler eskisi kadar derin bunalımlara yol açmadan atlatılabiliyordu. Marks'ın keşfettiği «Kapitalist Birikimin Genel Kanunu» gereğince üretim araçlarını elinde bulunduran dar bir zümre ile geniş çalışanlar kitlesi arasındaki uçurum hergün biraz daha açılıyor ve çelişki daha keskinleşiyordu, fakat üretimdeki hızlı artış kitlelerin hayat şartlarının nisbi olarak kötüleştirirken mutlak olarak düzelmesine bir ölçüde imkân sağlayabiliyordu. Böylece geniş yığınların muhalefetinin yoğunlaşmasında ve yükselmesinde başta gelen faktörlerden biri olan düzenin çekilmezliği, büyük ölçüde kamufle edilebiliyordu.

EMPERYALİZM, İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI SONRASI BATI AVRUPA ÖNCÜ PARTİLERİNİ TECRİT ETMEK İSTİYOR

İşte bu şartlarda emperyalizmin ideolojik saldırısı en kabasından en incesine dek her türlü silahı kullanıyor ve Batı Avrupa öncü partilerinin kitlelerden tecrit edilmesi için var gücünü sarfediyordu. Bunda da bir hayli başarılı olabiliyordu. Çünkü bu ülkelerin gündeminde olan, kapitalizmden sosyalizme geçilmesiydi ve başlı başına bir devrim meselesiydi. Ve bu devrimin, **ihtilâlci yoldan** gerçekleşmesi için şartlar hiç de elverişli değildi. En azından «devrim için canını feda etmeyi göze alacak işçiler» son derece azınlıktaydılar.

Öte yandan İkinci Savaş'ın sona ermesiyle birlikte dünyada sömürgeciliğin tasfiyesi büyük bir hız kazanmıştı, ama emperyalistlerin geri ülkeleri sömürüsü, eskisi gibi, üstelik daha ince metodlarla devam ediyordu. Emperyalist metropol ekonomilerin hâlâ daha ayakta durmalarının temelinde yatan belli başlı faktörlerden birisi de bu idi. Gerçi sömürge halklarının alınteriyle metropol işçilerinin mücadelesinin saptırılması eskiden de işlevi olan bir metoddu ama şimdi bu sömürü maskelenmiş olarak daha büyük boyutlarda devam ediyordu.

Nihayet Stalin'in Sovyetler Birliği'ndeki kişi tapımcılığı «politika»sı da olumsuz bir faktör olarak işin içine giriyordu. Bu politika emperyalizme bıkmadan çiğneyeceği koca bir sakız veriyor ve «soğuk savaş»ın azdırıl-

masına yardımcı oluyordu. Sosyalist ajitasyon ve propogandayı en geniş kitlelere götürmekle yükümlü öncü partiler, emperyalizmin karşı ideolojik saldırısında zor durumlara düşüyorlardı. Stalin, özellikle İkinci Savaş'taki başarılı yönetiminin de katkısıyla kendi şahsında büyük bir kişisel güç ve yetki toplamıştı. Kişi tapımcılığına yolaçan bu durum Stalin'in otoritesini mutlaklaştırıyor, böylece yersiz yetki kullanımından kaynaklanan yanlış uygulamalar olabiliyordu. Bütün bunlar emperyalistler için bulunmaz nimet olarak «değerlendiriliyordu.» Üstelik kişi tapımcılığının, «Stalin meselesi»nin Stalin hayattayken bir mesele olmasını engelliyordu. İşçi sınıfı enternasyonalizminin gerekleri de bu meselenin kardeş partiler arasında müzakere ile çözümünü gerektirdiğinden batı Avrupa komünistleri emperyalizmin istismarı karşısında yeterince ikna edici olamıyorlardı. Bu durum ise, belirli bir tecriti beraberinde getiriyordu. Oysa işçi sınıfı partilerinin, devrimci atılımlar için kitleleri peşlerine takmaları bilimsel gerçeği Lenin tarafından çok önceleri tesbit edilmişti.

İleri kapitalist ülkelerin önündeki toplumsal aşama sosyalizmdi. Ekim Devrimi ile birlikte dünyada sosyalist devrimler çağı başlamıştı. Artık toplumsal anlamda, bir üretim tarzından diğerine geçmek anlamında sosyalist bir devrimin zamanı gelmiş geçiyordu. Toplumun maddi temeli böyle bir geçiş için yeterinden de fazla olgunlaşmıştı. Bütün mesele bu değişikliği yapacak toplum güçlerinin seferber edilmesi ve geçiş durumunun oluşturulmasına kalıyordu.

«DEVRİMCİ DURUM» NEDİR?

Büyük Ekim Devrimi işçi sınıfı biliminin kapitalizmden sosyalizme geçmek için vazetmiş olduğu ilkelerin hayata geçirilişinin parlak bir örneği olmuştu. İkinci Harp sonrasında kurulan halk demokrasileri bir zamanlar evrensel sanılan «Sovyet modeli»nden farklı bir devrimci geçiş şekli getirmişti. Ama bunlar da bilimin bir kez daha ve aynı parlaklıkla doğrulanmasından başka bir sonuç vermemişti. Kısacası proletaryanın müttefikleriyle birlikte iktidar devralması için **devrimci bir durumun** oluşması gerekiyordu.

Oysa yazımızın baş kısmında gördük, ileri kapitalist ülkelerin durumu ve uzunca bir dönem için gelişme perspektifi bu açıdan hiç de umut verici değildi. Bu ülkelerin köklü geleneği olan işçi sınıfı hareketleri ve oturmuş öncü partileri vardı. Ama bu partiler İkinci Savaş sonrasında gelişen şartlarda bazı ülkelerde sadece işçi sınıfına kapanmış kalmışlar, bir çoğu ise işçi sınıfının dahi tümüne hitap edemez duruma gelmiştiler. Oysa Lenin yıllar öncesi devrimci durumu ve devrim meselesini dahiyane bir şekilde inceleyip bilimin klâsikleri haline getirmişti.

Burada bu meseleyi uzun uzun ele almayacağız. KİTLE'nin 136, 137, ve 138 inci sayılarında devrim ve devrimci durum meseleleri detaylı olarak ele alınmıştır. Sadece konuyu pekiştirmesi bakımından birkaç önemli noktayı hatırlatmakla yetineceğiz. Lenin «devrimci durum» hakkındaki klasik tanımlamasında şöyle diyordu:

> **Tüm devrimler ve özellikle yirminci yüzyıldaki üç Rus devriminin hepsi tarafından doğrulanmış olan, devrimin temel kanunu şöyledir: devrim olması için sömürülen ve ezilen yığınların eskiden olduğu gibi yaşamanın imkansızlığını kavramış olmaları, ve değişiklik talep etmeleri yetmez: devrim olması için sömürenlerin eskiden olduğu gibi yaşama ve yönetme imkanlarının olmaması da elzemdir. Ancak** «aşağı sınıflar» **eskiden olduğu gibi yaşamak** istemediklerinde **ve «yukarı sınıflar»** işi eskiden olduğu gibi yürütemediklerinde **devrim zafere ulaşabilir. Bu gerçek başka sözlerle de ifade edilebilir: devrim (hem sömürenleri hem de sömürülenleri etkileyen) ulus çapında bir bunalım olmadan imkansızdır. Şu halde, birinci olarak işçilerin çoğunluğunun (ya da en azından sınıf bilinci olan, düşünen ve siyasi olarak faal işçilerin çoğunluğunun) devrimin gerekli olduğunu tamamen kavramaları ve devrim için ölmeye hazırlanmış olmaları; ikinci olarak, egemen sınıfların, en geri kitleleri bile politikaya sokan (herhangi gerçek bir devrimin belirtilerinden biri de siyasi mücadeleyi yürütebilecek —ama o ana kadar ilgisiz olan— emekçi ve ezilen kitleler sayısının hızla, on misli hatta yüzmisli artmasıdır), hükümeti zayıflatan ve devrimcilere onu hızla alaşağı etme olanağını veren bir hükümet bunalımı içine düşmeleri, bir devrim olması için temeldir. (Lenin** Toplu Eserler, **Cilt 31,** s. 84-75 İngilizce)

Yukarıdaki özlü tanımlama «devrimci durum» meselesine olanca açıklığı getirmektedir. Görüldüğü gibi, devrimci bir durumun tüm şartlarının oluşması, sübjektif şartların yerine getirilmesi uğrunda ne denli büyük bir çaba gösterilirse gösterilsin, **tek başına öncüye bağlı değildir.** Bu, Lenin'in bilimsel tesbitlerinden anlaşılacağı üzere tümüyle toplumun, onun içinde bulunduğu dünyanın, ve her ikisinin birlikte gelişiminin bir ürünüdür.

İşte İkinci Savaş sonrasında ileri kapitalist ülkelerin işçi sınıfı partilerinin karşılaştıkları açmaz bu noktada düğümleniyordu. Toplumun en dinamik gücü olan işçi sınıfı tarihsel olarak iktidarın adayı olmasına rağmen bir türlü iktidara yanaşamıyordu. O tarihe kadar işçi sınıfının —tabiî müttefikleriyle birlikte— iktidara geldiği bütün ülkelerde, model ne olursa olsun iktidar şiddet kullanılarak ele geçirilmişti. İkinci Enternasyonalin çöküşü ve onunla birlikte «yüzde ellibircilik»in iflâs edişinden sonra, iktidarın seçimle ele geçirilmesi bütünüyle «itibardan düşmüştü». Ön-

ce Ekim Devrimi ikitidarın ele geçirilmesi meselesinde işçi sınıfı partilerine parlak bir örnek olmuştu. Lenin'in Ekim Devrimi'nin hemen öncesinde yazıp da, «Devrim arefesindeki politik bunalımın bastırması» üzerine yayınlamak imkanı bulamadığı «Devlet ve İhtilâl» de proletaryanın iktidarı ele geçirmesi meselesi ayrıntılı olarak ele alınmış ve şiddetin neden mutlaka gerektiği bilimsel bir şekilde izah edilmişti. Öte yandan Ekim Devrimi deneyinin dünya işçi sınıfına verdiği öğretici dersler sonucu, Avrupa'nın devrimci durum içinde bulunan diğer ülkelerinin bir kısmında Sovyetler kuruluyor ve iktidarın Sovyetler tarafından ele geçirilmesi uygulamaya konuyordu. Bunların hiç birisinin; iktidarı almakta, aldıklarında da karşı devrimin tasallutundan kurtarıp proletarya diktatörlüğünü pekiştirmede başarılı olamamalarına rağmen, Sovyet modeli, iktidarı ele geçirmenin «klasik yol»u olmak özelliğini uzun süre korudu.

İkinci Savaş sonrasında Avrupa ve Asya'da bir sıra ülke daha sosyalizme geçti. Ama bunların hiçbirisinde Sovyet modeli uygulanmadı. Bununla birlikte hepsinde de iktidar şiddet yolundan ele geçirilmişti ve bu açıdan Sovyet modeliyle aralarında bir fark yoktu.

Bütün bu ülkelerde proletarya iktidarı şiddet kullanarak almıştı. Bunun nedeni şartların elverişli olmasıydı. Özellikle Dünya Savaşı'nın sebep olduğu sosyal ve siyasi bunalımların meydana getirdiği şartlar bir devrim için gerekli ortamı oluşturmuştu. Kısacası bu ülkelerin hepsinde **devrimci bir durum bütünüyle gerçekleşmişti.**

METROPOL AVRUPA ÜLKELERİNDE DURUM

Oysa, başta da söylediğimiz gibi ileri kapitalist ülkelerin şartları bir hayli değişikti. İkinci Savaş'ın yolaçtığı toplumsal bunalım kısa sürede giderilmişti. Kapitalizmin genel bunalımı devam ediyor, aralıklı olarak gelen krizler yine toplumda çalkalanmalara yol açıyordu ama bunların hiçbirisi devrimci bir duruma yol açabilecek seviyeye ulaşmıyordu. En etkin olanları bile burjuvazinin elindeki imkânlar vasıtasıyla fazla hasara yol açmadan atlatılabiliyordu. Ulusal gelirler eskiyle kıyaslanmayacak hızlarla artıyor, bu artışın bir bölümünün emekçi kitlelerin taleplerine tahsis edilmesi, kısmen de olsa mümkün oluyordu. Öte yandan Savaş'ın en ağır bedelini ödemiş olan Sovyetler Birliği ve sosyalist ülkeler, öncelikle yaralarını sarmaya uğraşıyorlardı. Bunda da büyük başarı kazandıkları ve öteki ülkelerden çok daha hızlı yol aldıkları bir gerçekti; fakat o kadar geriden geliyorlardı ki, tüketim planında batılı ülkelere «yetişmeleri» bir hayli vakit alacak gibiydi. Bu durum burjuvazi için «bulunmaz nimetti» ve ustalıkla istismar ediliyordu. İnsanların rahata erişmesi için hiç de sosyalizme ihtiyaç olmadığı propogandası yoğun bir şekilde yapılıyordu.

Kısacası proletarya iktidarın hem de uzun yıllardan beri, yegâne adayıydı. Ama iktidarı ele geçirmesi için gerekli şartlar bir türlü oluşmuyordu. Oluşması bir yana, uzunca bir perspektif için de oluşacağa benzemiyordu. Bu şartlarda öncü partiler tıkanmayı açmak için ne yapmalıydılar?

Ülke şartlarına bağlı olarak derece derece kitlelerden tecrit olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmışlardı. Devrimci durumun şartları oluşmadığı için geniş yığınlar iktidarın şiddet kullanılarak ele geçirilmesine fazla rağbet etmiyorlardı. Öncü partilerin işçi sınıfı üzerinde büyük otoritesi olduğu, ve işçi sınıfının büyük bir bölümünü peşinde sürüklediği ülkelerde bile, işçi sınıfı sayıca nüfusun ekseriyetini oluşturmadığı için, ayrıca işçi sınıfı içinde de ayrıcalık taşıyanlar önemli yekûna ulaştıklarından, öncü partiler dar bir çerçeveye kısılmışlardı. Toplumda iktidar mücadelesi veriliyor fakat iktidarı alması ancak devrimci bir durumun gerçekleşmesine bağlı olan işçi sınıfı partileri, böyle bir durum bir türlü gerçekleşmediği için **iktidar meselesinde toplumsal bir vakıa** hâline gelemiyorlardı. Ancak bir devrimci durumla birlikte proletarya partisinin arkasından yığınlar halinde iktidar mücadelesine katılabilecek proleter olmayan kitleler, devrimci durum oluşmadığı sürece partiden uzak duruyorlar, seçimlerden seçimlere burjuvazinin alternatiflerinden birisine oy vermek üzere sandığa gidiyorlardı. Bu durumda öncü partiler bir bakıma, «burjuva düzenin muhalefet aksesuarı» olmak tehlikesiyle karşı karşıya idiler.

Buna bir son vermek gerekiyordu. İktidar meselesinde söz sahibi olamamanın yolaçtığı, kitlelerden tecrit olma tehlikesinin önü alınmalıydı. Bilim mevcut şartlara yaratıcı bir şekilde uygulanarak bir çıkış yolu aranmalıydı. İşte **genel oy**'un **da** geçişte bir imkân sağlayabileceği, barışçı geçişin **de** bir yol olabileceği bu şartlarda gündeme geldi.

O zamana kadar, ileri kapitalist ülkelerin öncü partileri iktidarı ele geçirmek için bir yandan sübjektif şartları oluşturmak görevini yerine getirirken öte yandan da, bütünüyle kendi iradeleri içinde olmayan devrimci durumun oluşmasını beklemişlerdi.

Bu bekleyiş ise devrimci durum oluşmadığı ve oluşması için de kısa vadede objektif bir belirti olmadığı için kendilerinin toplumda tıkanmaları ve bir ölçüde tecrit olmaları olgusunu getirmişti. Şimdi bu kısır çemberi kırmak gerekiyordu. İktidar meselesinde söz sahibi olmak için, ya iktidarı şiddet yoluyla ele geçirmenin gereğini yapmalıydılar, ya da başka yollardan iktidar mücadelesi vermeliydiler.

İLERİ DEMOKRASİ'NİN GÜNDEME GELİŞİ

İktidarın şiddet yoluyla ele geçirilmeye teşebbüs edilmesi, şayet ortada devrimci bir durum yoksa intihardan başka anlama gelmezdi. Lenin bu konuyu yıllar öncesi bilimsel bir şekilde incelemiş ve olanca açıklığı

ile gözler önüne sermişti. O halde iktidar meselesine çözüm getirmek için, devrimci durumun oluşmadığı hallerde, başka öneriler getirmek lazımdı. İleri kapitalist ülkelerin işçi sınıfı otoriteleri şöyle düşünüyorlardı:

Proletaryanın ve yandaşlarının iktidar mücadelesi sürmektedir. Ve proletarya müttefikleriyle birlikte iktidarın en yakın adayıdır. Ama öncü parti iktidarın ele geçirilmesini sadece şiddete bağladığı, bu alana hapsettiği sürece, devrimci durum oluşmuyorsa, işçi sınıfını ve müttefiklerini iktidar mücadelesine katamıyor demektir. İktidar mücadelesini somuta indirgeyemiyor demektir. İktidarın şiddet kullanılarak ele geçirilmesinden başka çare olmadığını ne denli anlatırsa anlatsın işçi sınıfı dışında kendi peşinden gelecek, ya da en azından hayırhah bir tavır alacak geniş yığınlar bulamıyor demektir. Böyle olunca da parlamenter planda devam etse bile iktidar mücadelesinde bir alternatif haline gelemiyor demektir. Bu durumda, üstelik devrimci durum oluşmadığına ve burjuva demokrasisi iyice yerleştiğine göre genel oy da geçişin yollarından birisi olabilir.

İşte bugün ileri kapitalist ülkelerin öncü partilerinin benimsedikleri ve Fransa'da **ileri demokrasi** adı verilen, sosyalizme geçişin ilk aşaması ile ilgili tez bu şekilde gündeme gelmiştir.

Kapitalizmden sosyalizme geçişin barışçı yolu olur mu? İktidarın ele geçirilmesi gibi en önemli bir meseleyi doğrudan ilgilendirdiği için bu soru, işçi sınıfı bilimi tarafından gereken özenle ele alınıp incelenmiştir. Meseleyi en gelişkin biçimiyle ele alan Lenin'dir. Dvlet ve İhtilâl'de konuyu bütün boyutlarıyla Marks ve Engels'in söylediklerini gözden geçirerek incelemiş ve proletaryanın, burjuvaziden iktidarı devralması için şiddetten başka yol olmadığını isbat etmiştir. Proletaryanın iktidarı ele geçirmesinde şiddete başvurmak zorunda kalması, burjuvazinin göstermek istediği —ve kimi maceracıların da zannettikleri — gibi sosyalistlerin şiddetten «hoşlandıkları», ya da meselelerin çözümünde sadece şiddeti kullanmaktan başkasını bilmedikleri için değildir. Aksine sosyalistler barışçıdırlar ve herşeyden önce ikna edici olmayı yeğ tutarlar. Zaten başarılarının sırrı da buradadır. Çünkü onlara doğru yolu gösteren bilimleri vardır. Bu bilimi başarılı bir şekilde uyguladıkları sürece kitlelerin güvenini, saygısını ve sevgisini kazanırlar. Onlar için şiddet kullanmak, gerektiğinde karşı devrimci güçleri «ikna» etmenin bir yolundan başka bir şey değildir.

İktidarın şiddet yolundan ele geçirilmesi, emekle sermaye arasındakı çelişkinin uzlaşmaz cinsten, antagonist olmasından da kaynaklanmaz. Sermayenin güçlerinin iktidarı yerine, emeğin güçlerinin iktidara getirilmesi, teorik planda, şiddet kullanılmadan da pekâlâ mümkündür. Emeğin güçleri toplumsal olarak öylesine güçlü hale gelebilir ki, şiddet kullanmadan burjuvaziden iktidarı devralmak, onun elindeki üretim araçlarını satın alıp

topluma maletmek ve böylece onun eğemenliğinin maddi temelini ortadan kaldırmak imkân dahiline girebilir.

İktidarın şiddet yolundan ele geçirilmesi gereğinin tek bir nedeni vardır: Burjuva devlet mekanizmasının ilga edilmesi! Ama bu da mutlak değildir. Çünkü proletarya iktidarı ele geçirdiğinde sadece burjuva devleti ilga etmekle yetinmez. Yerine kendi devletini getirmesi şarttır. Proletaryanın iktidarı ele geçirmesiyle **devlet ortadan kaldırılmış olmaz.** Sadece burjuva devleti ortadan kalkar. Proletaryanın sosyalizmi kurmak ve sağlamlaştırmak için proletarya diktatörlüğüne ve onun aracı olarak da proleter bir devlete ihtiyacı vardır. İşte iktidarın ele geçirilmesinde esas olan devletin ortadan kalkması değil, burjuva devletin yerine proleter devletin geçirilmesidir. Yani özet olarak, devlet varlığını sürdürmeye devam edecektir. Ancak nitelik değiştirerek. Burjuva devlet yerini proleter devlete bırakacaktır.

İşte iktidarın şiddet yolundan ele geçirilmesi bu noktada düğümlenmektedir. Kapitalizmin gelişmesiyle ve yükselen işçi sınıfı muhalefetine karşılık burjuvazinin aldığı «tedbirlerle», burjuva devlet o hâle gelmiştir ki, şiddet kullanılarak ortadan kaldırılmasından başka çare kalmamıştır. Proletaryanın iktidarı devraldığında, burjuva devlet mekanizması ile devleti yönetmesi imkânsızdır. Burjuvazinin sınıf egemenliğinin aracı olan devlet, burjuvaziye hizmet etme işlevinde o hale gelmiştir ki, çoğu müesseseleri proletarya iktidarında da sürecek olsa bile proletarya diktatörlüğünün aracı olamayacak ölçüde kompleksleşmiş ve kemikleşmiştir. İşte bu nedenle burjuva devletin ortadan kaldırılması ve yerine proletarya diktatörlüğünün aracı olan yeni bir devletin, proleter devletin konması gerekir.

Ama öylesi durumlar olabilir ki burjuva devletin illâ ortadan kaldırılması gerekmeyebilir. Nitekim Marks burjuva devletin ortadan kaldırılmasını kıta Avrupa'sı için zaruri görürken İngiltere ve Amerika'yı bundan muaf tutuyordu. Marks'ın zamanının şartlarında gerek İngiliz, gerek Amerikan devletleri, illâ ortadan kaldırılmalarını gerektirecek ölçüde kompleksleyip kemikleşmemişlerdi. Özellikle militarizm ve bürokrasi yok mertebesindeydi. Dolayısıyla bu devletler bir ölçüde «demokrat» addediliyorlardı. Ve bu ülkelerde proletaryanın şiddete baş vurmadan iktidara gelmeleri, sonra da burjuva devlet mekanizmalarını proleter devlete **dönüştürmeleri** mümkün görülüyordu.

Ne ki, Lenin'in Devlet ve İhtilâl'i yazdığı dönemde yukarıda anılan her iki ülke de, emperyalizmin başını çeken ülkeler olarak artık alabildiğine güçlü devlet mekanizmalarının sahipleri haline gelmişlerdi ve bu ülkeler için de şiddete dayanmayan bir geçişin mümkün olması ihtimali kalmamıştı.

Bu gün Lenin'in konuyu ele aldığından 60 yıl daha ötedeyiz. Emperyalizm kendi sonunu geciktirmek için devleti daha da pekiştirdi. Ama işçi sınıfı başta olmak üzere halkların mücadelesi de çok yol aldı. Özellikle ileri kapitalist ülkeler burjuvazileri öylesine köşeye sıkıştırıldılar ki, bu ülkelerin öncü partileri burjuvazinin «teslim alınabileceğini» düşünür oldular.

İleri kapitalist ülkelerde burjuvazi «teslim» alınabilir mi? Burjuva devlet mekanizması ilga edilmeye gerek kalmadan proleter devlete dönüştürülebilir mi? Ya da bu dönüştürme demokratik yoldan gerçekleştirilebilir mi? Bu sorular ileri kapitalist ülkelerin işçi sınıfı sosyalistleri tarafından enine boyuna cevaplamaya çalışılıyor. Ve bize kalırsa en başta da onların meselesi. Bütün ülkelerin işçilerinin meselelerini bilmek her ülke sosyalistlerinin görevidir. İşçi sınıfı enternasyonalizmi bunu gerektirir. Ama, biz kendi özgül meselelerimiz varken, ileri kapitalist ülkeler için söz konusu olan iktidarın barışçı yoldan ele geçirilmesi meselesini gündemimizin baş maddesi haline getiremeyiz. Çünkü biz ileri kapitalist bir ülke değiliz. Aksine GERİ ve BAĞIMLI bir kapitalist ülkeyiz. Bu nedenle, ileri kapitalist ülkeler için öngörülen ve Fransa'da ileri demokrasi adı verilen sosyalizme geçişin birinci aşamasının, yine o ülkelerin şartlarında geçerli olup olmadığını tartışacak değliz. Zaten bu yazımızın amacı da bu değil. Bizim göstermek istediğimiz «ileri demokrasi» aşamasının, işçi sınıfı enternasyonalizmi içinde ileri kapitalist ülkeler için öngörülmüş bir geçiş olduğudur. Bunun için de yukarıdaki açıklamalardan sonra, bu konudaki bilimsel belgelerin yazdıklarına göz atmak yararlı olacaktır.

Komünist ve İşçi Partileri, 1969 Moskova Konferansı Bildirisi'nde ileri demokrasi meselesi, ileri kapitalist ülkeler bölümünde ele alınmakta ve şöyle denilmektedir.

> **«Kapitalizmin kalelerinde işçi sınıfı, son olayların da göstermiş olduğu gibi, bütün anti-empertalist, demokratik hareketin, devrimci savaşımın başlıca itici gücüdür. İçinde bulunduğumuz dönem, işçi sınıfı ve emekçi halkın geniş yığınlar tarafından yalnız ekonomik koşullarının iyileşmesi için değil, politik amaçlı hareketlerle de damgalanmıştır. Emekçi halk, kendi dirimsel çıkarlarını savunurken, toplumsal hakları ve demokratik özgürlükleri de savunuyor. Bu istemleri, gün geçtikçe daha büyük ölçüde, tekelci sermayenin ve onun politik iktidarının eğemenliğine karşı doğrultuyor. Emekçi yığınların, insan sömürüsüne dayanan bu ekonomik ve toplumsal sistemi kökünden değiştirme özlemi giderek büyüyor. Birçok ülkedeki büyük işçi sınıfı savaşımları, tekellerin iktidarını sarsmakta ve kapitalist toplumun iç çatışmalarını ve kararsızlığını ortaya çıkarmaktadır. Bu savaşımlar, temelden toplumsal değişime, sosyalist devrime ve diğer emekçi halk kesimleriyle ittifak halinde işçi sınıfının iktidarına götürecek**

yeni sınıf savaşımlarını önceden göstermektedir.

Son yılların sınıf savaşımları, yeni-kapitalizm ve reformizm partizanlarının yaymaya çalıştıkları hayalleri kökünden yıkmış, Marksizm-Leninizm'in temel önerilerine yeni kanıtlar sağlamıştır. Sağ ve «sol» oportünistlerin tersine, Komünist ve İşçi Partileri, derinlikli ekonomik ve toplumsal istemler ve ileri bir demokrasi için yapılan savaşı, sosyalizm savaşımının karşısına dikmiyorlar; bunları sosyalizm için savaşımın bir parçası olarak görüyorlar. Tekellere, onların ekonomik egemenliği ve politik iktidarına karşı verilen savaşımda gerçekleştirilecek köklü demokratik dönüşümler, sosyalizmin zorunluluğu bilincini geniş yığınlar arasında daha da yayacaktır.

Bu yeni durumda, işçi sınıfının birliği daha da âcil bir hale gelmiştir. Olaylar ve işçi sınıfının savaşım içerisinde kazandığı deneyler, Komünist ve İşçi Partileri'nce yapılan titiz eleştiriler —ki her zaman için bir görevdir— reformist görüşün bunalımını derinleştirmiştir. Sosyal-demokrasi saflarında ayrılıklar yer almakta ve bu bölünme yönetimde de yansımaktadır. Bazı önderler, tekelci sermaye ile emperyalizmin savunuculuğunu yaparken, diğerleri de emekçi yığınların ekonomik ve toplumsal istemlerine, barış ve ilerleme için savaşımın sorunlarına ilişkin görüşlerini hesaba katmaya daha eğilimlidirler.

İşçi sınıfının birliğine kesin bir önem veren Komünistler ise, bugün ileri demokratik bir rejimin, gelecekte ise sosyalist düzenin kurulması için, sosyalistler ve sosyal-demokratlarla işbirliğini gözetmektedirler. Bu işbirliğini gerçekleştirmek için herşeyi yapacaklardır. Bunun gibi, toplumun yenilenmesinde çıkarı olan diğer demokratik parti ve örgütlerle işbirliği yapmayı uygun görürler. Elbetteki, bu yolda ilerleyebilmek için, sosyalist partilerin ve sosyalizmden yana olan öteki politik örgütlerin, burjuvaziyle sınıf işbirliği politikasından kesin olarak kopmaları ve barış, demokrasi ve sosyalizm için etkin bir savaşım politikası izlemeleri zorunludur.» (Komünist ve İşçi Partilerinin 4 toplantısı, Ürün Yayınları, sf. 141 - 143)

Yukarıdaki alıntı, dünya devrimci süreci güçlerinin ayrı ayrı ele alındığı Bildiri'de, **«kapitalizmin çok geliştiği»** ülkeleri ilgilendiren bölümden yapılmıştır. Dünya işçi sınıfı enternasyonalist hareketi içinde yer alan partilerin müştereken kabul ettikleri «resmî» bildiri, «ileri bir demokratik rejim»i çok gelişmiş kapitalist ülkeler için öngörmektedir. Ve bu görüş, Bildiri'nin hazırlanmasında katkısı bulunan ve altına imzasını koyan 80'e yakın ülkenin komünist ve işçi partileri tarafından kabul edilmiştir.

Bildiri'nin ileri demokrasi ile ilgili bölümünde, dikkat edileceği gibi iktidarın ele geçirilmesinin **biçimi** ayrıca ele alınmış değildir. Ancak metindeki ifade, «ileri demokrasi»nin, şiddet kullanılmayan bir geçişe tekabül ettiğine delâlet etmektedir. Kaldı ki Bildiri'nin «Barış» ile ilgili bölümünde aynen şöyle denilmektedir.

«Barış içinde yanyana yaşama politikası, ezilen halkların, gerekli gördükleri bütün yolları kullanarak —silâhlı ya da barışçı— kurtuluş savaşımı verme hakkıyla çelişmez. Bu politika, hiçbir şekilde gerici rejimlerin desteklenmesi anlamına gelmez.

Emperyalist saldırganların tecavüzlerine karşı silâhla karşı koymak ve bu haklı davada diğer halkların yardımlarını almak, her halkın tartışma-götürmez ve dokunulmaz hakkıdır. Bu, halkların genel anti-emperyalist savaşımının bütünleyici bir parçasıdır.

Barış içinde yanyana yaşama politikası, emperyalizmin, uluslararası gerilimi artırarak ve savaşlar çıkararak, kendi iş-çelişkilerini altetme yönündeki çabalarını engeller. Bu politika, ne bugünkü sosyo-ekonomik statükonun korunması ne de ideolojik savaşımın güçsüzleştirilmesi anlamına gelmez. Bu politika, emperyalizme karşı sınıf savaşımının ulusal ve uluslararası düzeyde gelişmesine yardım eder.

Tekelleri ve onların egemenliğini ortadan kaldırmak, gerçekten demokratik bir sistemi kurumlaştırmak ve sosyalist iktidarı kurmak için kararlı sınıf savaşımı; bu amaca giden yol ne olursa olsun, kapitalist ülkelerdeki emekçi halkın ve onların Komünist Partileri'nin vazgeçilmez bir hak ve görevidir. Dünyanın bütün Komünistleri, bu haklı savaşta dayanışma içerisindedirler.» (a.y. sf. 158 - 159)

Görüldüğü gibi, emperyalist saldırganlığa karşı mücadelede «silaha sarılmak» «dokunulmaz ve tartışılmaz» bir hak olarak konurken, yani silahlı mücadele hakkı özellikle belirtilirken, kapitalist ülkeler için kullanılan ibarede silah açıkça tasrih edilmemiş, ancak sınıf mücadelesinin devam edeceği, barışın, kapitalist ülkelerde sınıf mücadelesinin durdurulması anlamına gelmeyeceği vurgulanmasıyla yetinilmiştir. Tabii bu noktalardan hareket ederek Bildiri'nin ileri kapitalist ülkelerde proletaryanın iktidarı sadece ve sadece barışçı yoldan ele geçireceğini, şiddetin asla gerekmeyeceğini öne sürdüğü asla söylenemez. Bizce Bildiri'de açık olan nokta şudur: **«İleri kapitalist ülkeler için iktidarın şiddet kullanılmaksızın da ele geçirilmesi imkânı mevcuttur.»**

Komünistlerle sosyal demokratlar arasındaki ilişkileri inceleyen Sovyet bilim adamları da «ileri demokrasi» meselesini şöyle değerlendirmişlerdir.

«Gelişmiş kapitalist ülkelerde işçi sınıfının acil çıkarlar ve nihai amaçlar için verdiği mücadele, bugün demokratik hareketin temelleri üzerinde gelişiyor. Bu hareketteki geleneksel eğilimlere bugün birçok yeni eğilim daha ekleniyor ve bu geleneksel eğilimler de, çoğu kez yeni sloganlarla ortaya çıkıyor ve yeni görevler için mücadeleye giriyorlar.

....

Bilimsel Sosyalist hareket, dünya yüzeyinde sosyalizm lehine olan değişmeleri, bugünkü kapitalist toplumun ekonomik ve toplumsal yapılarındaki esaslı değişiklikleri ve bu toplumun çelişkilerinin eski ve yeni biçimler altında gösterdiği büyümeyi çözümlemiştir. Bu çözümlemeden hareketle, anti-tekelci bir ittifak içinde ilerici güçlerin biraraya getirilebileceği sonucuna varmıştır. Bilimsel Sosyalist hareketin erdemi, işte bu çözümlemede ve değerlendirmededir. İlerici güçler arasında böyle bir birleşme, kapitalist ekonomik, politik ve toplumsal yapıların nispeten barışçı, ama aynı zamanda devrimci bir yolla değiştirilmesi ve yeni toplumun yaratılması için gerçek bir olanak yaratacaktır. Geniş bir anti-tekelci ittifak ve sosyalizme nispeten barışçı bir geçiş olanağı fikri, gelişmiş kapitalist ülkelerdeki bilimsel sosyalist hareketin stratejisinin temelidir.

Bilimsel Sosyalistler, her yeni tarihi aşamada, sosyalist devrim hakkında derinliğine işlenmiş bilimsel bir anlayış oluşturmaya, bu devrimin hazırlanması sorununa, nesnel koşullarının olgunlaşmasına ve özellikle devrimci durum sorununa, kısacası, devrimci işçi sınıfı hareketinin strateji ve taktiklerini belirleyen tüm sorunlara her zaman büyük bir önem verdiler. Savaş sonrası dönemde, gelişmiş kapitalist ülkelerin komünist partileri için şu soruyu yanıtlama zorunluluğu ortaya çıktı: sınıf güçlerinin dünya düzeyindeki bugünkü dağılışı karşısında, tekelci devlet kapitalizmi ve bilimsel ve teknik ilerleme koşulları altında, emekçilerin maddi koşullarındaki değişikliklerin ve bu kitlelerde sınıf bilincinin oluşumunda ortaya çıkan yeni etkenlerin doğurduğu ortamda, sosyalist devrime doğru nasıl ilerlemek gerekir?

Sorun sonunda şuna varıyordu: kesin darbeyi indirmek için devrimci bir ortamın gelmesini mi beklemek gerekir, yoksa, iktidara işçi sınıfı ve müttefikleri tarafından el konulmasından önce, tekelci sermayenin egemenliğini en aza indirmek amacıyla inatçı ve sürekli bir politik ve ekonomik mücadele ile birbiri arkasından daha ileri mevziler mi kazanmak gerekir?

Sosyal gelişmenin bugünkü aşamasındaki objektif koşulları analiz eden bilimsel sosyalistler şu sonuca vardılar: modern kapitalizm çerçevesinde esaslı demokratik reformlar, elverişli ortamın belirmesine kadar ertelenmemelidir, çünkü bu reformlar için mücadeleden vazgeçilmesi, olayların gerisinde kalmak ve tekelci burjuvaziye durumunu güçlendirme, nüfuzunu genişletme ve pekiştirme fırsatını vermek anlamına gelir.

Gelişmiş kapitalist ülkelerde bugünkü ortamın analizi, toplumun devrimci değişimi sürecinin başlıca iki aşamaya sahip olduğunu gösterir: demokratik (anti-tekelci) aşama ve sosyalist aşama.

Devrimin demokratik aşamasının esas amacı, tekeller iktidarını gemlemek ve temellerini çürütmek, ve sonra sosyalist aşamaya geçişte, bu iktidarı bütünüyle tasfiye etmektedir. İşçi sınıfının öncü partileri, bu amaçla, bir mücadele programı ileri sürerler. Bu mücadelenin hedefi, demokrasinin genişletilmesi ve canlandırılması, ve tekelci sermayenin iktidarını ve bürokratik aygıtı sınırlayan ve burjuva toplumunun politik ve ekonomik hayatında işçi sınıfının denetimini yerleştirerek mevzilerini güçlendiren politik ve ekonomik reformların yapılmasıdır.

Nüfusun emekçi kesimleriyle tekelci devlet oligarşisi arasındaki çelişkilerin iyice derinleşmesi ve şiddetlenmesi, tekellerin ve askeri bürokratik aygıtın boyunduruğu altında ezilen bütün emekçi kesimlerin çıkarlarının gittikçe ortaklaşması ve bunların sonucu olarak, bu kesimlerin komünist partilerce önerilen anti-tekelci alternatif çevresinde birleşmeleri olanaklarının artması, gelişmiş kapitalist ülkelerin çoğunda bugün devrimin anti-tekelci aşamasından söz edilmesine olanak veriyor. Bunlara, halkın devrimci mücadelesinin baskısıyla, millileştirme, düzenleme, programlama vs. gibi tedbirlere daha sık başvuran egemen sınıfın stratejisi üzerinde etkide bulunan yeni unsurları da eklemeliyiz. Devrimci kitleler bu tedbirleri sosyalizm için mücadelede başlangıç noktası ve özellikle de geçiş hedeflerine erişmede bir atlama tahtası olarak etkili biçimde kullanabilirler. Bu geçiş hedeflerini, tekelci iktidarın, anti-tekelci koalisyonun demokratik iktidarı ile değiştirilmesi olarak niteleyebiliriz.

Bilimsel sosyalistler, anti-tekel mücadelenin yüksek aşamalarından birinde, iktidarın proletarya ve müttefiklerinin eline geçebileceğini ve mutlaka geçmesi gerektiğini düşünürler. Anti-tekelci mücadele sloganları da, henüz kapitalizmin sosyalizmle değiştirilmesi gereğini kavramamış toplumun ezilen ve tekellerin sömürüsüne uğrayan bütün kesimlerini birleştirmenin bir aracı olarak değerlendirilmelidir. Anti-tekelci güçlerin politik birliği ancak yeni bir sisteme devrimci geçiş sürecinde ve orta vadeli amaçlar ve istekler için mücadelede gerçekleşebilir. Dolayısıyla mücadele, güçlerin karşılıklı ilişkilerini işçi sınıfı ve müttefiklerinin yararına tersine çeviren, tekelci burjuvazinin iktidarını zayıflatan ve sosyalizme yol açan, halkın özlemlerine uygun ve birbirine bağlı politik, sosyal ve ekonomik değişimlere yönelik olmalıdır.

Bu değişimler, Fransız komünistlerince esas demokratik reformlar, İtalyan ve Belçika komünistlerince yapısal reformlar, Alman komünistlerince köklü reformlar vb. olarak adlandırılır. Ancak öz, her yerde aynıdır: henüz sosyalist olmayan, ne var ki sosyalist devrime doğru ilerlemede en

elverişli koşulları yaratan, ileri sosyo - ekonomik ve politik reformlar aracılığıyla tekelci sömürü mekanizmasının temelini çürütmek. Daha önceleri düşünülemeyen böylesi devrimci reformlar, her şeyden önce dünya güçlerinin karşılıklı ilişkilerinde sosyalizm lehine meydana gelen köklü değişmeler sayesinde mümkün olmuştur.

Temel dönüşüm programlarını çizerken bilimsel sosyalist partiler, bu programların uygulanmasının emekçi halkın yığınsal eyleminin derece ve yoğunluğuna doğrudan dayandığı fikrinden hareket ediyorlar. Bunun içindir ki, sınıf pozisyonlarına sürekli bağlı kalan bu partiler ve sendikalar, reformları destekleyen politik grev ve gösterilerin ötesinde işletmelerde gerçek işçi katılması, işletmelerde (özellikle büyük olanlarında) ve üretici kooperatiflerinde işçilerin kontrolünün kurulması ve her seviyedeki temsili organlarda mevziler kazanılması için mücadeleyi örgütlerler. İşçi örgütlerinin ve bunların çeşitli organlarındaki temsilcilerinin bağımsızlığını ve özerkliğini korumak, tekelci devlet sistemi ile bütünleşmesini önlemek için her türlü çabayı harcarlar.

Reformları kendi içinde bir amaç sayan ve sosyalist perspektiften ayrılan reformcu partilerden farklı olarak, devrimci proletarya partileri, reformlar için aktif bir kampanya yürütür ve plânlarlar. Stratejilerinin özü, tekellerin gücünü zayıflatmayı, tekelci burjuvaziyi daha da zor bir pozisyona sokmayı ve tekelci burjuvazinin reformları «eritmesini» ve uygulamasını önlemeyi içerir. Bu ancak, halkın bu reformları desteklemede artan biçimde aktif olmasıyla ve reformların demokratik bir kontrol altında yürütülmesiyle sağlanabilir. Buradan da şu sorunlar çıkıyor: kitle baskısının sürekliliğini ve sürekli artışını sağlamak; parlamenter ve parlamento dışı yasal ya da burjuvazinin istediği yasallığa aykırı mücadele biçimleri arasındaki sıkı karşılıklı ilişkinin kurulması; bu karşılıklı ilişkiyi sağlayacak ve kitlelere iktidar için mücadele zorunluğu bilincini verecek talepleri ve sloganların oluşturulup ortaya konması.

Bilimsel Sosyalistlere göre, reformlar için mücadele hiç bir zaman kendi içinde bir amaç değildir. Bilimsel Sosyalistler, reformları iktidarın proletarya ve onun öncüsü tarafından fethinin uzun ve zor yolunda yalnızca bir adım sayıyorlar. Reform talepleri, nihai hedef olan sosyalizmi geriye itmez. Her imkânı ve kitle örgütlerinin tüm gücünü kullanan ancak uzun, zor ve sürekli bir mücadele, tekellerin direnişini kırabilir ve reformlara istikrarlı devrimci bir karakter verir. Bilimsel Sosyalistler savundukları her reformu, daha ileri gelişimler için birer köprübaşına dönüştürmeye çalışırlar. Bu mücadelenin amacı, yalnızca emekçi halkın durumunu düzeltmek değil, aynı zamanda demokratik örgütlerin nüfuzunu yavaş yavaş genişletmek ve emekçi halkı, temel değişikliklerin ancak sosyalizm ile mümkün olduğuna ikna etmektir.

Emekçi halk, köklü demokratik reformlar için mücadele yolunda politik deneyler kazanır, böylece tekelci oligarşinin ana düşmanı olduğunu kavramaya başlar ve örgütlenme düzeyini ve savaşçı yeteneğini yükseltir. İşçi sınıfı, demokratik reformlar için verdiği mücadelesinde, müttefiklerinin güvenini kazanır ve bütün anti-tekelci güçleri çevresinde toplar. Bu yolla temel demokratik reformlar için mücadele sürecinde, sosyalist devrimin politik güçleri yaratılır. İşte bu nedenle, demokrasi için mücadele, sosyalizm için mücadelenin ayrılmaz bir parçasıdır.

Demokrasi cephesinin korunmasının yanısıra, burjuva devletinin gelişimindeki merkezi-bürokratik ve otoriter eğilimlerin büyümesi nedeniyle, modern tekelci devlet kapitalizminde demokrasi için mücadele özellikle sertleşmektedir. Tekelci devlet oligarşisi, demokratik özgürlükler ve kurumların, referandumlar da dahil olmak üzere yüksek «demokratik» yöntemlerle nasıl işlemez hale getirileceğini öğrenmiştir.

Bilimsel Sosyalist partiler, modern kapitalist devletin politik kurumlarından faydalanma imkânlarını yakından araştırıyorlar. Lenin'in, işçi sınıfının sosyal eylemin bütün biçim ve çeşitlerini öğrenmesi ve böylece bütün temsili organlarda durumunu güçlendirmesi öğüdünü izleyerek. Bilimsel Sosyalistler parlamento, mahalli yönetim organları gibi geleneksel demokratik kurumlardan faydalanmak için yorulmadan çalışıyor ve bu kurumlara yeni, gerçekten demokratik bir karakter vermeye uğraşıyorlar. Aynı zamanda, özellikle ekonomik demokrasi için mücadele boyunca, halkın devrimci yaratıcı çabaları sonucu ortaya çıkan yeni demokratik kurumları da gözden kaçırmıyor. Bilimsel sosyalistler, hem geçiş, hem de sosyalizm dönemlerinde partilerin çoğulluğu düşüncesini de destekliyorlar.

Batı Avrupa'nın birçok Komünist Partisi, tekeller iktidarının çökertilmesi döneminde işçi sınıfının müttefikleriyle işbirliğini sağlayacak bir ara iktidar biçiminden söz ediyorlar. (Fransız Komünist Partisi «ileri demokrasi» deyimini, İtalyan Komünist Partisi «yenilenmiş demokrasi» deyimini, Batı Alman Komünist Partileri de «anti-tekel demokrasi» deyimini kullanıyorlar).

Batı Avrupa Komünist Partilerinin çoğunluğu, stratejilerini sosyalist devrimin nisbeten barışçı gelişimi üzerinde temellendiriyorlar. Komünist Partilerin sosyalizme barışçı geçiş olanağı lehine öne çıkardıkları kanıtlar şöyle özetlenebilir. Birincisi, SSCB'de ve diğer bazı ülkelerde sosyalist devrimin zaferi, dünya sosyalist sisteminin kuruluşu ve ulusal kurtuluş hareketinin başarıları dünya kapitalist sistemini önemli ölçüde zayıflatarak sosyalizme barışçı geçişin elverişli dış koşullarını yaratmıştır; ikincisi de, bu ülkelerde sınıf mücadelesinin objektif gelişimi, anti-tekelci bir blok (cephe, koalisyon, ittifak vs.) içinde birleşen ve işçi sınıfının yönettiği dev-

rimci güçlerin hakimiyetinin tedrici kuruluşuna yardımcı olmakta, böylece tekelci burjuvazinin, halkın isteklerine karşı silahlara başvurma olanağı ciddi ölçüde azalmaktadır.

Komünist Partiler, sosyalizme barışçı geçişin, ne fazla ne eksik tam bir sosyal devrim olduğuna tekrar tekrar işaret ederler. Sosyalist devrimin barışçı yollarla gerçekleştirilmesi düşüncesi, devrimci sürecin içeriğiyle değil, biçimiyle ilgilidir. Komünistlere göre, biçimi ne olursa olsun, bu süreç, tekelci sermaye karşısında devrimci şiddet ve cebir olmaksızın düşünülemez. Burjuvazi teslim olmaya zorlanmalı, kanlı bir iç savaş çıkartması önlenmelidir. Bu yolla yeni sistemin doğuş sancıları hafifletilecektir. Yalnızca halkın geniş ve güçlü hareketi emperyalist gericiliği kontrol altına alabilir.

Komünistler, tekelci burjuvazinin, mallarına el konmasına ve kapitalist üretim biçiminin yerine sosyalist üretim biçiminin geçirilmesine karşı şiddetle direneceğinin çok muhtemel olduğunu dikkate alarak, sosyalizme geçişte belli biçimlerde zor kullanma gereğini kabul ediyorlar. Fakat komünistler, silaha dayanmayan baskı biçimlerinin kullanılmasının ve proletarya ve müttefiklerinin mükemmel planlanmış eyleminin yardımıyle, işçi sınıfı tarafından yönetici tekelci burjuvazinin gerilemeye zorlanacağı bir ortamın yaratılmasının ve böylece iktidarın nispeten barışçı bir yolla ele geçirilmesinin emekçi halk için tercih edilir olduğunda ısrar ediyorlar.

Bugünkü koşullarda, politik devrimci gücün —özellikle, anti-tekelci koalisyonun— oluşturulması, proletaryanın devrimci öncüsünün halk arasında ve onun örgütleri içinde muazzam bir ideolojik, politik ve örgütsel çalışma yapmasını gerektiriyor. Lenin'in daha 1920'lerde gelişmiş kapitalist ülkelerdeki özel ortama atfen (güçlü ve tecrübeli bir burjuvazinin bulunması, reformizmin hatırı sayılır etkisi, burjuva demokrasisinin gelişme düzeyi vs.) bu ülkeler için sosyalist devrimi başlatmanın Rusya'dan daha zor, ancak tamamlanmasının daha kolay olacağını söylemiştir. Anti-tekelci geniş koalisyonların kuruluşunun, proletaryanın sınıfsal bağımsızlık mücadelesinin hiç bir şekilde yavaşlatılması demek olmadığı, tersine yoğunlaştırılması anlamını taşıdığı akıldan çıkarılmamalıdır. Marks, Engels ve Lenin tarafından kesin olarak ortaya konulan, işçi sınıfını öteki sınıflara ideolojik ve politik bağımlılıktan kurtarma görevi, istisnasız bütün kapitalist ülkelerin işçi hareketi için aynı kalmaktadır. Bunun gerçekleştirilmesi, emekçi halkın çıkarlarına ters düşmeden, bütün toplumu sermayenin boyunduruğundan kurtarmanın ön şartıdır.

Bu bir hayli uzun alıntıyı bilhassa yaptık. Çünkü «İleri demokrasi» hakkında oldukça etraflı bir bilgi veriyor. Böylece «ileri demokrasi»den bilimsel anlamda ve anlaşıldığı konusuna açıklık getirmek istedik.

Okuyucu özellikle şu noktalara dikkat etmiş olsa gerektir. Herşeyden önce bir nokta çok açık: İleri demokrasi **Gelişmiş Kapitalist Ülkeler** için sözkonusu. Bu ülkelerin bugün içinde bulundukları şartların enine boyuna tartışılıp değerlendirilmesi sonucu tesbit edilmiş bir hedef. Açık olan ikinci nokta ise ileri demokrasi aşamasının, gelişmiş kapitalist ülkelerin gündeminde devrimci durumun olmamasından ve kayda değer bir süre için de görünmemesinden kaynaklanması: **Ve bizim de üzerinde durduğumuz başlıca ana noktalar bunlar.**

Bunun dışında yukarıdaki metinde üzerinde durulması ve daha açıklığa kavuşturulması gereken noktalar yok mu? Elbette var!

MARKS'TA SOSYAL DEVRİM SORUNU

Bir kere sosyalizme ileri demokrasi aşamasından «barışçı geçiş»in «sosyal bir devrim» olduğu vrgulanıyor. Bir sosyo ekonomik yapıdan bir diğerine geçiş anlamında kapitalizmden sosyalizme geçilmesi, elbette **sosyal bir devrim**'dir. Ancak sosyal bir devrim, toplumu, üretici güçler, üretim ilişkileri ve sosyal üst yapı bütünlüğü içinde baştan aşağı değişikliğe uğratır. Burada Marks'ın meşhur tanımlamasını bir kere daha anmanın yeridir:

> «...**Yaşamak için sürdürdükleri sosyal üretimde insanlar kendi iradeleri dışında, zorunlu ve belirli bir takım ilişkiler kurarlar. Bu üretim ilişkileri onların maddi üretim güçlerinin belirli bir gelişme aşamasına tekabül eder. Üretim ilişkilerinin bütünü, toplumun ekonomik yapısı, gerçek temeli teşkil eder. Bu temel üzerinde bir hukuki ve siyasi üstyapı yükselir; bu üstyapıya da belirli sosyal bilinç biçimleri tekabül eder. Maddi hayatın üretim tarzı genellikle sosyal, siyasi ve fikri hayat süreçlerini belirler. İnsanların varoluşlarını belirleyen bilinçleri değildir; tersine, insanların sosyal varoluşları bilinçlerini belirler. Gelişmelerinin belli bir düzeyinde toplumun maddi üretim güçleri mevcut üretim ilişkileriyle, ya da o güne kadar içinde faaliyet gösterdikleri —aynı şeyin hukuki ifadesinden başka bir şey olmayan— mülkiyet ilişkileriyle çatışırlar. Üretim güçlerinin gelişme biçimleri olmaktan çıkar, onlara ayakbağı olurlar. İşte o zaman sosyal devrim çağı çatar. Ekonomik temelin değişmesiyle bütün o muazzam üstyapı az ya da çok bir hızla dönüşüme uğrar.**»

Görüldüğü gibi Marks, Önsöz'de, sosyal devrimin klasik tanımını yapmıştır. «Muazzam üstyapı»nın bütünüyle biçim değiştirmesi, sosyal devrimin bir icabıdır. Ve bilindiği gibi eski üst yapının devamlılığını sağlayan belli başlı araç ise «devlet»tir.

Sosyalist devrimle birlikte burjuva devletin yerini proleter devlet alır.

Devlet hâkim sınıfın baskı aracı olarak varlığını özde korur. Ama burjuva devlet ile proleter devlet arasında büyük fark vardır. Bu nedenle burjuva devlet mekanizmasını ortadan kaldırılması ve yerine proleter devletin konulması zaruridir. Üstelik tekelci devlet kapitalizminin alabildiğine geliştiği ve burjuva devletin iyice güçlendiği ileri kapitalist ülkeler için bu nokta çok daha önemlidir.

İleri demokrasi aşaması burjuva devleti ortadan kaldırmamaktadır. Ama onu «demokratlaştırmakta»dır. Bu demokratlaştırma, Marks ve Engels zamanındaki ABD ve İngiltere devletlerinde olduğu gibi militarizmi ve bürokrasiyi bugünkü tekelci burjuva devletin ortadan kaldırılmasına ihtiyaç duyulmayacak etkisizliğe ulaştırabilecek midir? Böyle bir şeyin somut ve bilimsel perspektifi var mıdır? Bu meselenin açıkca değerlendirilmesi gerekir.

Sonra ileri demokrasi aşamasında «biçimi ne olursa olsun devrimci şiddet ve cebir»in kullanılacağı ileri sürülmektedir. İktidarın şiddet yolundan devralınmasını, «silahlı ihtilal»e indirgemek, şüphesiz ki marksist bir görüş olamaz. Marks, burjuva devletin ortadan kaldırılmasına gerek olmayacak halleri ileri sürerken, devrimci şiddetten ve proletarya diktatörlüğünden hiç bir zaman vazgeçmiyordu. Bu anlamda, tekelci burjuvaziyi, iktidar da kalmak için zor kullanmaktan caydırıcı toplumsal güce, etkinliğe ve her türlü imkana sahip olmak, pekala şiddet ve zor kullanmak demektir. Ama yukarda da belirtiğimiz gibi günümüz gelişmiş kapitalist ülkelerin tekelci burjuvazileri, devletle alabildiğine içli dışlıdırlar. Ve devlet de oturmuş ve güçlüdür. Bu burjuvazinin elinden bu devlete rağmen iktidarı, caydırıcı bir şekilde devralmak nasıl mümkün olacaktır?

Kaldı ki bugün yeryüzünde emperyalizm olanca saldırganlığını sürdürmektedir. Tek tek ülkelerde işçi sınıfı ve müttefikleri iktidar için sürdürdükleri mücadelenin karşısında yerli egemen güçlerle birlikte emperyalist mihrakları da bulmaktadırlar. Sermayenin alabildiğine girift bağlarla uluslararası bir nitelik aldığı gündenberi nerede güçlü bir işçi sınıfı hareketi belirmişse, onun, emperyalistlerin uluslararası dayanışması ile ezilmesi için her türlü tertibe başvurulmuştur. Bu Ekim Devriminden beri böyle olagelmiştir. Ekim Devrimi ile kurulan dünyanın ilk işçi köylü devletini ortadan kaldırmak ve muzaffer sosyalizmi anavatanında daha gelişip serpilmeden boğmak için ABD, İngiltere, Fransa başta olmak üzere tüm emperyalistlerin seferber olduğu hatırlardadır. Sosyalizme karşı uluslararası saldırganlık daha sonraki dönemde de yoğun bir şekilde devam etmiştir. Halen de etmektedir. Bu saldırganlığın hem geçmişte, hem günümüzde pek çok çarpıcı örneği vardır. İspanya iç savaşında Alman ve İtalyan emperyalistlerinin Franko'ya sağladığı destek olmasaydı, 40 yıl sürecek karanlık bir faşizmin yerleşmesi gerçekleşemezdi. Çinliler ve başta Vietnam olmak üzere Hind-i Çin halkları kendi iç düşmanları kadar, hatta bazı hallerde

daha çok emperyalist saldırganları karşılarında buldular. Küba Devriminin yarattığı ilk şaşkınlık geçer geçmez ABD emperyalizmi Küba'yı istila etmek için sayısız teşebbüslerde bulundu. İran'da Musaddık'ın, Şili'de Allende'nin devrilmesinde emperyalist mihrakların nasıl başrolü oynadığını, kendileri itiraf ediyorlar. Portekiz demokratik devriminin sosyalist devrimle tamamlanmaması için «sosyalist»ler başta olmak üzere karşı devrimci politika izleyen güçlere emperyalist mihraklarca yardım edildiği bizzat yardımı alanlarca açıklandı. Angola bağımsızlık savaşında da emperyalistlerin paralı asker gönderecek ölçüde fiilen müdahale ettiklerine tüm dünya şahit oldu. Halen dahi Afrika'da ulusal kurtuluşçu hareketleri bastırmak için emperyalistlerin her fırsattan istifade ettikleri görülüyor.

Üstelik emperyalizm o kadar saldırgandır ki, sosyalist ülkelere dahi el atmaktan perva duymaz. 1956 Macaristan ve 1968 Çekoslovakya olayları ders alınacak örneklerdir. Sosyalist devrimini yapmış, proletarya diktatörlüğü altında sosyalist kuruluşu gerçekleştirme durumunda olan bu iki ülkede, emperyalist mihrakların da içinde yer aldığı karşı devrimci isyanlar, ancak işçi sınıfı enternasyonalizminin ortak güçleri tarafından bastırılabilmiştir. Dahası, bazı Avrupa ülkelerinde komünistlerin, hem de evrensel genel oyla hükümette görev alması ihtimalleri ortaya çıkınca yine emperyalist mihrakların nasıl tavır aldıkları ortadadır. Oysa söz konusu partiler, emperyalist azgınlığın ölçüsünü bildiklerinden anti-emperyalist tutumlarında bir hayli «ölçülü ve esnek» davranmaktadırlar. Ama emperyalistler bu kadar tavize dahi tahammül edememekte ve hem ABD, hem de Avrupadaki temsilcileri vasıtasıyla komünistlerin katılacakları hükümetleri şimdiden veto etmektedirler.

Kendi açılarından haklıdırlar da! Gelişmiş bir kapitalist ülkedeki tekelci sermayenin egemenliğine son verilmesi, sadece o ülkenin tekelcilerine münhasır kalmamaktadır ki. Bugün popüler deyimi ile tekelci şirketler «çok uluslu»durlar. Diyelim Fransa'da dev bir tekel millileştirildiğinde bunun ucu ABD'sinden F. Almanya'sına kadar tüm emperyalist ülkelere uzanmakta ve böylece uluslararası tekellerin tekerine çomak sokulmuş olmaktadır. Öte yandan gelişkin kapitalist ülkeler NATO başta olmak üzere çeşitli askeri siyasi, ekonomik vb. paktlarla birbirlerine bağlanmışlardır ve bunların genel amacı gelişmekte olan sosyalizmi kuşatmak ve gerektiğinde ona saldırmayı uluslararası planda koordine etmektir. Şayet bu ülkelerden birinde bile işçi sınıfı partisi iktidarda görev alırsa, uluslararası koordinasyon zincirinin halkalarından birisi kopacak, en azından bir hayli «çürükleşecek» demektir. Oysa hergün ilerlemekte olan sosyalizme karşı, kendi saldırganlığının kuşkulu ve güvensizlik yaratıcı bir duruma gelmesini emperyalizm elbette istemez.

İşte bütün bunlar emperyalistlerin «ileri demokrasi»de olsun onu izleyecek sosyalist düzende olsun hiç de boş durmayacaklarını göstermek-

tedir. Bu şartlarda emperyalist saldırganlığın üstesinden nasıl gelinecektir? Emperyalist tertipler nasıl boşa çıkartılacaktır? Yıllar boyu emperyalizmin saldırganlık politikasının bir aleti olan ordu, ne denli «demokratlaştırılırsa» demokratlaştırılsın nasıl olacak da emperyalist saldırganlığa ve tertiplere karşı «ileri demokratik» ve daha sonra sosyalist iktidarları koruyacaktır? Ya da emperyalistlerin tertip ve saldırıları daha yürürlüğe konmadan hangi caydırıcı güç tarafından baştan akamete uğratılabilecektir? İşçi sınıfı enternasyonalizminin ileri ve çok boyutlu somut dayanışması olmadan emperyalistlerin müdahalelerine karşı etkin bir şekilde karşı koymak nasıl mümkün olabilecektir? Bütün bunlar «ileri demokrasi» meselesini ayrıntılı olarak ele alıp cevap getirilmesi gereken sorulardandır.

İLERİ DEMOKRASİ İÇİN EYLEM BİRLİĞİ, FRANSA PRATİĞİ VE ÖTEKİLER...

Bunlar dışında ileri kapitalist ülkelerin işçi sınıfı partileri, ileri demokrasi için, genel olarak sosyal demokrat ya da «Sosyalist» partilerle işbirliği yapmayı öngörmektedirler. Çünkü bu partiler bir zamanların işçi sınıfı partileridirler ve bu nedenle işçi sınıfından kaynakladıkları gibi halen dahi işçi sınıfından oldukça güçlü bir destek almaktadırlar. Ayrıca onlar da hedeflerinin sosyalizm olduğunu iddia ettiklerinden, işbirliği yapılması için en elverişli siyasi akımı oluşturmaktadırlar. Ve bu nedenlerle «İşçi sınıfının birliği» kapsamı içinde ortak bir platform oluşturulması çabaları yürütülmektedir. Ancak bu konuda çoğu ülkede kayda değer bir başarı kazanılmış değildir. Çünkü ileri kapitalist ülkelerin sosyal demokrat partileri yıllar önce burjuvazlnin reformcu alternatifi halini almışlardır. Üstelik bu ülkelerde köklü ve yerleşmiş bir tekelcilik bulunduğu için bu partilerin çoğu finans kapitalin temsilcisi durumuna gelmişlerdir. Oysa ileri demokrasinin başlıca özelliği anti monopolist olmasıdır. Yani toplumdaki tekelci tahakküme karşı olan güçlerin işbirliğini öngörmektedir. Bu konuda Fransız Komünist Partisi Genel Sekreteri G. Marchais şunları söylemektedir.

> **«Peki, sonuçta bu Program'ın gerçekleşmesi ülkemizin tarihinde neyi ifade edecektir? Ülkemize nasıl bir gelecek hazırlamaktadır?**
>
> **Sosyalist bir program söz konusu değildir. Sosyalist toplumun iki ana temeli, büyük üretim ve mübadele araçlarının tümüyle kollektif mülkiyet haline gelmesi ve politik iktidarın, geçimini emeğiyle sağlayan öbür halk tabakalarıyla ittifak halindeki işçi sınıfı tarafından yürütülmesidir. Oysa, Program'ın gerçekleşmesinin, Fransa'da sosyalizmin kurulmasıyla aynı şey olmadığını görmek için Programı okumak yeter. Bunu, sosyalizme karşı olanları «yatıştırmak» için değil, tam tersine, sosyalizm**

fikrini ve onun devrimci kapsamını küçültmekten, küçümsetmekten, yavanlaştırmaktan kaygu duyduğumuz için söylüyoruz.

Ortak Program'ın gerçekleşmesiyle kurulabilecek rejim, politik ve ekonomik bir demokrasidir —ki bizim, kendi yönümüzden, kelime fetişizmine kapılmadan, ileri demokrasi adını verdiğimiz şeye tekabül etmektedir. Yani, ülkemizin öylesine hiç bir zaman rastlayamadığı ve eşi görülmemiş sosyal kapsamlı politik ve ekonomik reformlarla kendini meydana vuracak bir demokrasi. Böyle bir demokrasi, büyük sermayenin etkileme gücünde hissedilir bir zayıflamanın ve işçi sınıfının etkileme gücünde bir güçlenmenin ifadesi olacaktır. Bu demokrasi, aynı zamanda, toplumun sosyalizm yönünde bir dönüşüm geçirmesi gereğine, halkımızın çoğunluğunu kazanmak yolunda emekçilerin yürüteceği çabanın sürdürülmesi için de en elverişli şartları yaratacaktır.

Kısacası, Program'ın başarıya kavuşmasıyla, kurulması ve aralıksız gelişmesi mümkün olacak, ileri sosyal ve ekonomik muhtevalı demokrasi, sosyalizme doğru bir geçiş şekli olacaktır.

Yani, bu Ortak Program'ı kabul etmekle, sosyalizm için devrimci mücadelemizden asla vazgeçmiş olmamaktayız. Sosyalizm temel hedefimizdir, her eylemimiz, Fransa için sosyalizm gününü biraz daha yakınlaştırmak isteğinden esinlenmektedir. Program ise, kararlı bir şekilde uygulandığında, —daha sonra, ülkemize özgü biçimler ve özellikler içinde sosyalizme giden yolu açabilecek olan— ileri bir demokrasiyi kuracak politikayı ayrıntılı bir şekilde saptamaktadır.» (Fransız Solunun Ortak Hükümet Programı, Konuk Yayınları, sf. 3-33)

Gelişmiş kapitalist ülkelerin öncü partileri kendi ülkelerinde «ileri demokrası»yi öngörmelerine rağmen bu konuda birkaç ülke dışında, şimdilik fazla bir mesafe alınamamış olmasının nedeni, sosyal demokrat ya da «sosyalist» partilerin çoğunun antimonopolist bir politika izleyemeyecek ölçüde tekelci burjuvaziye angaje olmuş olmalarıdır.

Ancak tüm dünyada sosyalizmin güç kazanıp ilerlemesi ve faşizmin gittikçe tecrit edilmesi, sosyal demokrasi içinde de «sol» kanadın gelişmesi için elverişli şartlar yaratmaktadır. Buna sağ sosyal demokrat politikanın kitlelerce bilince çıkartılan başarısızlıklar da eklenince, «sol» sosyal demokrasinin gelişmesi bu ölçüde ivme kazanabilmektedir. Avrupa sosyal demokrasileri içinde en sağda yer alanlardan birisi olan SPD'ye bağlı Juso'ların son yıllarda gösterdiği gelişme bunun kanıtıdır. Bu durum

öncü partiler ile sosyal demokratların, ileri bir demokrasi için işbirliği yapmaları imkanlarını kolaylaştırmışlardır.

Bugüne değin ileri demokrasi hiç bir ülkede gerçekleştirilmiş değildir. Muhalefet olarak en başarılı çalışmaların yapıldığı ülke, bilindiği gibi Fransa'dır. Başlangıçta ortaya büyük pürüzler ve anlaşmazlıklar çıkmışsa da 1972 senesinde «Ortak Bir Hükümet Programı» platformunda bir araya gelmişlerdir. Son başkanlık seçimlerinde de ortak aday Mitterand seçimi az bir farkla kaybetmiştir. Ve nihayet bu ilkbaharda yapılan seçimlerde iktidardaki güçlerden çok daha fazla oy almışlardır. 1978 de yapılacak parlamento seçimlerinde «Fransız Solu»nun kazanacağına mutlak nazarıyla bakılmaktadır.

İleri demokrasi meselesinin ortaya çıkışından bu yana Avrupa'daki kapitalist ülkelerin sadece ikisinde komünist partileri iktidarda görev almıştır. Bunlardan bir tanesi Finlandiya Komünist Partisi'dir. Bu Parti halen dahi iktidar ortaklarından birisidir ve hatırladığımız kadarıyla üçüncü defadır görev almaktadır. Finlandiya Komünist Partisi başında sosyal demokratların bulunduğu ve daha başka partilerin de yer aldığı bir koalisyonun ortaklığını yapmaktadır. Ancak bu koalisyonun programı hakkında bir bilgimiz yoktur. Sadece bildiğimiz, ileri bir kapitalist ülke olmasına rağmen Finlandiya'da Komünist Partisi koalisyon hükümetinde yer alıyor diye ileri bir demokrasiden bahsedilmediğidir. Avrupa'da komünist partisinin hükümette görev almış olduğu ikinci ülke Portekiz'dir. Ama bilindiği gibi Portekiz Komünist Partisi, seçimle gelen bir parlamentodan çıkan bir hükümette değil, faşizm devrildikten sonra kurulan geçici hükümetlerde yer almıştır. Faşizme karşı yürütülen mücadelenin fiilen başını çeken Parti'nin ileri demokrasi ile bir ilişkisi olmadığı açıktır. Kaldı ki, Portekiz nisbeten geri bir kapitalist ülkedir. Ve Portekiz Komünist Partisi'nin ileri demokrasiyi benimsemiş olduğuna dair bir bilgimiz yoktur.

Ve nihayet Avrupa dışında bir ülkede, Şili'de de komünistler hükümetin ortağı olmuşlardır. (Hindistan'daki bazı eyaletleri, Suriye'yi ve Irak'ı saymıyoruz. Çünkü konumuzla ilgisi yok) Allende'nin başkan seçilmesi sonrasında Halk Birliği'nin kurduğu cephe hükümetinde Şili Komünist Partisi de görev almıştır. Ama Allende hükümetinin başa geçmesi ile Şili'de «İleri demokrasi»nin kurulduğunu iddia eden çıkmamıştır. Gerçi Allende hükümeti emperyalizme bağımlı tekellerin egemenliğine karşı mücadele yürütmüştür. Emperyalistler ve yerli uşakları tarafından düşürülmesinin başlıca sebebi de budur. Allende'nin öldürülmesi ile de Şili'de «İleri demokrasi»nin sona erdiği söylenmemiştir. Konumuz «Allende deneyi» değildir. Onun için Allende iktidarının değerlendirilmesine, ne olduğunun tartışılmasına girmeyeceğiz. Ancak **ne olmadığına** işaret etmekle yetindik. Allende iktidarı döneminin «ileri demokratik bir düzen» olarak nitelendiril-

memesinin başlıca nedeni, yazımızın ana temasından da kolayca anlaşılacağı gibi Şili'nin gelişmiş bir kapitalist ülke, bir metropol olmaması, aksine emperyalizme bağımlı nispeten geri bir kapitalist ülke olmasıdır. Şili örneğine sırf «ileri demokrasi» konusunda yapılması muhtemel şabloncuüluklara ve süpekülatif benzetmelere daha baştan dikkati çekmek için kısaca değindik.

Buraya kadar «İleri demokrasi»nin gelişkin kapitalist ülkeler için öngörülen bir hedef olduğunu göstermeye çalıştık. Bu bölümü bitirirken meselenin gündeme gelişine yol açan nedenlerin ilkesi üzerinde kısa bir özetleme yapmayı yerinde görüyoruz.

İLERİ DEMOKRASİ NEDEN GÜNDEME GELDİ?

Gelişkin kapitalist ülkelerde İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki gelişmelerin, proletarya devrimi için gerekli şartlara sahip olmaması ve çeşitli faktörler nedeniyle ve böyle bir duruma belirli bir perspektifte gebe görünmemesi «ileri demokrasi» kavramının oluşturulmasına yol açan başlıca sebeptir. İçinde bulunulan şartları değerlendiren öncü partiler, evrensel genel oya dayanan burjuva parlamentosundan sosyalizme geçişte yararlanabileceği sonucuna varmışlardır. Buna göre toplumdaki olumsuzlukların başlıca kaynağı tekelci büyük burjuvaziye karşı olan tüm toplum kesimlerinin, işçi sınıfı başta olmak üzere bir safta toplanmaları gerekiyordu. İleri kapitalist ülkelerde dar bir tekelciler zümresi, finans-kapitalistler oligarşisi, geniş yığınlar üzerinde kurduğu egemenlik sayesinde sömürü ve baskısını sürdürebiliyordu. O halde bu geniş yığınların, işçi sınıfının, proleter olmayan çalışanların, köylünün, ara tabakaların ve orta burjuvazinin anti-monopolist hedefler etrafında biraraya getirilmeleri mümkün olabilirdi. Bu toplum kesimleri devrimci bir durum olmadıkça, proletarya diktatörlüğü ile sonuçlanacak bir sosyalist devrimden yana olmuyorlardı, ama tekelcilerin eğemenliğine karşı aynı saflarda yer alabilirler ve tekelciliğin burjuva parlamentosu tarafından işlerliği sağlanan eğemenliğine son verebilirlerdi. Anti monopolist bir program, seçmenlerinin çoğunluğu tarafından benimsendiğinde bu program parlamento tarafından uygulamaya konur (ya da hükümet tarafından) ve tekelcilerin egemenliğinin toplumsal temelleri ortadan kaldırılmaya çalışılırdı. Tekelciliğin toplumsal gücü maddi temeli ile ortadan kaldırıldığı ölçüde de onların bir daha egemenlik kurmak ihtimalleri de ortadan kalkardı. Bu süreç devam ettikçe sosyalizme barışçıl geçişin elverişli şartları yaratılmış olurdu. Bu süreç boyunca da başta devlet mekanizması olmak üzere üst yapı kurumları alabildiğine «demokratlaştırılır»dı. Bu nedenle de anti monopolist karakterli bu döneme «ileri demokrasi» adı veriliyordu. Böylece burjuva demokrasisi ile sosya-

list demokrasi arasına, onların her ikisinden de farklı bir demokrasi aşaması, «ileri demokrasi» konulmuş oluyordu.

Bilindiği gibi burjuva demokrasisi ile sosyalist demokrasi arasında bunların ikisinden de apayrı bir üçüncü demokrasi türü yoktur. Azami program hedefi sosyalist devrim olan ülkelerin, asgari program hedeflerinin doğrudan sosyalist demokrasiyi kurmaya yönelik olmadığı bilinen bir gerçektir. «Gelişmiş Kapitalist» nitelikte olmayan böylesi ülkeler bilindiği gibi iki kategoridirler. Kapitalist gelişmede nisbeten daha fazla yol almış ve feodal artıkların önemsiz mertebeye indirgendiği ülkelerin asgari program hedefi halk demokratik devrimidir. Ve bu ülkelerde devrim sonrasında kurulacak olan halk demokrasisi, burjuva demokrasisi ile sosyalist demokrasi arasında bir geçiş aşamasıdır. Ama hemen belirtelim ki, halk demokrasisi, proleter demokrasisinin özgül biçimlerinden birisidir ve burjuva demokrasisinden nitel olarak ayrılır. Bu anlamda halk demokrasisi, burjuva demokrasisi ile proleter demokrasi arasında apayrı bir üçüncü demokrasi türü asla değildir.

Azami program hedefi sosyalist devrim olan ikinci kategori ülkeler ise kapitalizmin hiç gelişmediği ya da az geliştiği, buna mukabil kapitalizm öncesinin güçlü bir şekilde sürdüğü ülkelerdir. Bunlarda da kapitalizmin gelişkinlik seviyesine ve işçi sınıfının durumuna göre asgari program hedefi farklı olmaktadır. Yalnız şurası muhakkaktır ki asgari hedef gerçekleştirildikten sonra hemen kurulacak olan sosyalist demokrasi değildir. Proletaryanın devrimde hegomanyayı sağlayabilecek kadar varlığı ve gücü olan ülkelerde ulusal demokratik devrimden sonra kurulan bir çeşit halk demokrasisi olmaktadır. İşçi sınıfının varlığı ve dolayısıyla gücü yetersiz ülkelerde kapitalist olmayan yolda kararlı ilerlemeyi sağlayacak güçlü bir **devrimci parti** bulunuyorsa yine bu demokrasi de bir çeşit halk demokrasisi addedilmektedir. Yok başlangıçta hedeflenen kapitalist olmayan yolu kararlı bir şekilde yürütebilecek devrimci partiler bulunmuyorsa, giderek burjuva diktatörlüklerine yol açan küçük burjuva diktatörlüklerine rastlanmaktadır. Küçük burjuva diktatörlüklerinin egemen olduğu bu gibi ülkelerin yönetimlerine «ulusal demokratik rejimler» (Irak, Suriye, Libya, Cezayir vb.) adı verilmektedir. «Ulusal demokratik» rejimler de bir anlamda burjuva demokrasisi ile sosyalist demokrasi arasında bir üçüncü demokrasi türü gibi görünmektedirler. Ama bunların ağır basan tarafları burjuva demokrasisi olmaktadır. Bu gibi ülkelerde iktidardaki hegomonya işçi sınıfı sosyalizmini kılavuz edinmiş bir partide olmadığı ya da devrimci Parti böylesi bir niteliğe «ulaşamadığı» sürece «ulusal demokratik» rejimleri burjuva demokrasisinin kapsamı içinde görmek gerekir.

Kısacası burjuva demokrasisi ile sosyalist demokrasi arasında bir üçüncü demokrasi türü bulunmaz. İşte ileri demokrasi her ikisi arasında-

ki bir geçiş aşaması olarak acaba bu iki demokrasiden hangisinin kapsamına girer? FKP Genel Sekreteri Marchais'den daha önce yapmış olduğumuz alıntıda şöyle deniyordu:

«Ortak Program'ın gerçekleşmesiyle kurulabilecek rejim, politik ve ekonomik bir demokrasidir —ki bizim, kendi yönümüzden, kelime fetişizmine kapılmadan, ileri demokrasi adını verdiğimiz şeye tekabül etmektedir— Yani, ülkemizin öylesine hiç bir zaman rastlayamadığı ve eşi görülmemiş sosyal kapsamlı politik ve ekonomik reformlarla kendini meydana vuracak bir demokrasi, büyük sermayenin etkileme gücünde hissedilir bir zayıflamanın ve işçi sınıfının etkileme gücünde bir güçlenmenin ifadesi olacaktır. Bu demokrasi, aynı zamanda, toplumun sosyalizm yönünde bir dönüşüm geçirmesi gereğine, halkımızın çoğunluğunu kazanmak yolunda emekçilerin yürüteceği çabanın sürdürülmesi için de en elverişli şartları yaratacaktır. (a.y. sf. 32)

Görüldüğü gibi Marchais ileri demokrasiyi burjuva demokrasisini aşan ve sosyalist demokrasinin ön şartlarını yaratan bir demokrasi türü olarak takdim etmektedir.

FRANSIZ SOL'UNUN ORTAK PROGRAMI NELERİ İÇERİYOR?

«İleri demokrasi»nin nasıl bir demokrasi olduğu hakkında en iyi fikri edinmenin yolu, «ileri demokrasi»nin programlarından birini incelemektir. Bu konuda F.K.P. ile F.S.P.'nin ortaklaşa hükümet programının incelenmesi yararlı olacaktır. Türkçeye de çevrilmiş olan bu program burada uzun uzun ele alacak değiliz. Sadece bazı temel özellikler üzerinde tesbitler yapacağız. (*)

Sosyal Mevzuat

....

Sendika kurma özgürlüğü güvence altında tutulacak, aynı şekilde, sendikaların devlet ve siyasi partiler karşısında bağımsızlığı tanınacaktır. Emekçiler kendilerinin seçtikleri bir sendikaya üye olabilmekte tamamen özgür olacaklardır.

İşyerlerinde sendikal hakların kullanılmasını özellikle çalışma yerinde ve saatinde toplantı yapılmasını, keyfî davranış ve kararlara karşı emekçilerin ve militanların korunmasını, yasalara aykırı şekilde işinden uzaklaştırılmış olanların zorunlu şekilde işe alınmalarını garanti etmek ve bu hakları geliştirmek ü-

---

(*) Programın tamamı ileri demokrasinin somutu hakkında daha ayrıntılı bilgi vermektedir.

zere sendika örgütlerinin onayıyla, mevzuata bir sıra hüküm konulacaktır.

Sağlık

Koruyucu hekimlik, teşhis, tedavi ve hastayı hayata hazırlama faliyetlerini birbiriyle bağlantılı şekilde ve insan onuruna uygun bir bütün halinde kapsayan, seviyeli bir sağlık hizmetinden herkesi yararlanır duruma getirmektedir. Sağlıkla ilgili ihtiyaçlar, kâr yasasının kapsamından çıkarılacaktır.

....

Bundan başka, ilâç imalâtı sektöründe, kamu sağlığı için çok kere gerçek bir avantaj sağlamaksızın geniş israfa yol açan ve önemli ölçüde aşırı-kârlara kapı aralayan yürürlükteki uygulamaya son verilecektir.

Bu amaçla ilâç tröstleri millîleştirilecek ve eczacılık alanındaki araştırmaları teşvik etmek, ilaç üretimini denetlemek ve hekim kitlesine bilimsel tanımayı sağlamak üzere bir millî ilaç kurumu kurulacaktır.

Arsa politikası

....

— İller, bölgeler ve merkezî devlet düzeylerinde ve gerektiğinde yetkilerini belediyelere bırakabilen, kamusal arsa tanzim ofisleri kurulması. Bu ofisler özellikle, arsa piyasasını izlemekle ve kendi hesaplarına ya da mahallî idareler hesabına, satış ve devirlerde rüçhan hakkını kullanmakla görevli olacaktır. İl düzeyindeki arsa ofislerinin yönetim kurumlarında, belediye ve il meclislerinin seçimle gelen temsilcileri çoğunlukta bulunacaktır.

Konut

....

Yukarıda belirtilen arsa politikası, gerekli toprakların mahalli idareler tarafından elverişli koşullarla istimlşkine imkan verecektir. Bu idareler, konut yapılarının kurulma yerlerini belirlemek imkanına sahip olacaklardır.

Milli Eğitim

....

Okulun üçlü görevi, bireyi emekçi olarak, yurttaş olarak, insan olarak yetiştirmek olacaktır. Her türlü sosyal ayrımı redverecektir.

dederek, her türlü kültürel eşitsizlikle mücadele ederek, okul herkesteki mümkün olan bütün yetenekleri eğitmeyi ve geliştirmeyi hedef tutacak; herkese hayatı boyunca okula başlamak veya devam etmek ve faaliyetini değiştirmek için hertürlü şansı

....

Her tedbire başvurulmadan önce, —özellikle, sendikaların, veli derneklerinin vb.— görüşleri alınacaktır.

....

Demokratikleştirme, en başta işçi ailelerine ve gelir düzeyi düşük ailelere yönelik, geniş çapta sosyal tedbirleri içermektedir.

Kamu sektöründeki eğitimin bütün derecelerinde Devlet, öğretimin, kitap ve kırtasiyenin, aletlerin, spor malzemesinin, okul taşıtlarının bedava olmasını sağlayacaktır. Devlet, okul lokantalarında indirim oranı gitgide büyüyen indirimli tarifeler uygulanmasına yardım edecek, üniversite eserlerini geliştirecek ve demokratikleştirecek, kitaplıkları ve diğer belge edinme araçlarını çoğaltacaktır.

Birçok hizmet ve malzemenin bedava hale gelmesi, fırsat eşitliğini garanti etmeğe yetmez; bugün öğrencilere ödenen burs sisteminin yerine, ailelerin, sosyal kriterlere göre yararlanacakları bir sosyal yardım konulacaktır.

....

Kamu öğretim kurumlarının demokratik sevk ve idare kurulları, değişik seviyelerde, kamu mercilerinin, öğretim kurumu personelinin ve kurum hizmetlerinden yararlananların temsilcilerinden oluşacaktır.

Kadının durumunun yükseltilmesi

Kadının durumunun yükselitlmesi, onun ekonomik, sosyal, kültürel, politik hayata katılmasının sağlanmasını gerektirir. Kadının çalışmada, toplumda, ailede eşit duruma gelebilmesi için, yeni kanunlar, somut tedbirler, bir takım maddi imkanlar gerekmektedir.

....

Kadınlar, ücret, meslek-içi eğitim, devamlı eğitim, işe alınma, meslekte ilerleme bakımlarından erkeklerle eşit haklara sahip olacaklardır.

İşyerinde Demokrasi ve Demokratik Yönetim

....

Hükümet geniş bir kamusal ve millileştirilmiş sektöre dayanarak demokratik yönetim biçimlerinin gelişmesine hukuken

ve fiilen yardımcı olacaktır. Kamusal ve millileştirilmiş sektörün genişletilmesi ve demokratikleştirilmesi, böylece emekçilerin ellerinden geldiği her yerde ve ellerinden geldiği ölçüde, sorumluluklarına sahip çıkmalarına imkan verecektir.

....

Gerek kamusal ve millileştirilmiş sektördeki, gerekse özel sektördeki işyerlerinde, emekçilerin ve sendikal örgütlerin, işyeri ve müessese komitelerinin, personel temsilcilerinin ve emekçileri temsil eden her türlü heyetlerin hak ve yetkileri pekiştirilecek ve genişletilecektir. Emekçiler ve onların örgütleri, işyerlerindeki hedefler ve araçlar hakkında gerçek bir bilgi sahibi oldukları ve gelişmiş bir sosyal mevzuata dayandıkları ölçüde, onların yönetime katılması daha etkili duruma gelmiş olacaktır.

....

İşe alma, işten çıkarma, görevlendirme, görev nakli, emekçilere bedeni durumlarına göre yeni görevler dağıtımı, çalışma temposunun ve genellikle çalışma şartlarının belirlenmesi konularında uygulamaya geçilmeden önce, işyeri ve müessese komitelerinin, personel temsilcilerinin —ve işyerinde mevcut olduğu takdirde, atölye veya servis temsilcilerinin— görüşleri mutlaka alınacaktır.

İşyerlerinin sevk ve idaresinin başlıca yanları olan: bilançolar ve işletme hesapları, yatırım ve finansman programı, ticari sonuçlar, işyerini geliştirme planı, ücretle, mesleki eğitimin geliştirilmesiyle ve personel terfileriyle ilgili politika vb. hususlarda, işyeri ve müessese komitelerine, işyerindeki sendika örgütlerine geniş ve eksiksiz bilgi verilecektir.

Bu bilgileri emekçilerin tümünün tartışmasına sunabilmeleri için, işyeri ve müessese komiteleri ve işyerindeki sendika örgütleri personeli işyerinde toplamak hak ve imkanlarına fiilen sahip kılınacaktır. Bu amaçla, çalışma süresi içinde sayılmak ve böylece ücreti ödenmek kaydıyla işyeri tarafından ayda bir saatlik süre ayrılacaktır. Toplu iş sözleşmeleri ve işyeri anlaşmaları bu sürenin gitgide genişletilmesini öngörecektir.

İşyeri yönetimiyle ilgili hesap ve belgelerde gizliliğin kaldırılmasıyla, bilgilerin serbestçe aktarılabileceği bir düzenin sağlanmasıyla, demokratik şekilde yönetilen bilgi-sayar işlem merkezlerinin kurulmasıyla, bilgi edinme hakkı fiilen işler duruma getirilecektir.

....

İşyeri ve müessese komiteleri üyeleri, kamu görevi yapan teknik komitelerin üyeleri, personel temsilcileri ve genel olarak

emekçi temsilcilerinin tümü, sendika örgütleri tarafından sunulan listeler üzerinden nisbi temsil esasına göre seçileceklerdir.

....

Yukarıda öngörüldüğü durumuyla, sevk ve idarenin demokratikleştirilmesi, devletin mali denetimi altında faaliyet gösteren işletmeler de dahil, kamusal ve millileştirilmiş sektörün tümünde uygulanacaktır.

Böylece, özel sektörden üretimde ağır basan kamu sektörüne geçilmesi ve bu geçişle sevk ve idarede mümkün hale gelen demokratik strüktürlerin yerleşmesi, toplumu fiilen dönüşüme uğratarak sosyalizm yolunu açacaktır.

Kamu Sektörünün Genişletilmesi ve Demokratikleştirilmesi

Büyük sermayenin tahakkümünü kırmak ve onun uyguladığı politikaya son veren yeni bir ekonomik ve sosyal politika yürürlüğe koymak için, hükümet, bugün egemen kapitalist grupların elinde bulunan en önemli üretim araçlarının ve mali mekanizmaların gitgide topluma intikali gerçekleştirilecektir.

Kamu sektörü genişletilecek, demokratikleştirilecek ve yeni strüktürlere kavuşturulacaktır. Sevk ve idare bakımından geniş özerkliğe sahip kılınacak milli işletmeler, faaliyetlerinde, kanizmaların gitgide topluma intikalini gerçekleştirecektir.

Mülkiyetin hukuki biçimlerindeki değişim, emekçilerin yönetimde sorumlu mevkilere fiilen yaklaşmalarına imkan verecektir. Yeni kurulacak sevk ve idare strüktürleri, işletmedeki emekçiler talep ettikleri zaman ve hükümetle mutabık kalarak, yönetim kurullarının atanmasına, iş organizasyonuna, personelin sevk ve idaresine, Plan'la ilişkilere müdahale şartlarını tesbit edeceklerdir.

Kamu ekonomisi, millileştirmelerin yanı sıra milli veya karma ekonomi işletmeleri, kooperatifler, yardım sandıkları, mahalli kamu hizmetleri vb. gibi değişik biçimler altında örgütlenecektir.

İlk yasama döneminden itibaren millileştirmeler yönünde ilk asgari eşik aşılmış olacaktır. Bu yüzden, topluma intikal ettirme politikası, ilk ağızda, banka ve finans kesiminin tümü ile, ekonominin kilit sektörleri karşısında stratejik bir önem taşıyan sanayi işletmelerini ve gruplarını hedef tutacaktır. Bu işletmeler :

— kamu hizmeti karakteri taşıyan kollektif fonksiyonları ve dolayısıyla temel sosyal ihtiyaçları doğrudan doğruya karşılayan işletmeler;

— kamu kesiminin mal satarak, devletten karşılıksız yardım görerek, olağan-dışı krediler alarak vb., kamu fonlarıyla ayakta duran firmalar;

— bazı üretim faaliyetlerinin büyük kısmını, hatta bazan tamamını egemenlikleri altında tutan, rekabeti birkaç dev firmanın rekabeti haline getiren, kapitalist birikimin ana merkezleri;

— milli ekonominin gelişmesi bakımından temel nitelikteki işkollarını denetleyen işletmeler.

Asgari eşiğin aşılmasıyla, tekellerin dayanaklarını sınırlandırmak ve onları sabitleştirmek mümkün olacaktır. Bu eşiğin ötesinde, özel sektörün önemli bir kısmının varlığı devam edecektir.

Demokratik Planlama

....

Plan, iktisadi politikanın canalıcı alanlarında, Meclislerin sorumluluğu altında hükümeti bağlayacak politik bir belgedir.

Demokratik planlama, emekçilerin ve halkın en geniş ölçüde katılmasıyla gerçekleşecektir. Planın hazırlıkları, tek merkeze bağlı olmaksızın, —kamusal ve millileştirilmiş sektördeki işletmeler başta olmak üzere— işyerlerindeki emekçilerin örgütleri, bölgesel ve mahalli idareler ve tüketici kuruluşlar düzeylerinde yürütülecektir.

....

Plan'ın gerçekleşmesini temelde şunlar sağlayacaktır:

— her düzeyde, emekçilerin katılması,

— kamu sektörünün, özellikle millileştirilmiş büyük işletmelerin rolü,

— kredi, bütçe, vergi, vb. politikalarının demokratik yönlendirilmesi,

İşletmeler, sevk ve idare özerkliklerini muhafaza etmekle birlikte, aralarındaki dirsek temasını kolaylaştıran Plan'ın gereklerini gözönünde tutacaklardır.

Plan, özel sektörün faaliyet çerçevesini çizecek ve onun işleyişini güvence altında tutacaktır. Plan, özel sektörün büyük yatırımlarını ve bu yatırımların finansman tarzını belirleyecektir.

Yabancı sermaye yatırımları

....

Bütün yabancı sermaye yatırımlarının, Plan'da saptanan şartlara saygılı kaldıktan başka, Fransız ekonomisine bir fayda sağlaması gerekecektir.

Polis

Bugünkü iktidar, polisi, cumhuriyet adliyesine yardımcı olmak rolünden uzaklaştırmaktadır. Bugünkü iktidar, polisi, esas itibariyle bir baskı aracı olarak kullanırken, her mahiyette düzensizliğe ve yolsuzluğa yol açmaktadır. Bugünkü iktidar, polisleri halktan ayrı tutmakta, polisleri kendi aralarında anlaşmazlığa düşürmektedir.

Kişisel ve kollektif özgürlükleri güvence altında tutmak için kurulmuş olan bu kamusal güç, devamlı olarak, asıl egemen olan halkın hizmetinde kalmalıdır.

Polis örgütü, işe alma ve eğitimde demokratikleştirilecek, mesleki öğrenim yeniden gözden geçirilerek değiştirilecek ve süresi uzatılacaktır.

Partiler

Partilerin rolünün ve çok-partili rejimin tanınması, partilerin haklarının güvence altında tutulacağını ifade eder. Örgüt kurma özgürlüğünün bir sonucu olan bu çok-partili rejim, kanaatların serbestçe ifadesine imkan verecek unsurlardan biridir. Partiler ve siyasi gruplar meydana gelebilecek ve faaliyetlerini özgürce yürütebileceklerdir.

....

Gerek çoğunluk partileri, gerekse muhalefet partileri, herkese açık seçimlerin sonuçlarında beliren karara saygı gösterecektir.

Eğer halk, çoğunluk partilerine güveni kalmadığını ifade edecek olursa, o zaman bu partiler hükümetten çekilecek ve mücadelelerine muhalefette devam edeceklerdir. Fakat, varlığı bir halk çoğunluğunun desteğini içeren demokratik iktidar, çalışan kitlelerin tatminini kendine baş görev edinecek ve bu yüzden bu kitlelerin kendisine sağlayacağı, günden güne daha canlı güvenden güç alarak, kendisi de durmadan güçlenecektir.

Basın yoluyla haber ve bilgi yayımı

İlk ağızda alınacak tedbirlerle, gazetelerin, maliyet fiatlarının satış fiatları altına düşürülmesi ve gazetelerin modern haber alma, baskı ve dağıtım imkanlarına kavuşmalarının kolaylaştırılması mümkün olacaktır.

Radyo ve televizyon yoluyla haber ve bilgi yayımı

Radyo ve televizyon, Fransız Radyo ve Televizyon Yayımcılığı Milli Şirketi tarafından sağlanacak gerçek anlamda birer kamu hizmeti haline getirilecektir.

Fransa topraklarından yapılacak yayınlarla uğraşacak bu örgüt çoğunluğu parlamento temsilcilerinden, örgüt personeli temsilcilerinden, dinleyici ve seyircilerin yetişkin temsilcilerinden oluşan bir yönetim kuruluyla yönetilecektir.

Silahsızlanma ve Milli Savunma

Yeryüzü çapında, genel ve denetimli bir silahsızlanma hükümetin başlıca hedefi olacaktır.

Avrupa Güvenliği

Hükümet, NATO ve Varşova paktlarının aynı anda feshi yönünde tavır alacaktır.

Gelişmekte Olan Ülkelere Yardım ve İşbirliği Politikası

....

Hükümet gelişmekte olan bütün devletlerle; özgürce karşılıklı anlaşma, bağımsızlığa saygı, içişlere karışmama ve karşılıklı yararlanma temeline dayanan; Yeni-sömürgecilik zihniyetine ve herhangi bir politik şarta kesinlikle yer vermeyen; özgürce mutabık kalınmış, yeni işbirliği ilişkileri kuracaktır.

....

Gelişmekte olan ülkelere Fransa'dan yapılan devlet yardımı artırılacaktır. Bu yardım, yardım alan ülkede faaliyet gösteren büyük işletmelere kâr sağlamayı değil, ilgili ülkelerin milli çıkarlarını karşılamayı hedef tutacaktır. Bu yardım, ekonominin modernleştirilmesini, sanayileşmeyi, tarım üretiminde çeşitliliğin artmasını, ilgili ülkeler tarafından ifade edilen ihtiyaçlara gerçekten ayak uydurabilen bir eğitimi ve mesleki öğretimi hızlandırıcı yönde olacaktır.

....

Fransa, bağımsızlıkları için mücadele veren, henüz sömürge durumundaki halkları destekleyecektir.

Fransa, milletlerarası mübadelelerin, gelişmekte olan ülkelerin ürünlerine istikrarlı ve avantajlı fiatlar garanti edebilecek bir düzene kavuşturulması ve böylelikle, mübadele şartlarının durmadan, gelişmekte olan ülkeler aleyhine bozulmasına bir çare bulunması lehinde hareket edecektir.»

....

Açıkça görüleceği üzere toplumun «demokratlaştırılması» için bir hayli ağırlığı olan tedbirler önerilmektedir. Bütün bunlar gerçekleştirildiği takdirde toplumun alabildiğine «demokratlaşması» mümkün olabilir. Üstelik

tekelci mülkiyete son verecek tedbirler de getirilmektedir. Ayrıca merkezi planlama da sosyalist bir planlama olmamakla birlikte tekelci devlet kapitalizmlerin de uygulanan ve «kapitalist pazar için üretimin bir tamamlayıcısı» olmaktan ileri gitmeyen planlamadan bir hayli uzaklaşmaktadır. Ama bütün bunlara rağmen bizce «burjuva demokrasisi» sınırları içinde kalındığı açıktır. Çünkü bütün bunlar burjuva demokrasisinin işleyiş kuralları içinde yapılacaktır. Böyle olunca toplumu «ileri demokrasi»ye sosyalist demokrasinin eşiğine getiren, burjuva demokrasisinin en gelişkin aşaması olarak bakılabilir. Öyle ki bu aşamadan sosyalist demokrasiye barışçı geçiş mümkün olabilir.

Böylece gelişkin kapitalist ülkelerin öncü partilerinin, iktidar meselesinde söz sahibi olabilmek, kitlelerden tecrit olmamak kaygusuyla gündeme getirdikleri «ileri demokrasi» hedefi böyle bir sonuca yol açmaktadır. Proletaryanın iktidarı ele geçirme meselesinin bilimsel ilkesi ise, geçiş nasıl olursa olsun proletarya diktatörlüğünün zorunluluğunu şart koşar. Sosyalizmi kurabilmek için mülk sahibi egemen sınıfların mülklerinden yoksun bırakılmaları zorunludur. Tekelci mülkiyete, ileri demokrasi aşamasında büyük ölçüde müdahale edilmiş olsa bile bu safhada üretim araçlarının tümünün özel mülkiyetine dokunulmayacaktır. Fransızların ortak programında şöyle denilmektedir:

> **«Öyleyse, millileştirme sadece fakat adamakıllı, ülke ekonomisinin en geniş kısmını egemenliği altında tutan, yönlendiren ve ezen dev tekelleri etkileyecektir. Bu sanayi gruplarının üretimi, tek başına, ülkedeki gayri safi üretimin % 15'ini teşkil etmektedir.»** (a.y. sf. 27)

Anlaşılacağı gibi ileri demokrasi döneminde tekelci mülkiyet tamamiyle ortadan kaldırılsa bile üretimin önemli bir bölümü tekel dışı kategoriler tarafından (bunun da önemli bölümü herhalde devlet tarafından) gerçekleştirilmektedir. Bu üretimin gerçekleştiği alanda yer alan üretim araçlarının özel mülkiyetine son verilmesi, proletarya diktatörlüğü olmadan gerçekleştirilebilecek midir? Mülk sahibi sınıfların mülklerinden gönül rızasıyla vazgeçtikleri görülmüş değildir. Bunların proletarya iktidarı tarafından satın alınacağını varsaysak bile, onları satmaya zorlayacak baskı gücü nasıl sağlanacaktır? Bu baskı gücü proleter demokrasilerinde proleter devlet mekanizması tarafından sağlanır. Toplum ne denli demokratlaştırılırsa demokratlaştırılsın muazzam tekelci devlet mekanizması ortadan kaldırılmadıkça ve yerine proleter devlet mekanizması konulmadıkça ileri demokrasiden devralınan devletle mülk sahibi sınıfları caydırıcı bir baskı gücü temin edilebilir mi? Karşı devrimci girişimleri önlemek mevcut devlet ne kadar «demokratlaştırılmış» olursa olsun nasıl mümkün olabilir? «İleri demokrasi» dönemindeki icraatlar sonucunda devlet, 19. yüzyıldaki Büyük Britanya ve

ABD devletleri gibi, devrimci şiddetin kullanılmasına lüzum kalmayacak ölçüde demokratlaştırılabilecek midir? Onca güçlü olan ve bütün devlet mekanizmasını «ileri demokrasi» iktidarına karşı yönlendirmeye kalktığında, böylesi girişimlerin üstesinden nasıl gelinecektir? Yahut böylesi girişimlere başvurulmasını önleyecek caydırıcı toplumsal güç nedir?? Nasıl oluşturulacaktır?

Bu sorular şüphesiz ki ileri demokrasiyi öngören gelişmiş kapitalist ülkelerin öncü partileri tarafından da ele alınmaktadır. Ve bunlara cevap getirilmeye muhakkak ki çalışılmaktadır. Burada belirtelim ki konu hakkında ileri kapitalist ülkelerde yapılan ayrıntılı çalışmalar hakkında yeterli bilgiye sahip değiliz. Ancak yukarıda yapmış olduğumuz Sovyet kaynaklı alıntının da gösterdiği gibi ileri demokraside,

a) **Dünyadaki ve ülkedeki son gelişmeler karşısında, ülkenin tedricen demokratlaşmanın azami noktaya varabileceği ve dolayısıyla sosyalist demokrasiye barışçıl geçilmesi için elverişli şartların gerçekleştirilmiş olacağı.**

b) **Bu durumda bile karşı devrimci güçlerin halkın çıkarlarına kastedecek girişimlerde bulunmaya cesaret edememesi için toplumsal baskı uygulanacağı,**

Biz bu konu üzerinde fazla durmayacağız. Daha önce de bir vesileyle belirttiğimiz gibi bu soruların yukarıdaki açıklamalarımızın sınırlarını aşan ayrıntılı cevapları bu yazının kapsamına girmez. Biz bu yazımızda «ileri demokrasi»nin **hangi çeşitte ülkeler için öngörüldüğünü** ele aldık. Ve gösterdik ki, «ileri demokrasi» sadece ve sadece **gelişkin kapitalist ülkeler için geçerlidir.**

KONUNUN TÜRKİYE'DE TARTIŞILMASI

Bu nokta çok önemli. Çünkü son yıllarda Türkiye'de de bazıları «ileri demokrasi» lâfları etmeye başladılar. Bunlara göre Türkiye'nin bugün önündeki devrimci aşama «ileri demokratik bir düzen»! Üstelik Türkiye için «yakın amaç» olarak «ileri demokratik bir düzen»i öngörenler, bunun gerekçesini dahi açıklamaya yanaşmıyorlar. Gelişmiş kapitalist ülkelerde öngörülen bir hedefi ufak bir tereddüt dahi duymadan Türkiye'ye aynen kopya ediyorlar. Neden? Herhalde Türkiye'yi tanımadıklarından, Türkiye'yi de, daha fazla tanıdıkları kapitalist metropollerin benzeri bir ülke sanmalarından! Ya da «ileri demokrasi»nin ne demeye geldiğini bilmeyecek kertede ideoloji fukaralığı içindeler. Aslında her ikisinin de mertebe mertebe payı var! Yoksa ileri kapitalist ülkelerde devrimci durumun oluşmamasından kaynaklanarak gündeme getirilen «ileri demokrasi»ye Türkiye'de bir de «devrim» demek acaipliğine düşmek kolay iş olmasa gerek!

Türkiye'nin gelişme perspektifine uygun düzen değişiklikleri üzerinde konuşup tartışmak ve bilimin gösterdiği yolda ilerlemek elbette şarttır.

Bunun için de çeşitli görüşler Türkiye'nin somut şartlarında karşılıklı gelip doğruyu bulmaları için çaba gösterebilirler. Ama içinde bulunduğumuz şartlar açısında Türkiye ile **apayrı kategoride** olan ülkeler için önerilen hedeflerin Türkiye'de geçerli olup olmayacağının araştırılıp tartışılması sadece abesle iştigal etmektir. Ne yazık ki, sosyalist hareketimizin ideolojik seviyesinin genel düşüklüğü ve sürüp giden keşmekeş nedeniyle DİSK yöneticileri başta olmak üzere bazı kimseler Türkiye'de «ileri demokratik bir düzen»in kurulması için «çaba» göstermektedirler. Dahası, bazı toplantı ve mitinglerde «ileri demokratik bir düzen» diye genç insanlar bağırtılmaktadır. Biz kendi kanaatimizce «ileri demokrasi»yi Türkiye'ye yakıştırmayı keşfedenler dahil hemen hiç birisinin, bundan neyi murad ettiklerini, kendilerinin dahi bilmediği fikrindeyiz. Aksi halde marksizmden en ufak nasibi olanların böylesi fâhiş bir ideolojik hataya düşmeleri mümkün olmazdı. Zaten böyle olduğu içindir ki ileri demokrasinin Türkiye şartlarında geçerli olup olmadığını uzun uzadıya irdeleyecek değiliz. Ve bu nedenle de ileri demokrasinin gelişkin kapitalist ülkeler için öngörülen bir hedef olduğu noktasına daha fazla ağırlık verdik. Aklı başında olan her insan açıkça görebilir ki gelişkin kapitalist ülkeler için ileri sürülen bir hedef, geri ve bağımlı bir kapitalist ülke olan Türkiye için geçerli olamaz.

Gene de Türkiye'nin şartlarında «ileri demokrasi»yi kısaca ele almakta yarar vardır. Gelişkin kapitalist ülkeler için öngörülen ileri demokrasi için, «devrimci durum»un o ülkelerde en azından belirli bir perspektif için beklenir olmamasına dayandığını görmüştük. **Oysa emperyalizme bağımlı ve geri bir ülke olan Türkiye her an devrimci bir duruma gebedir.** Onun için de «devrimci durum»un oluşmamasına dayanan ileri demokrasi yolundan sosyalizme barışçı geçiş Türkiye'de geçerli olamaz. **Mesele bu kadar basit ve yalındır.** Ve bu gerçeği görmek için hiç de «ince eleyip sık dokumaya» ihtiyaç yoktur. Türkiye'de yaşamak yeter!

Nedir Türkiye'nin somut şartları ve devrimci durumun özellikleri. Bu konuyu Lenin'in formüle ettiği «devrimci durum kanunları»ndan tahkik edebiliriz.

Yazımızın baş kısmında alıntı yapmşı olduğumuz «devrimin temel kanunu»na bir daha göz atarak bu konuyu Türkiye şartlarına uygulayalım. Kanun'un ikili bir yapısı olduğu hemen görülüyor. Bir ülkede devrimin oluşabilmesi için belli başlı iki şarta ihtiyaç var. Ve şüphesiz ki, bunların herbiri yek diğeriyle karşılıklı ilişki içinde. Bir yanda sömürülen kalabalıklar var, öte yanda sömürücü azınlık. Devrimin olabilmesi için önce sömürülen ve ezilen yığınların eskiden olduğu gibi yaşamanın imkansızlığını kavramış olmaları ve değişiklik talep etmeleri gerekiyor. Bu şartı Türkiye somutuna uygulandığımızda göreceğimiz nedir? Türkiye için büyük ölçüde **geçerli** olduğudur. Bugün (ve hatta en az son 10 yıldır) Türkiye'de sömürülen ve

ezilenlerin büyük çoğunluğu mevcut düzenden memnun değildir. Bu düzenin değişmesini «can-ü gönül»den istemektedir. Özellikle 12 Mart ve sonrasındaki dönemde bu sömürü ve baskı düzenine karşı tepki ve nefret alabildiğine gelişmiştir. Bu konuyu uzun uzun irdelemeye gerek yoktur. Türkiye'de yaşayan herkes Türkiye halkının mevcut düzenden nasıl bizar olduğunu gayet iyi görmekte ve bilmektedir.

Lenin, «Kanun»un bu bölümünü ilerde biraz daha açmaktadır. Buna göre devrimin olabilmesi için «işçilerin çoğunluğunun devrimin gerekli olduğunu tamamen kavramaları devrim için ölmeye hazırlanmış olmaları» gerekir. Lenin «işçilerin çoğunluğu»nu mutlaklaştırmamış ve bir parantez açarak bunu «en azından sınıf bilinci olan, düşünen ve siyasi olarak faal işçilerin çoğunluğu» şeklinde ayrıntılandırmıştır. Tabii bu parantez içi, milyonlarca işçinin yaşadığı bir ülkede «100 işçinin 60'ı» şeklinde yorumlanamaz. En azından parantez içinde nitelenen işçilerin, **işçi sınıfı içinde çoğunluk** olması gerekir. Zaten metnin kendisi başka bir yoruma kapalıdır. Şimdi bu şartın Türkiye somutunda görünümü nedir? Kanun'un başında verilen «ezilen ve sömürülen yığınların değişiklik talebi» bu kısımda «değişiklik talebinin **nasıl** uygulamaya konulacağı» sorusuna cevap getirecek şekilde somutlanmaktadır. Ve bizim için meselenin önemi buradadır.

Bugün gerçekten geniş yığınlar böyle yaşamaktan bıkıp usanmışlardır ama bu açmazdan nasıl kurtulacaklarını bilememektedirler. Sosyal demokrasiye cankurtaran simidi gibi sarılmalarının nedeni de budur. Toptan kurtuluştan çok, rahat bir nefes almak istemektedirler. Bu nedenle de gerçek kurtuluş için devrimci bir atılım yapmaktan uzaktırlar. Yani «işçilerin çoğunluğu devrimin gerekli olduğunu tamamen kavramaktan» uzak oldukları gibi «devrim için ölmeye hazırlanmış» da değillerdir. Bu bir çelişki midir? Hayır! Kitleler, başta işçiler olmak üzere mevcut düzenden bıkıp usanmış olmalarına rağmen işçilerin çoğunluğu «devrim bilincinde» değildir. Açıktır ki, bu durum, bu olumsuzluk, daha çok subjektif şartların yetersizliğinden kaynaklanmaktadır. Yani Türkiye sosyalist hareketi bu meselenin başlıca sorumlusudur. Sosyalistlerin on yıllar boyu süregelen yetersizlikleri ve zaafları, işçilerin çoğunluğunun (ya da belirli bir bölümünün çoğunluğunun) devrimci bilince ulaşamamalarının, «devrimin gerekli olduğunu» **kavrayamamalarının,** devrim için «ölmeye hazırlanmış (should be prepared)" olmamalarının başlıca nedenidir. Sosyalist hareketin neden böyle olduğu ayrı bir konudur. Elbette ki sosyalistlerimiz «bir şansızlık sonucu» böyle olmamışlardır. Ve elbette ki onun da maddi toplumsal temelleri vardır. Ama bu meselenin temelinde yatan ne olursa olsun bu gerçek değişmez. Bugün Türkiye halkının ezici çoğunluğunun, gerici, tutucu ve hatta faşist partilere oy verenlerin büyük bir kısmı dahil, mevcut düzene tahammülü kalmamıştır. Buna karşılık bu engin toplumsal muhalefet içinde işçilerin çoğunluğu devrim bilincine gelememişse bunun baş so-

rumlusu sosyalist hareketimizdir.

Bu somut gerçekliğin, devrimci durum için bir olumsuzluk oluşturduğu açıktır. Ve bize kalırsa devrimin önündeki en temel olumsuzluk da budur. Üstelik de **subjektif** yanı ağır bastığı için, samimi olarak üstüne gidildiğinde kısa sürede ortadan kaldırılabilecek bir olumsuzluktur. Yani önümüzdeki dönemde sosyalist hareket, toplumsal muhalefeti yönlendirecek birlik ve bütünlüğe kavuştuğu ölçüde işçilerin çoğunluğunun devrimci bilince getirilmeleri pekala mümkün olacaktır. Devrim için ölümü dahi göze almaları gerçekleşecektir. O halde bu olumsuzluk bir yana Lenin'in «devrim kanunu»nun birinci bölümü Türkiye'nin bugünkü şartlarında büyük ölçüde geçerlidir. Olumsuzluğun üstesinden gelinmesi sosyalistlere düşmektedir ve o da kısa sürede sağlanabilir. Yeter ki gerekleri yerine getirilsin.

Lenin'in Devrim Kanunu'nun ikinci bölümü ise «sömürücüler» ile ilgilidir. Buna göre devrimin gerçekleşebilmesi için tek başına birinci şart yani «sömürülenlerin mevcut düzende yaşayamaz olmaları» yeterli değildir, aynı zamanda sömürücü azınlığın da «eskiden olduğu gibi yaşama ve yönetme imkanlarının» kalmaması gerekir. Bu şartı da Türkiye somutuna uyguladığımızda gördüğümüz nedir? Tamamıyla olmasa bile Türkiye'nin durumuna oldukça uygun düştüğüdür. En azından Türkiye'nin yakın gelişme perspektifine uygun düştüğüdür. Bugün Türkiye'de sömürücü azınlığın maddi anlamda eskiden olduğu gibi yaşama imkanlarının kalmamasından, daha çok «güvenlikli bir gelecek»i kasdetmektedir. Yani sömürücülerin, sömürü düzeninin devam edeceğinden, hiç olmazsa belirli bir süre devam edeceğinden emin olmaları «eskiden olduğu gibi yaşama imkanları»nın olması demektir. Meseleye bu açıdan baktığımızda bizdeki sömürücülerin pek de rahat olmadıklarını görebiliriz. Gerçi onlar, kimi küçük burjuva hayalcilerinin aksine sosyal demokrasiyi gayet iyi bilmekte (Büyük burjuvazi toplumun üretimde muhatap olan temel sınıflarından birisidir ve küçük burjuvazi gibi bir ayağı orda bir ayağı burda olmayıp her iki ayağı da kendine bastığından asla hayalci değildir.) ve müstakbel bir sağ sosyal demokrat hükümetten kendi varlığına yönelecek bir tehdit asla beklememektedir. Ama Türkiye'de her şey öylesine hızlı bir gelişme sürecine girmiştir ki, emperyalizme bağımlı ve geri Türkiye ekonomisi «çöktü çökecek» durumdadır. Bu şartların kısa gelecekte toplumsal muhalefeti başa çıkılmaz boyutlara ulaştıracağını gören burjuvazi «diken üzerinde oturmaktadır». Onun içindir ki hepsi bir ağızdan «Türkiye'de iktidar acıtmalıdır!» türküsünü çağırmaya başlamışlardir. Hem de bir zamanlar sosyal demokrat bir iktidarın Türkiye'ye çok daha yararlı olacağını iddia edenler de dahil olmak üzere! Kısacası bugün sömürücü azınlık «eskiden olduğu gibi» yaşayamaz duruma henüz gelmiş değildir, ama çok yakın bir gelecekte eskiden olduğu gibi yaşamanın imkansız olacağını farketmektedir. Telaşı ve tedirginliği de bundandır.

«Sömürücü azınlığın yönetme imkanının kalmaması»na gelince... Bu konu daha da açıktır. 1970'lerin başından bu yana sömürücü azınlık yönetme konusunda çok daha başarısız olmuştur. Hükümet bunalımlarının devamlı sürmesi bir yana yönetim tam bir anarşi içine girmiştir. Bütün bunlara rağmen «yönetmek» mümkün olmuşsa, bu önceden belirtmiş olduğumuz olumsuzluk, yani sosyalist hareketin yetersizliği ve zaafı nedeniyledir. Sosyalist hareketimiz toplumsal muhalefetin başını güçlü olarak çekememesi nedeniyle bütün yetersizliğine ve güçsüzlüğüne rağmen mevcut yönetim sürebilmiştir. Şüphesiz mevcut yönetim Türkiye'deki yarım milyonluk ordudan soyutlanarak ele alınamaz. Ve şayet sosyalist hareket yeterince güçlü olsaydı bu ordunun müdahale seviyesi ne ölçüye varırdı? Ya da önümüzdeki dönemde sosyalist hareket toplumsal muhalefetin potansiyelini çekip çevirecek seviyeye eriştiğinde, yönetim iyice elden kaçar duruma geldiğinde nasıl bir durumla karşılaşılacaktır? Bu soruyu da şimdiden sormanın gereği vardır. Nasıl bir durumla karşılaşılacağının bütün ihtimallerini gözden uzak tutmayarak ne ise gereğinin yapılabilmesi için tedbirlerin şimdiden alınması gerekir.

Önümüzdeki dönemde sosyal demokrat bir hükümet oluşamadığı takdirde MC'cilerin yönetim anarşisi devam edecek demektir. Oysa bu yönetim sömürücü azınlık için de artık çekilmez bir tedirginlik kaynağı olacaktır. Ki o zaman onların istediği «acıtıcı bir iktidar» kapıya gelecektir. Sömürücülerin bu yolu seçmeleri bile yönetim konusundaki çaresizliklerini gösterir. Ve «acıtıcı bir iktidarla» karşı karşıya kalmamak yine sosyalistlerin sorumluluğundadır.

Şayet sosyal demokrat bir hükümet kurulabilirse yönetim anarşisine kısa bir süre için son verilebilme imkanı çıkar. Ama bunun geçici olacağı, defalarca belirttiğimiz gibi, kısa sürede görülecektir. Sosyal demokrasinin sömürücü azınlığı temsilen yönetmesi bizim gibi ülkelerde hiç mümkün değildir. Ve Türkiye'nin önündeki perspektif ne olursa olsun «sömürücülerin eskiden olduğu gibi yaşama ve yönetme imkânlarının olmayacağını» «ayna gibi» göstermektedir. Hem de en kısa zamanda.

Lenin «kanun»un ileriki bölümünde bu meseleyi somutlamıştır. Burada üzerinde durulan nokta egemen sınıfların toplumun içine düştüğü devrimci bunalımın üstesinden gelememeleri, aksine bu bunalımın daha da derinleşmesine «yardımcı» olmaktan başkasını yapamamış olmalarıdır. Bugün için Türkiye'de bu durumla aynen karşı karşıya olduğumuz söylenemez. Ama pek çok **belirtisi** somut olarak **kanun**un dediklerine uymaktadır. Hükümetlerin zayıflığı açıktır. Her geçen gün daha da zayıfladıkları görülmektedir. Hükümet bunalımları son 6-7 yılın özelliklerinden olmuştur. Bunalımı kendi elleriyle derinleştirdikleri olmuştur. DGM'ler konusunda ısrar etmişler, parlamentoda çoğunluk oldukları halde yenilgiye uğramışlardır. TÖB-DER'i kapatmışlar Ankara Belediye Başkanını uzaklaştırmışlar. TÖB-

DER'i yeniden kapatmışlar, ama her seferinde tükürdüklerini yalamak zorunda kalmışlardır. Bu olup bitenler, yönetimi daha da bunalıma götürmüş ve her seferinde, o ana kadar ilgisiz olan daha geniş kitlelerin siyasi mücadeleye katılmaları sonucunu vermiştir. Bütün bunlar Türkiye'de sömürücü azınlığın yönetemez durumunun derinleşmekte olduğunun göstergeleridir. Kısacası Türkiye «kanun»un ikinci bölümü açısından da devrimci duruma gebe bir ülkedir. Bu ikinci şartın önemli bir bölümü şimdiden gerçekleşmiş durumdadır. Önümüzdeki dönem zikzaklı bir çizgi izleyecek gibi görünmekle birlikte uzun olmayan bir süre sonunda Türkiye'de sömürücü azınlık tartışma götürmez şekilde eskiden olduğu gibi yaşayamayacak ve yönetemeyecektir. Nihayet Lenin'in, Kanun'da veciz olarak verdiği özet cümleyi ele alabiliriz. Lenin bu cümlesinde devrimin ulus çapında bir bunalım olmadan imkânsız olduğunu vurgulamaktadır. Ve Türkiye devamlı bunalım içinde yaşayan bir ülkedir. Yeter ki aynı cümlede olduğu gibi bu bunalım «hem sömürücüleri, hem de sömürülenleri» «kanun»da belirtilen boyutlarda «etkilesin». Ve Türkiye'nin içinde yaşadığı bunalım yukarıdan beri anlatmaya çalıştığımız gibi azami noktasına çıkmaya elverişli şartlar taşımaktadır. Sosyalist hareket, üzerine düşenleri hakkıyla yerine getirdiği takdirde meselenin en önemli kısmı halledilmiş olacaktır.

ÜLKEMİZDE »DEVRİMCİ DURUM» MESELESİ, İŞÇİ SINIFINA DÜŞEN GÖREV...

Bütün bu dediklerimizden bugünden yarına Türkiye'de devrim olacaktır anlamı çıkarılmamalıdır. Bizim burada göstermeye çalıştığımız **Türkiye'nin «devrimci durum» açısından nasıl bir ülkede olduğudur.** Açıkça görülmektedir ki Türkiye'nin bugün içinde bulunduğu maddi toplumsal şartlar ve bu şartların gelecekteki gelişme perspektifi «devrimci bir durum»un gerçekleşmesi için bir hayli elverişlidir. Bugün mevcut baskı ve sömürü düzeninden bunalmış yığınların burjuvazinin reformcu alternatifi Sosyal demokrasiye bel bağlamış olmaları meselenin özünü değiştirmez. Sosyal demokrasinin muhtemel iktidarı bu yanılgıyı kısa zamanda ve kökten halledecektir. Geniş kitleler sosyal demokrasi'nin «umut» olmadığını kavradıklarında **yeni arayışlar** içine gireceklerdir. Üstelik o zaman «geleneksel temsilcileriyle» bugünden yönetemez duruma gelmiş olan sömürücü azınlık, reformcu alternatifin de iflası ile birlikte iyice yönetemez duruma gelecek ve kesin olarak faşizme başvurmak için elinden geleni ardına koymayacaktır. Ve sömürücü azınlığın faşizmden başka çaresi kalmıyorsa bu artık onun «eskiden olduğu gibi yaşama ve yönetme imkanlarının» da kalmaması demektir. İşte bu kritik noktada Türkiye'de «devrimci bir durum» ortaya çıkabilir. Ama bir şartla! Sosyalistler üzerlerine düşeni yerine getirdikleri takdirde. Burada da Lenin'in dedikleri meseleye ışık tutmaktadır.

«Proleteryanın öncülüğü ideolojik olarak kazanılmıştır. Esas olan budur. Bu olmadan zafere doğru bir adım bile atılamaz. Ama bu yine de zaferden çok uzak bir noktadır. Zafer sadece bir öncü ile kazanılamaz. Bütün sınıf geniş kitleler öncüyü doğrudan doğruya destekleme durumuna, ya da hiç olmazsa öncüye karşı sempatizan bir tarafsızlık durumuna gelerek düşmanı desteklemesi önlenmedikçe sadece öncüyü nihai savaşa sürmek yanlızca aptallık değil, aynı zamanda cinayet olur. Ajitasyon ve propaganda yalnız başına bütün bir sınıfı, geniş emekçi halk kitlelerini, sermaye tarafından ezilenleri bu duruma getirmeye yetmez. Bunun için kitleler kendi siyasi deneylerinden geçmelidirler.

«.........

Bu durumda sadece devrimci sınıfın öncüsünü inandırıp inandırmadığımızı değil, aynı zamanda tüm sınıfların (belli bir toplumdaki istisnasız bütün sınıfların) tarihsel olarak etkili güçlerinin nihai savaşı kazanacak biçimde mevzilenip mevzilenmediğini kendi kendimize sormalıyız. Öyle bir mevzilenme olmalı ki:

1 — Bize düşman olan bütün sınıf güçleri yeteri kadar ayakları dolaşmış, yeteri kadar araları açık, güçlerinin çok ötesinde kalan bir mücadelede yeterince kendilerini zayıflatmış durumda olmalılar;

2 — Bütün yalpalayan, dengesiz, ortada unsurlar —burjuvaziden farklı olarak küçük burjuvazi ve küçük burjuva demokratlar— halkın gözünde yeterince maskeleri düşmüş, görünüşteki müflislikleriyle kendilerini yeterince kepaze etmiş olmalılar; ve

3 — Proletarya arasında burjuvaziye karşı en kararlı ve en kendini adamış devrimci eylemi destekleyen yığınsal bir düşünce ortaya çıkmış ve hızla gelişmeye başlamış olmalı.

İşte o zaman devrim gerçekten olgunlaşmıştır; gerçekten o zaman, eğer yukarıda belirtilen ve özetlenen bütün koşulları doğru olarak ölçüp biçtiysek ve eğer tam zamanını seçtiysek zaferimize güvenebiliriz.» (V. İ. Lenin, Toplu Eserler, Cilt 31, s. 94)

Açıkça görüleceği gibi herşeyin başı proleteryanın ideolojik öncülüğünün sağlanmasıdır. Proleteryanın ideolojik öncülüğü ise, işçi sınıfı bilimini kendine kılavuz edinmiş merkezi siyasi otorite ile sağlanır. Oysa bugün sosyalist hareketimizin durumu ortadadır. Daha bu meselemiz bile istenilen olumluluk çerçevesinde gelişmemektedir. Bu olmadan, merkezi siyasi otorite oluşturulmadan değil yığınları, işçi sınıfının ağırlıklı bölümünü dahi mücadeleye kazanmak mümkün değildir. Zaten Türkiye'nin kar-

şı karşıya bulunduğu «anakronizm» de tam bu noktadadır. Bir yandan toplumsal gelişme «devrimci bir durum» için elverişli maddî ortamın meydana gelmesini kolaylaştırmaktadır. Öte yandan subjektif şartların gelişmesi çok geriden gelmekte «ideolojik öncülüğün kazanılması» dahi çözüm beklemektedir.

Üstelik Lenin'in ısrarla vurguladığı gibi, «bir tek öncü ile» iş bitmemektedir. Aksine yeni başlamaktadır. «Devrimci durum»un bütünüyle gerçekleşmesi için daha bir seri toplumsal gelişmelere ihtiyaç vardır. Lenin'in üç ana maddede sıraladığı bu gelişmeleri Türkiye somutunda tahkik etmemiz yerinde olacaktır.

Birinci olarak Türkiye'de halka «düşman olan sınıf güçleri» kendi aralarındaki çıkar çatışmaları ve dalaşmalar yüzünden bir hayli birbirlerine girmiş durumda oldukları halde yeterince zayıf düşmüş değillerdir. En azından ellerinin altındaki devlet mekanizması belirli bir bütünlüğü korumaktadır. Ve gerektiğinde halka karşı etkili bir şekilde kullanılabilme özelliğini muhafaza etmektedir. Bu konuda gereken çalışmalar yapılmadıkça ve tedbirler alınmadıkça öncünün harekete geçirilmesi sadece deliliktir.

İkincisi bugün sosyal demokrasi, Lenin'in belirttiği gibi ya da «küçük burjuva demokrasisi» pratikte iflas etmiş ve saygınlığını yitirmiş hiç değildir. Aksine kitlelerin «umut»u halindedir. Ama önümüzdeki dönem, —sosyal demokrasi hükümet olsun veya olmasın— çok hızlı bir şekilde küçük burjuva unsurların ve küçük burjuva demokratlarının iflasını getirecektir. Sosyal demokrasiyi pratikte deneyecek olan geniş kitleler umulandan da kısa bir süre sonunda ona bugün duydukları tüm saygınlığı yitirecekler ve hızla sosyalizme yöneleceklerdir.

Üçüncü ve nihaî olarak bugün proleteryanın saflarında burjuvaziye karşı oldukça güçlü bir tepki olmasına rağmen bu tepki güçlü ve kararlı bir devrimci karaktere dönüşmekten bir hayli uzaktır. «Halkçı Ecevit» «efsunlanması» ile büyük çapta oy sandığına yöneltilen ve yönelen bu tepkinin bir süreç boyunca devrimci tepki ile değiştirilmesi mümkün olduğu ölçüde hedefe yaklaşılmış olacaktır. Bu konuda esas sorumluluk ve görevin sosyalistlere düştüğünü söylemek tekrardan çok bir vurgulama olarak alınmalıdır.

Özetlersek, bugün için Türkiye'de devrimci bir durum olmamasına rağmen Türkiye devrimci durumun gerçekleşeceği türden bir ülkedir. Ve önümüzdeki gelişme perspektifi de buna işaret etmektedir. Sosyalistler —ve gayet tabiidir ki onlarla birlikte tüm antiemperyalist - antifaşist güçler - önümüzdeki dönemi alabildiğince değerlendirip gereğini yerine getirdiklerinde Türkiye çok uzun olmayan bir süre sonunda devrimin eşiğine gelebilir.

Yazımızın bu bölümünde biraz uzatarak da olsa ispatlamaya çalıştık ki devrimci bir durumun gerçekleşmesi Türkiye'nin gündemindedir. Tür-

kiye emperyalizme bağımlı geri bir kapitalist ülke olduğu için de bu durumdan kurtulamadığı sürece **gündeminden çıkmayacaktır.** Çıkması mümkün değildir. Çünkü **bağımlılık ve gerilik,** bu iki temel nitelik **«hem sömürenleri hem de sömürülenleri etkileyen) ulus çapında bunalımları» devamlı yeniden üretir.**

Bu yazımızda somut Türkiye şartlarının da bilimden kaynaklanan bu görüşümüzü kanıtladığını gösterdik. Bunu neden yaptık? «ileri demokrasi»nin Türkiye için geçerli olmayacağını gözler önüne sermek için. Çünkü «ileri demokrasi»nin ön şartı, gelişmiş kapitalist ülkelerde «devrimci durum»un gündemde olmamasıdır. «İleri demokrasi» bu noktadan, yani «devrimci durum» eksikliğinden kaynaklanan bir hedeftir. Türkiye gibi heran «devrimci durum»a gelmesi muhtemel bir ülkeye önerilmesinin nasıl fahiş bir hata olduğunu göstermeyi bir görev bildik.

Yanılgının bir diğer yanı da, yine aynı noktada düğümlenen, Türkiye'deki demokrasi ile gelişkin kapitalist ülkelerdeki demokrasiyi aynı kaba koymaktan ileri gelmektedir. Bilindiği gibi gelişkin kapitalist ülkeler aynı zamanda burjuva demokrasisinin yerleşmiş olduğu ülkelerdir. Gerçi tekelci burjuvazi, serbest rekabetçi burjuvaziden —her ikisinin üretimdeki ve dolayısıyla iktidardaki bu toplumsal özelliklerinden ötürü— daha antidemokratiktir. Ama bu ülkelerde yüzyıllardır devam eden işçi sınıfı mücadelesi, söke söke kazandığı mevzilerle, burjuva demokrasisinin sınırlarını alabildiğine genişletmiş ve kazanımlarını bir daha geri alınması kolay olmayacak şekilde kökleştirmiştir. İşte «ileri demokrasi»ye «ileri» sıfatının verilmesinin nedeni, burjuva demokrasisinden daha «ileri» görülmesindendir. FKP Genel Sekreterinin de belirttiği gibi bu demokrasi, sosyalist demokrasiye geçişte bir aşama, bir bakıma burjuva demokrasisinin aşılması olarak nitelendirilmektedir.

Oysa bugün Türkiye'deki demokrasi, kısıtlının da kısıtlısı bir burjuva demokrasisidir. Öyle bir demokrasi ki, onun «partisiz» İçişleri Bakanının «vicdanı», iki üç bin kişiyi sorgusuz sualsiz katletmeye, sırf onları Türk kabul ettiği için elvermemektedir. Üstelik bunu pervasızca ilân ettiğinde, hiç kimsenin «gık»ı çıkmamaktadır. Bizdeki «demokrasi»yi somutlayacak bundan âlâ örnek olamaz. Bugün Türkiye'de öyle şeyler olmaktadır ki, bize pek olağan geldikleri halde ortalama bir gelişkin kapitalist ülke yurttaşı bunlara pek akıl erdiremez. Örnekleri uzatmaya hiç gerek yoktur. Bugün Türkiye halkının başlıca gündem maddesi, tırmanan faşizmin yolaçtığı «kanuni», gayri kanuni tüm zorbalıklara dur demektir. Türkiye'de yaşayan herkes mevcut demokrasinin ne ölçüde sınırlı olduğunu gayet iyi bilmekte, rahat bir nefes alabilmek için canatmaktadır. Yani sözün kısası bugün Türkiye halkının âcil ihtiyacı ileri bir demokrasi değil, düpedüz burjuva demokrasisinin sınırlarının genişletilmesidir. Burjuva demokrasisinin sınırları hele biraz genişlesin, tırmanan faşizme dur denilsin, demokrasi

saflarının etkili mücadelesiyle faşizm tecrit edilip bir köşeye sıkıştırılsın, giderek burjuva demokrasisi iyice yerleşip kökleşsin işte ondan sonra sıra belki «ileri demokrasi»ye gelebilir!

Tabii bu son söylediğimiz «lafın gelişi»!.. Bir an için Türkiye'de ileri demokrasinin geçerli olduğu farzedilse böyle bir «mantık» yürütmek mümkün olabilirdi. Ama bu mantık da gene Türkiye somutunda pek «mantıksız» olurdu. Çünkü bu mantık Türkiye'de burjuva demokrasisinin sınırlarının gelişkin ülkelerde olduğu kadar genişletilebileceği ve demokrasinin kökleştirilebileceği varsayımına dayanıyor. İşte bu varsayım Türkiye için bir hayli fantazi. Nedenine gelince meselenin düğüm noktası burada da karşımıza çıkıyor. Çünkü Türkiye emperyalizme bağımlı geri bir kapitalist ülke. Böylesi ülkelerde burjuva demokrasisinin gelişkin kapitalist ülkelerde olduğu ölçüde genişletilip, topluma mal edilmesi, ne bilimsel olarak ne pratikte mümkün değildir.. Çünkü burjuva demokrasisinin o seviyeye gelmesinden çok daha önce, onun aşılması imkanları, hem de sayısız kereler ortaya çıkabilir. Kısacası Türkiye emperyalizme bağımlı kaldıkça ve başta da işbirlikçi iktidarlar bulunduğu sürece mevcut kısıtlı demokrasi, işçi sınıfının ve halkın mücadelesi ile sınırları ne kadar genişletilirse genişletilsin —ki bu sosyalistlerin yerine getirmekle sorumlu ve yükümlü oldukları, asla savsaklanmıyacak en önemli görevlerdendir— bu gün metropollerdeki burjuva demokrasisinin mertemesine asla ulaşamayacaktır. Ulaşamayınca da gelişkin burjuva demokrasisinden daha gelişkinini hedefleyen ileri demokrasi Türkiye için sözkonusu olmayacaktır. Görüldüğü gibi esas faktör olan «devrimci durum» meselesini hiç söz konusu etmesek bile —ki bu halde de meselenin altında yatan odur— ileri demokrasinin Türkiye için geçerli olamayacağı sonucuna varırız.

«İLERİ DEMOKRASİ» SAVUNUCULARININ YANILGILARI

Pekala! nasıl olmaktadır da, konu bu kadar açık ve yalınken Türkiye için ileri demokrasi hedef olarak gösterilebilmektedir? Hem de **«yakın amaç»** diye ve **«ilk devrim aşaması»** olarak verilebilmektedir? Üstelik de ileri demokrasi hedefinin gösterildiği Türkiye öyle bir ülke ki, bizzat bu hedefi gösterenlerin açık çalışmasına izin vermiyecek ölçüde demokrasiden nasipsiz! Bunu şunun için söylüyoruz. Hiç olmazsa bu önemli nokta, bizzat maruz kaldıkları bir durum olarak ileri demokrasiyi önerenlere uyarıcı olmalıydı. Gelişkin kapitalist ülkeler için öngörülen ileri demokrasinin neden Türkiye'de geçerli olmayacağını, hiç olmassa kendi somut durumlarından **hissetmeliydiler.**

Ama olmamış! Ve ileri demokrasi Türkiye için öngörülmüş! Bu büyük yanılgının «saikleri» neler olabilir?

Üzerinde fazla durmadan birkaç cümle ile geçeceğiz.

Birincisi Türkiye'yi tanımamak. Türkiye'nin şartlarını hiç mi hiç bilmemek. Gerçekten Türkiye'nin durumunu, kapitalizmin geriliğini ve bağımlılığını, demokrasinin ne denli kısıtlı olduğunu bilen bir kimsenin Türkiye için gelişkin ülkelerin öncü partilerince kendi ülkelerinde öngörülen «ileri demokrasi»yi Türkiye'ye yakıştırması pek mümkün değildir.

İkincisi kopyacılık! Tekelci burjuvazinin, iktidarın başını çektiği tüm kapitalist ülkeleri bir torbaya doldurup hepsi için aynı hedefi öngörmek. Böyle bir kabulden sonra fazla zahmete girmeye hiç gerek kalmıyor. Zaten işçi sınıfı hareketinin gelişkin olduğu ülkeler ve oturmuş öncü partileri mevcut. Bunlar zaten şimdiye değin gereğini yapmışlardır. Hem bunca ünlü geçmişleri olduğuna göre, onlar mı iyi bilecek biz mi? Madem ki onlar ileri demokrasi diyor, doğrusu odur! Biz de deyiveririz olur biter!

Üçüncüsü, «milli demokratik devrim» yerine «ileri demokrasi» deyimini kullanmak! Türkiye'de 1971 öncesinde MDD'cilik diye bir olgu olduğu ve bu da sağ bir çizgiyi temsil ettiği için aynı şey murat edildiği halde «ulusal demokratik devrim» demek «yıpratıcı» olabilir gerekçesiyle, üstelik de eskiden kelimesi kelimesine aynı deyimi kullanırken bundan vazgeçmek ve yerine «ileri demokrasi» deyimini aynı muhteva ile **ikame etmeyi** daha faydalı bulmak.

Dördüncüsü, reformcu burjuvazi başta olmak üzere Türkiye'deki çeşitli toplum güçlerine mümkün olduğu kadar esnek görünmek çabası! Böylece antikomünizmin yıllar boyu Türkiye'de yaptığı tahribatın yolaçtığı olumsuzlukları elden geldiğince yumuşatmak. Bir nevi **meşruiyet kazanma** kaygusu!

Beşincisi, parlamentarizm! Burjuva parlamenter sistem Türkiye'de de iyi kötü otuz yıldır sürüp gidiyor. Her ne kadar faşist hareketler yol alıyorlarsa da, tüm Avrupa'da iyice geriletilen faşizmin Türkiye'de de pek bir şansı yok. O halde parlamenter sistem daha da süreceğe benzer. Bu durumda «batı»da öngörüldüğü gibi «sol» bir koalisyon neden Türkiye'de de mümkün olmasın. Orada öncü partilerin öngördükleri «ileri demokrasi» aynı zamanda böyle bir hedeften yana siyasi kuruluşların —ki bunlar genel olarak sosyal demokrat partiler oluyor— ortaklığına dayanmıyor mu? Üstelik Türkiye'de de demokrasiden yana «sol» bir parti var. CHP! Programındaki demokratik vaadler de ileri demokrasi programında bulunan bazı hedeflere benziyor! O halde CHP ile pekala bir koalisyon kurulabilir. Ve bunun da adı, «batı»da dendiği gibi «ileri demokrasi» olur!

Türkiye için ileri demokrasinin öngörülmesinde bütün bu saiklerin hepsinin şu veya bu dozda etkisi olabilir. Veya bir kısmının yoktur. Ama ister tek bir tanesinden kaynaklansın, isterse birkaçının veya hepsinin et-

kisi sonucu olsun Türkiye'de «ileri demokrasi»yi öngörebilmek için herşeyden önce ideolojik seviyenin bir hayli yetersiz olması gerekir. Ancak bu sayede birbiriyle uzak yakın ilişkisi olmayan **özler, biçimler, öneriler, çözümler vb.** uyumsuz bir yamalı bohça halinde bir araya getirilebilir!

Bu ideolojik keşmekeş kendi başına kalsa üzerinde durulmayabilir. Ama özellikle son dönemlerde bir hayli hasara yolaçmaktadır. Ve bu gidişle de yol açmaya devam edecek gibidir. İşçi sınıfı enternasyonalizmini yeterince özümlemeden «enternasyonal plânda temsil»in cazibesine kapılan, sosyalizmin ideolojisinden habersiz pekçok unsur **«ileri demokratik bir düzen»ci** olmaktadır. Yıllar boyu işçi sınıfı sosyalizmine bilerek uzak durmuş sendika yöneticileri «ileri demokratik bir düzen»in savunucusu kesilmektedirler. İleri demokrasi «CHP ile koalisyon hükümeti kurmak» diye görüldüğü için de, sosyal demokrasiye en ufak bir eleştiri yöneltilmemekte, aksine onun demokratik önerileri abartılarak koyu bir CHP savunuculuğu içine girilmektedir. Seçimler sonucu CHP iktidara gelebilirse, bu ileri demokratik bir düzenin başlangıcı olarak görüldüğü için sosyal demokrasi kuyrukçuluğu iyice derinleştirilmektedir. Ve bütün bunlar işçi sınıfı sosyalizminin «en hası» adına yapılmaktadır. İşte endişe verici olan da budur. Bu nedenle Türkiye için «ileri demokratik bir düzen»in neden geçersiz olduğu, bunu önerenlerin ne denli ideolojik açmazlar içinde oldukları açıklanmalıdır. Açıklanmalıdır ki, sosyal demokrasiyi «umut» olarak gören geniş işçi kitlelerinin bu yanlış «bilinçlenme»leri iyice derinleşip kökleşmesin.

SON SÖZ

Yazımız burada sona eriyor. Ancak son bir noktaya kısaca değinmek istiyoruz. İtiraz olarak denebilir ki, «biz Türkiye'de devrimci durum yoktur demiyoruz ki, aksine devrimci durum şimdiden vardır. İleri demokrasi de zaten bir devrimdir».

Böyle bir «gerekçe» ancak ideoloji fukaralığının mertebesini gösterir. Devrim kelimesinin ikili anlamından kargaşa yaratılarak bir yere varılamaz. Sosyalizme geçişi mümkün kıldığı takdirde, ileri demokrasi «inkılâp» anlamında «sosyal devrim»in ilk adımı olarak görülebilir. Ama bu, baştan beri gösterdiğimiz gibi gelişkin kapitalist ülkeler için geçerlidir. Ve oralarda «ihtilâl» anlamında «devrimci durum»un oluşmaması nedeniyle gündeme gelmiştir. Bu nedenle de sosyalizme barışçı geçişi amaçlamaktadır.

Şimdi ileri demokrasi bir devrim ise, bu devrimden hangisi kastedilmektedir. Şayet kastedilen «inkılâp» ise Türkiye'de devrimci durumun en azından görünürde olmadığı, bu nedenle de sosyalizme barışçı yoldan geçileceği savunuluyor demektir. Ki bunun Türkiye şartlarındaki tek izahı

devrim kaçaklığı, parlamenterizm ve pasifizmdir. Yok eğer «devrim»den ihtilâl kastedildiği iddia ediliyorsa, bu **maceracılık**tan da ilkel bir tavırdır. «MC düşürülmeli, ileri demokratik bir hükümet kurulmalı!» diyerek «ileri demokrasi»nin kuruluşunu bu günden yarına mümkün gören bu görüşün ciddiye alınması düşünülemez. Hem o zaman insana sorarlar: Madem ki «ileri demokrasi» bir devrimdir. Madem ki, «ileri demokrasi devrimci yoldan kurulmalıdır,» diyorsunuz, o halde devlet neden bu devrimden sonra da «burjuva devleti» olarak kalıyor ve neden bir «sosyalist devrim» daha yapıp «burjuva devlet mekanizmasının baştan aşağı yıkılması»na ihtiyaç görüyorsunuz.

Sonuç olarak söyleyelim ki, bugünlerde pek «revaç bulan» ileri demokrasi kısa sürede sönüp gitmeye mahkûmdur. Çünkü Türkiye şartlarında önerilmeyecek tek bir hedef olsaydı o da herhalde «ileri demokrasi» olurdu. Meselenin garabetini son bir cümle ile somutlamak için diyebiliriz ki, ABD için «ulusal demokratik devrim»ne kadar geçerliyse, Türkiye için de «ileri demokrasi» o kadar geçerlidir.

5 Haziran Seçimleri ve Hükümet Meselesi

M. SÜREYYA ÖNGEN

5 Haziran seçimlerinin iskemle bakımından kesin sonuçları alındıktan sonraki günlerde, İLKE'nin, baskısı bekletilen Haziran sayısı için hazırlanan bu yazımızda, 5 Haziran seçimleriyle ilgili genel ve ilk tesbitlerimize ve hükümetin kurulmasında rol oynayacak faktörlere **kısaca** değineceğiz.

SEÇİM SONUÇLARININ KARAKTERİSTİKLERİ

5 Haziran genel seçimlerinin elimizde kesin oy ve istatistik rakamları bulunmadan yapılacak ilk değerlendirmeler başlıca şu tesbitlerde toplanmaktadır:

• Seçimlerde, TİP dışındaki tüm demokratik güçlerin genel olarak destekledikleri sosyal demokrasi, 210 Meclis iskemlesini aşmıştır. Özellikle genel merkezin sağ tutumu nedeniyle ön yoklamalar öncesinde CHP'den ayrılarak bağımsız seçilen iki Doğu'lu milletvekili Meclis'deki demokratik oylar arasında bulunduklarından bu rakamı seçimlerin hemen sonrasında 215 saymak mümkündür. Bunun dışında birkaç yüzer-gezer milletvekili transfer edilse bile, CHP'nin milletvekili sayısı 220'ye bile ulaşmamaktadır. Böylelikle, bu anlamda CHP tek başına iktidara gelememiştir.

• Seçimlerde demokrasi güçleri, sosyal demokrasi aracılığıyla 1973'e nazaran önemli sayılacak bir gelişme kaydetmişlerdir, bu bir başarıdır. Ama izafi bir başarıdır. Seçim sonuçlarını —kimilerinin hâlâ ilkel bir ajitasyon mantığıyla yaptıkları gibi— «demokrasinin bir zaferi olarak» nitelemek inandırıcı olmamaktadır. Kaydedilen demokratik gelişimi 1973 sonuçlarına göre göreceli olarak vurgulamak ve konunun sadece bu yönünü göstermek,

buna karşılık MC partilerinin ve diğer sağ güçlerin Parlamentodaki 230 iskemle kapmış olduklarını, oylarını arttırmış bulunduklarını ve MHP'nin oylarındaki büyük artışı hesaba katmamak, bunları yok saymak gerçekte «kendi cebine öksüren» bir devekuşu politikasıdır. Yapılan böyle tek yanlı yorum kervanına kimi sosyalistlerin de katılması hoş değildir. Çünkü kimi sosyalistler, 1973'de Cumhuriyet Halk Partisinin yüzde 33 oy aldığını, 1977 senesinde ise yüzde 41 oy aldığını, aradaki yüzde 8'lik artışın bir başarı olduğunu döne döne vurgularlarken, sanki yeni bir şeyi keşfetmişler gibi bu hususu tanıtmağa gayret etmektedirler. Oysa bundan iki yıl önce yapılan kısmi senato seçimlerinde bu gerçek açığa çıkmıştı. Aralarında bazı büyük illerin bulunduğu 1975 seçimlerinde sosyal demokrasinin oy oranı % 44'ü aşmaktaydı, bu oyların tüm Türkiye çapında % 41 şeklinde ortaya çıkması son iki yıl içindeki bir demokratik gerilemeyi göstermez. Çünkü demokrasinin en büyük oy depoları zaten büyük kentlerdir. Ne var ki, 1975 ve 77 sonuçlarının karşılaştırılması, son iki yıl içinde demokrasi güçlerinin oylarının arttığını da iddia etmeği engellemektedir.

Sosyalistler, bilimle hareket ederler. Kendi kendilerini ajite ederek sosyalist politika çizilmez. Bu nedenle, seçim sonuçlarının yansıttığı en somut gerçek, —demokrasi güçlerinin 1973'e nazaran gösterdiği gelişmeye rağmen— MC'yi oluşturan partilerin çoğunluğu sağlamış olduklarıdır.

• Ne var ki, bu sadece bir tesbittir. Çünkü MC partilerinin Meclis'de çoğunluk sağlamış olmaları, onların yeniden iktidar olmalarına yetmemektedir. Bunu yazımızın ikinci bölümünde ele alacağız.

• Seçim sonuçları konusunda, sağ'ın elde ettiği sonuçta, sağ oylar arasındaki bölünmenin önemli ölçüde giderilmiş bulunması olgusunu görmek gerekir. DP silinmiş, CGP de zaten mukadder akibetine ulaşmış, MSP' nin sandalye sayısı yarı yarıya inmiştir. Bundan en fazla kârlı çıkan parti önce AP sonra MHP olmuştur. AP'nin başlıca 1973'deki DP oylarını aldığı, ayrıca MSP ve CGP'den de kendisine oy kaydırdığını söyleyebiliriz. MHP ise, öyle gözüküyor ki, genel olarak tüm sağ partilerden oy almış, fakat özellikle Doğu Anadolu ve İstanbul dışında eski MSP oylarından, bir kısım DP ve AP oylarından kendine küçümsenmeyecek miktarlar kaydırmıştır.

• Sağ cephenin elde ettiği bu sonuçlarda, sanırız ki, seçime katılma oranının artmış olması, yani 1973'de oy kullanmamış bir kısım seçmenin, bu kez sağa oy vermiş olması da sözkonusudur. İllere göre kesin rakamlar açıklandığında, bu hususu daha net görmek mümkün olacaktır.

• Seçim sonuçlarının önemli yanlarından birisi de, yukarıda da gösterdiğimiz gibi MHP'nin oylarındaki ve yüzdesindeki büyük artıştır. Bu ise, son yıllarda sınıf mücadelesinin keskinleşmesi sonucunda sağ ve sol kutuplaşmasının militanlaşması, sağda militanlaşan unsurların MHP'ye kaymalarının bir sonucu olduğu kadar, iki yıllık MC iktidarı altında en geniş

himaye ve desteği bulan MHP'li faşistlerin yaptıklari çalışmaların ve örgütlenmelerini geliştirmelerinin bir sonucudur.

Bu sonuç, faşizme karşı mücadeleyi hafife almanın mümkün olmadığını gösterdiği gibi, faşizme karşı mücadelede CHP'yi iktidarda görmeye fazlaca bel bağlayan takipçi sosyalistler ile MHP'yi «bir avuç maceracı» olarak gören kimi sosyal demokrat yöneticiler için uyarıcı olmalıdır. «CHP tek başına iktidara gelirse faşistlerin çanına ot tıkayacak, onları büyük ölçüde geriletecek» diye umanlar, eğer öyle bir şey gerçekleşseydi bile faşistlerin kolayca geriletilemiyeceğini bu sonuçlarla anlamalıdırlar. Faşistlerin, ülkücü komandoların karşısına İŞÇİ SINIFININ YIĞINSAL GÜCÜYLE aktif olarak çıkılmadıkça ve bu konuda başlıca işlev iktidara gelecek bir sosyal demokrasiye bırakıldıkça, faşistlere karşı mücadelede önemli başarılar elde edilemez.

Bu sonuçlarla, faşistler daha da güçlenmiş daha da pervasızlaşmış olarak anti-faşist güçlere saldıracaklardır. Ve bu konuda herşeyden önce en büyük görev işçi sınıfına düşmektedir. «Faşizme Geçit Yok» diye bağırmakla, faşizmin gelişmesi önlenememektedir, esas olan bu sloganın pratik gereğini yapmaktır. Bu nedenle işçi sınıfının yığınsal gücünün aktif olarak faşistlere karşı seferber edilmesi şarttır.

• Doğu'dan alınan seçim sonuçları da üzerinde dikkatle incelenmesi gereken, ve bir başka yazımızda ele alacağımız bir husustur. Bu oylar konusundaki en belirgin özellik, ulusal bilincin gelişmekte olduğu doğu illerinde MHP'nin son derece az oy almış olmasıdır. Bu sonuçlar, Doğulu emekçilerin ırkçılığa ve Turancılığa karşı verdikleri bir cevap olmuştur. Öte yandan, ırkçılık ve Türkçülük gütmeyen, seçim propagandalarında «Türk, Kürt herkes müslümandır, esas olan İslamlıktır» propagandası yapan MSP Doğu'da oy toplamıştır. Hiç kuşkusuz MSP'nin topladığı oyların esas maddi tabanı, Doğu ve özellikle güneydoğu'daki prekapitalist üretim ilişkileri ve kalıntılarıdır, ama ikinci faktör olarak MSP'nin Doğu'da Türkçülük gütmemesi, İslamcılık şeklinde bir geri motifle bir kısım Doğulu seçmenlerin ulusal duygularına hitab edebilmesidir.

Hatta elde ettiğimiz bilgilere göre, AP.'nin yerel yöneticileri de seçim çalışmalarında bu «ulusal faktörü» gözönünde bulunduran bir politika gütmüşlerdir.

Buna karşılık burjuva partileri arasında bu konuda en demokratik davranması gereken CHP'nin öteden beri izlediği sosyal şoven tutumunu sürdürmüştür. Sonuçta CHP Doğu'dan beklediği oyları bulamamıştır. Örneğin Türkeş'i kendi illerine sokmayan ve en gelişkin demokratik merkezlerden birisi olan Diyarbakır'da CHP'nin son dört yıl içinde milletvekili sayısını arttıramaması, Bitlis'den milletvekili çıkaramaması, Hakkari'deki tek milletvekilliğini Adalet Partiye kaptırması, Ağrı'da tek milletvekilliğiyle yetinmesi, keza Muş ve Bingöl'de ancak limit oylar ala-

bilmesı dikkat çekicidir. Ön yoklamalar öncesinde CHP genel merkezinin Doğulu bazı milletvekillerine karşı takındığı tavır, sonuçta güneydoğu illerinin bir kısmında AP ve MSP'ye yaramıştır. Ayrıca sözkonusu iki eski CHP'li milletvekilinden birisi bu seçimlerde bağımsız olarak 51 bin, diğeri ise 41 bin oy almıştır. Özellikle Siirt'te A. Zilan'ın 51 bin, CHP'nin ise 19 bin oy aldığı düşünülürse aradaki fark önem kazanır. Çünkü Siirt için çok büyük bir rakam olan 51 bin oyun hepsinin Zilan aşiretiyle kan bağı olan seçmenlerden geldiğini düşünmek yanlıştır.

• Bu seçimlerde TBP'nin silinmiş olması olumludur. Çünkü Maocu yardakçılığına başlayıp, anti-Sovyetizme soyunduktan sonra bu parti artık demokrasi güçlerinin dışına düşmüştü. Bu partinin siyasi hayattan tümüyle silinmesi, Maocuların bir yuvasının kuruması demektir.

• TİP'e gelince, bu parti alabileceği maksimum oyu almıştır. Fakat bu oyları «süzülmüş» oylar diye tanıtması içtensizliktir. TİP'in almış olduğu «süzülmüş» oylar olmadığı gibi, sosyalizmi ve onun potansiyelini de asla temsil etmez. Bu konu, sosyalizmin bir iç sorunu olarak, ayrıca işlenmeğe değer.

• Seçimlerle ilgili en belirgin —fakat yeni olmayan— tesbitlerden birisi de, büyük kentlerin demokrasi güçlerine oy verdikleridir. İşçi sınıfı ile kent küçük burjuvazinin geniş kesimleri ve bir kısım yoksul köylülük sosyal demokrasiye oy vermişlerdir. Buna karşılık sağ cephenin oyları, genellikle kırsal kesimden gelmiştir. Bu kırsal kesimde orta köylülüğün ve küçük üreticilerin önemli kesimlerinin sağ'a oy verdikleri anlaşılmaktadır. Rakamların açıklanması ile, ayrıntılı bir değerlendirme yapmak ve oy dağılımını bölgelere göre irdelemek yararlı olacaktır.

HÜKÜMET MESELESİ

Sandıktan MC partileri oy çoğunluğunu alarak çıkmışlardır. Fakat bu, MC'nin hükümet kuracağının kesinleştiği anlamına gelmez. Bunun iki yönü vardır. Birincisi, demokrasiden yana halk güçleri MC'ye hükümet kurdurmamak için mücadele edeceklerdir. İkinci faktör de egemen sınıfların kendi aralarındaki çıkar çekişmelerinin de MC'nin yeniden hükümet olma şansını azalttığıdır. Şöyle ki, tekelci sermayenin belli başlı finans kurumları MSP'nin kesinlikle hükümet dışı olmasını istemektedirler. Bunun belli başlı nedenlerini, «Sınıf Mücadelesinin Perspektifleri» başlıklı yazının, İLKE Mart 1977 sayısında yayınlanan birinci bölümünde işledik. Gene tekelci sermayenin CHP tercihli kesimlerinin belli başlı noktalarda CHP'den ne bekledikleri o yazıda dile getirilmişti. Bunları bugünkü somut koşullarda özetlersek, görünüş odur ki, seçimlerden sonraki beyanatlarında bir CHP azınlık hükümeti kurulmasının doğru olacağını savunan İstanbul, Adana ve İzmir tekelci grupları, CHP'den şunları beklemektedir:

• MSP'nin hükümet ortaklığına CHP aracılığıyla son vermek. Çünkü bunun dışında tüm çözümler MSP'yi hükümete ortak etmektedir. Fakat CHP'nin hükümet kurması durumunda MSP'nin hükümet dışı bırakılması ihtimali vardır. (Nitekim Turhan Feyzioğlu da MC bileşimine katılmayacağını söylerken, gerekçe olarak MSP'nin hükümete alınmaması gerektiğini belirtmiştir.)

• Tekelci sermayenin ivedi ihtiyacı olan birtakım ekonomik büyüme tedbirlerini CHP aracılığıyla gerçekleştirmek.

• Ortak Pazar'la ilişkileri düzeltmek misyonu da tekelci sermayenin CHP'den beklediği yararlar arasındadır.

• Keza sosyalist sistem'den kredilerin artması, aynı bekleyişler içindedir.

• Öte yandan devalüasyonu CHP'ye yaptırmak, tekelci sermayenin isteklerinden birisi gibi gözükmektedir.

• Kıbrıs sorununun çözümü için «Kıbrıs fatihi Ecevit» daha uygun bir tercihtir.

• İşçi sınıfının ekonomik mücadelesini nötralize etmek ve sosyal barışı sağlamak, tekelci sermayenin CHP'den beklediği en önemli ve en ivedi görevlerdendir.

Bu ve benzeri birçok acil ihtiyacını CHP aracılığıyla gerçekleştirme isteği gösteren tekelci sermaye, böylelikle en geniş halk kesiminin desteğine sahip CHP'yi bir yandan ehlileştirirken, öte yandan ileri halk güçlerinin de mücadelesini CHP aracılığıyla etkisizleştirmeği ummaktadır.

Tekelci sermayenin bazı önemli gruplarının CHP'den ne beklediğini çok iyi bilmek şartıyle, MC'ye iktidar verilmemesi konusunda en büyük görev demokratik güçlere düşmektedir. İşçi sınıfı başta olmak üzere tüm demokrasiden yana güçler, olaylara seyirci kalmamalı, ve gerek siyasal kuruluşlarla, gerekse sendikalar ve diğer yığınsal meslek örgütleri ile meseleye ağırlıklarını koymalıdırlar.

Özetle, seçimleri izleyen günlerde yapılan bu ilk değerlendirme, hiç kuşkusuz yeterli verilerden ve yeterli kapsamdan uzaktır. Türkiye'de sınıf mücadelesinin girmiş olduğu bu yeni evrenin ayrıntılı tahlilini gelecek yazılarımızda ele alacağız. Şimdiki en önemli görevin MC'ye yeniden hükümet kurdutmamak olduğu ve CHP kabineyi kursa bile, önümüzde sosyalistleri bekleyen büyük ve zorlu görevlerin, önemli bir dönemin başladığını unutmamak gerektiğini hatırlatmakla yetiniyoruz.

ilke 15 Lira

AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ